SALA DE LECTURA

ANUL XXVII
35
(1 165)
Sîmbătă
1 septembrie
1984
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

AUGUST SĂRBĂTORESC

O sărbătoare grandioasă, un jubileu glorios : a patruzecea aniversare a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, eveniment care, în limbajul gîndurilor și sentimentelor noastre fundamentale, ne exprimă pe un drum permanent ascendent și la cotele de relief ale celor mai dinamice și mai cutezătoare transformări în plan economic și social, la altitudini de spirit care au dat și dau existenței României un profil nou, tot mai distinct în lumea contemporană. Cuvîntarea secretarului general al partidului, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la sesiunea solemnă comună se constituie într-un amplu și strălucit tablou politic și istoric al luptei și muncii poporului de-alungul a patruzeci de ani, argumentînd însăși experiența revoluționară, creatoare, a partidului ca centru vital al întregii națiuni, drumul eroic parcurs pînă în actuala etapă, precum și perspectiva ca element definitoriu al oricărui demers în materie de dezvoltare și propensiune pe noi trepte de progres și civilizație.

Tumultoasa istorie a patriei, în convergența sa de spirit și acțiune, și-a găsit în această cuvîntare expresia la zi, tulburătoare, și a trezit vii și neasemuite ecouri în conștiințe. Ca o urlașă bătaie de inimă solemnă și gravă în care se cuprinde pulsul întregii țări și se aud clocotitoare energii care hrănesc și inclimă timpul de la prezent spre viitor. Căci odată cu acest jubileu național, România a intrat pe făgașul celui de al cincilea deceniu al libertății sale. A spus-o însuși președintele țării, am simțit și trăit noi înșine aceasta în coloanele vii ale lui august sărbătoresc : *intrăm în cel de al 5-lea deceniu al dezvoltării noastre libere, socialiste, avînd în față o perspectivă clară, luminoasă. În al 5-lea deceniu va trebui să punem în centrul activității consolidarea tuturor realizărilor de pînă acum, întărirea pozițiilor României de țară socialistă mediu dezvoltată și trecerea ei într-un stadiu nou, superior — cel de țară socialistă dezvoltată.* În coloane vii, compacte, țara a trecut astfel la orizontul unui nou timp de efort și împlinire, în coloane vii, compacte ca pe sub bolți largi de rezonanță și de sprijin, în unanima și indisolubila ei legătură cu cel de la a cărui gîndire și acțiune emană ca proiect și ca stare însuși viitorul, țara, așadar, a trecut prin fața marilor sale înfăptuiri și își ridică privirile înalte, cutezătoare, spre tot ceea ce va avea de împlinit pe mai departe. Coloanele lui august sărbătoresc, marea demonstrație a oamenilor muncii și parada militară din Capitală, celelalte manifestări care au marcat această sărbătoare scumpă tuturor fiilor și fiicelor țării, în unanima expresie de dragoste și recunoștință față de partid și față de conducătorul său rămîn ca o simbolică și luminoasă imagine a libertății care consacră puteri noi, nebănuite, și inspiră în mod hotărîtor fapte și atitudini ce fac onoarea și demnitatea muncii și gîndirii revoluționare, într-un desăvîrșit spirit creator.

Un înalt sentiment de mîndrie și satisfacție îl reprezintă largul răsunet internațional al jubiliarei noastre sărbători. Așa cum s-a subliniat în recenta ședință a Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., acest eveniment deosebit de important din viața poporului nostru — la care au participat 158 de delegații din 112 țări, de partid și de stat, guvernamentale, ale partidelor comuniste, socialiste, social-democrate și altor formațiuni politice și mișcări de eliberare națională — a constituit o vie ilustrare a înaltului prestigiu de care se bucură pe arena mondială România socialistă, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a bunelor raporturi de prietenie și colaborare ale partidului și statului nostru cu toate țările lumii, indiferent de orînduirea lor socială, cu partidele comuniste și muncitorești, alte partide și formațiuni politice democratice de pe toate continentele.

Rostindu-și gîndurile și sentimentele sale de un vibrant și puternic patriotism, în spiritul unității de nezdruncinat în jurul partidului, al secretarului său general, sub auspiciile istoriei noi, ale destinului liber și demn, poporul și-a sărbătorit un jubileu eroic și glorios. La orizont, ca eveniment ce marchează și deschide larg cel de al cincilea deceniu se află Congresul al XIII-lea al partidului, forumul comuniștilor români, al întregii națiuni prin care sensurile și condiția unei noi calități a muncii și vieții intră într-o nouă etapă, pe făgașul unor noi împliniri, astfel încît programele dezvoltării și afirmării noastre multilaterale să cunoască argumentele concrete ale realității însesi, într-o viziune care se continuă și ne innoiește în același timp în chip esențial. Prin acest eveniment, prezentul ca și perspectiva ating dimensiunile unei creații uriașe, de epopee, atît în plan material cît și spiritual.

Luceafărul

PORTRET DE ȚARĂ

Grandioasă imagine a capacității creatoare a poporului nostru; a amplelor transformări revoluționare din axul socialismului, indeosebi în perioada deschisă de Congresul al IX-lea al partidului, expoziția „Dezvoltarea economică și socială a României" a fost inaugurată în 20 august de către secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Cu o imensă forță de convingere, expoziția dovedește că România, într-o perioadă de timp foarte scurtă, a încetat de a mai fi o țară agrară, slab dezvoltată, aflîndu-se astăzi în situația unui stat industrial-agrar, a cărui industrie puternic dezvoltată, modernă, precum și a cărui agricultură socialistă aflată în plin progres sînt în măsură să asigure un nivel de viață material și spirituală în continuă creștere. Impresia dominantă a celui care vizitează expoziția provine din constatarea că, în mod evident, poporul român este înzestrat nu numai cu o imensă creativitate, ci și cu mare forță de a trece în practică plăsmuirile acestei creativități.

În mod tradițional, cuvîntul „expoziție" este legat de o înșiruire a unor bunuri materiale. Expoziția despre care discutăm reprezintă însă mult mai mult decît atît, înainte de a fi un catalizator al creației materiale, socialismul românesc fiind cadrul unei vaste acțiuni de creație politică. Expoziția „Dezvoltarea economică și socială a României" prezintă în moduri sugestive cadrul nou, original de organizare și conducere a societății de către popor, în care se manifestă Partidul Comunist Român, ca forță politică conducătoare a societății, statul socialist, ca reprezentant al puterii, organizațiile de masă și obștești, organismele autoconducerii muncitorești, precum și alte forme de participare directă a oamenilor muncii, a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate, la activitatea de conducere și control social. Înflorirea creativității românești, manifestată cu pregnanță mai ales în ultimele două decenii, este și urmarea acestui cadru politic. Deasemenea se cuvin a fi menționate o serie de alte măsuri esențiale, ținînd de strategia politică globală, cu efecte sociale importante. Printre acestea figurează asigurarea unor largi posibilități de afirmare socială a femeilor și a tinerilor.

Modul în care expoziția înfățișează victoriile economiei românești este deplin și covîrșitor. Dacă admitem că scepticismul poate atinge proporțiile unei boli, putem spune cu toată convingerea : eventualii bolnavi de scepticism să vină aici, se vor vindeca în mod sigur.

Atrag atenția, mai întîi, exponatele care prezintă dezvoltarea bazei de materii prime și energetice a țării. De la această bază pleacă toate celelalte industrii. Cifrele sînt grăitoare, mai ales în acest domeniu. Un singur exemplu, care nu necesită nici un comentariu : producția de energie electrică a anului 1945 este realizată în anul 1984 în numai șapte zile.

Numeroase standuri ale expoziției înfățișează imagini cuprinzătoare ale profundelor prefaceri calitative intervenite în alte sectoare importante ale economiei. Printre acestea, sectorul cu produse ale industriei de mașini-unelte, electrotehnică și electronică, produse care, fin de ceea ce am putea numi „industria industriilor", pentru că, într-adevăr, ele satisfac necesitățile altor ramuri ale economiei naționale. Actualmente, producția industriei de mașini-unelte, electrotehnică și electronică este de 446 de ori mai mare decît în 1945 și de circa 11 ori mai mare decît cea din 1965.

Un exemplu grăitor de creativitate românească, a cărui contemplare îl atrage în mod deosebit pe vizitator, este turboreactorul destinat echipării avionului românesc „Rombac". Nu sînt multe țări din lume a căror economie este în măsură să satisfacă exigențele realizării unui produs atît de pretențios.

Dar marea expoziție este un adevărat cosmos, ce nu se lasă captat în niște simple notații de reporter, cum sînt cele de față. Astfel că, regretînd, sîntem siliți să recurgem la enumerări : realizări mai mult decît spectaculoase în domeniul construcției de mașini destinate modernizării și mecanizării agriculturii, mari succese în ceea ce privește construcția de nave maritime și fluviale, avioane, elicoptere, planoare, motoplanoare, autoturisme, epocala construcție a Canalului Dunăre-Marea Neagră, metroul bucureștean, Transfăgărășanul, industria ușoară, imens dezvoltată și diversificată, industria chimică, ale cărei succese au trecut de mult granițele țării, dezvoltarea învățămîntului și a cercetării științifice, construcțiile de locuințe (din punctul de vedere al numărului de locuințe noi la 1 000 de locuitori, România se situează astăzi printre primele zece țări din lume), colosale investiții în agricultură. Și încă multe alte realizări, care se însumează într-un ansamblu covîrșitor, într-un adevărat portret al unei țări aflată pe orbita marilor înfăptuiri.

Voicu Bugariu

Oda prezentului istoric

Răspundem pentru tot ce licărește
de la petardă pînă-n licurici
în tot ce este om și omenește
avem de fapt o inimă aici

viața-i concretă patria e lege
noi comuniștii literele ei
în dreptul absolut de a alege
avem și simțuri și avem idei

odată în istorie un om
a ridicat istoria-ntr-o mină
noi am văzut-o o vedem și vom
ilumina cu-a ochilor lumină.

Ion Nicolescu

● În acest număr : ● „Traseele de luptă ale armatei române eliberatoare" ● «În numele libertății» de Ion Potopin ● «Doi metri de șină salvează Buzăul» de Dumitru Ion Dincă ● «Povestiri din August» de Radu Selejan ● PREMIILE «LUCEAFĂRUL» ● Articole despre volume de ● Mihnea Gheorghiu ● Constantin Stan ● Ion Mircea ● Ilie Bădescu semnate de ● M. Ungheanu N. Georgescu ● Narcis Zărnescu ● Artur Silvestri ● Poșta redacției de Ion Gheorghe ●

Punctul de întîlnire

Iată, mai întîi, de unde vin cărțile : — din experiența febrilă a unui scriitor angajat mereu pe sensul major al vremii sale, turnată în tiparele prozei și împlinită astăzi cu calmul sintezei de maturitate deplină. Luminată dinlăuntru de autenticul patriotism, de credința în destinul spiritual, istoric și politic al poporului român ;

— din splendidul orgoliu al poetului tînăr care-și ia în stăpînire marile teme cu gestul blagian al căutării unui trup în munții de sens ai limbii române : „legea morală" în noi, iar Alba Iulia deasupra noastră" ;

— din sentimentul redescoperirii propriei biografii în biografia generației sale cu care un prozator aflat la a doua carte măsoară grijile și răspunderile unei vîrste ;

— din truda sociologului de vocație care intuiește în literatură poate tema vieții sale încadrînd dimensiunea eminesciană a ființei noastre în temelia marilor valori ale culturii europene.

Și, apoi, unde se întîlnesc aceste cărți ? Cred că sub cupola de sens a Marii Opere menită să ne teste dar și să ne vegheze durata : **Opera eminesciană în toată strălucirea ei.**

Ele sînt **„Flori de tutun"** de Mihnea Gheorghiu, **„Copacul cu 10 000 de imagini"** de Ion Mircea, **„Nopți de trecere"** de Constantin Stan, **„Sincronism european și cultură critică românească"** de Ilie Bădescu.

Premiile speciale ale revistei „Luceafărul" pe anul 1984, venind în continuarea celor acordate, pentru prima dată, anul trecut, unor lucrări semnate de Edgar Papu, Ion Gheorghe, Grigore Hagiu, Cezar Ivănescu, Adrian Riza, Dan David și Valentin F. Mihăescu.

Nu am făcut, nu facem aceste selecții din dorința de a stabili ierarhii de moment, ci din convingerea că o revistă cum este Luceafărul are datoria să semnaleze și să impună valori care se adaugă sau slujesc „fondului principal al culturii române". Au, adică, miză majoră pe care o reclamă o cultură majoră, afirmată ca atare, fără false complexe și nesupusă tiraniilor modei ori conjuncturilor paraliterare.

Fatalmente, rigoarea numărului sau doza de subiectivitate inerentă pot lăsa în afara selecției noastre lucrări avînd merite egale cu cele premiate. Oricum însă, avem speranța că acestea asupra cărora ne-am oprit, au acoperire totală prin raportarea la criteriile instituirii premiilor revistei.

Ele au, repet, un punct de întîlnire, o matrice care va tutela în permanență întreprinderea noastră : spiritul lui Eminescu exprimat în opera sa ce se va arăta curînd, în toată puterea și cuprinderea, ochilor și minții noastre, devenind și în sens strict material cel mai mare monument al culturii românești.

Pentru că Eminescu este, va fi — așa cum sună versul cutremurător al unui mare poet — **„Taina care ne apără".**

Nicolae Dan Fruntelată

TÎNĂR ÎN AGORA

Implicarea în real

Scriitorul, în special tînărul scriitor parcă nu mai are timp. Se simte în fiecare moment prins în vîrtejul vieții, răsucit, dus de colo-colo, conștient fără nici o îndoială, trăind intens fiecare secundă, scriindu-și în memorie fiece clipă, fiecare fapt de însemnătate, ascultînd și văzînd zilnic telejurnalul, punîndu-și mereu întrebări a căror rezolvare trebuie dată imediat, ca un calcul rapid într-o sală de examen, oferit pe dată în scris milioanelor de cititori. De-acum implicarea în real are loc în mai mare măsură pe plan psihic decît fizic. Viața creatorului de artă, a celor din jurul său, o, viața privită adesea dinăuntrul ei, a devenit lutul umed, pămîntul plin de amprente, din care se plămădește opera. Oricare obiect banal întîlnit la fiecare pas, aparent neimportant, neinteresant, ultimele noutăți tehnice de anvergură devin surse de meditație și sînt în același timp decor de [illegible]. Calculatorul, televizorul, telefonul, muzica [illegible], îmbrăcămintea, un nou automobil, mașina de făcut înghețată din colț, betoniera de pe șantierul din fața casei apar ca obiecte indispensabile pe fundalul oricărei povești de dragoste. Viața trepidează.

Camera de lucru a scriitorului nu se mai află într-o casă de la țară sau de la munte, cu pereții acoperiți de cărți, ci chiar la eta-

Tudor Stancu

Continuare în pag. a 3-a

Drumul spre capodoperă

Ca un paing ce-și tese cu savanță și răbdătoare îndeminare pînza, Paul Everac și-a consolidat, în aproape treizeci de ani, o operă dramaturgică de prima mărime. La cele șase decenii, de acum, ale omului, se aprinde cununa cu lauri a autorului. O muncă grea, zilnică, îndîrjită, a desenat portretul spiritual al scriitorului, ingenios scormonitor printre încîlcitele fapte de Viață ale trecutului și prezentului, premiant arhitect al întîmplărilor semnificative și, mai ales, cugetător, nu în lenea modelor, asupra lumii și a metabolismului ei.

Dacă între om și scriitor, între persoana particulară numită Petre Constantinescu și notoriul Paul Everac a existat sau continuă să existe o îndubitabilă rivalitate, natura acesteia nu poate fi explicată decît prin îndîrjirea cu care omul i-a cerut autorului să rîvnească perfecțiunea, să

Paul Tutungiu

Continuare în pag. a 7-a

O nouă carte despre EMINESCU

Aproape concomitent cu masiva monografie închinată lui Eminescu de cunoscutul cercetător erudit al operei poetului, prof. D. Murărașu, a apărut o nouă carte despre viața și opera aceluiași poet, semnată de Petru Rezuș, autor al unui șir de volume valoroase: studii literare, folclorice, antologice, povestiri și romane; constantă a fost însă, în lunga sa activitate, pasiunea pentru biografia și opera eminesciană, de-a lungul a unei jumătăți de secol (din 1932 încoace). Într-o epocă atît de lungă și de fertilă în privința cercetării și analizelor operei eminesciene, un literat, atașat acestei creații unice, a putut aduna un imens material, căci avea interesul să completeze, să rectifice și să adîncească informațiile noastre asupra vieții și operei Poetului național. Petru Rezuș a făcut-o într-adevăr, urmărind cu tenacitate tot ce s-a scris mai important în domeniul eminescologiei, avînd mai ales în față, de la început, contribuțiile impresionante, decisive ale lui Călinescu, pe care le apreciază cu reținere critică, recunoscînd însă că ele au deschis o eră nouă în cunoașterea operei eminesciene; nu se ferește însă să combată unele afirmații ale criticului, ca acele relative la rolul Veronicăi Micle în germinația lirică a unor poeme. Mai mulți recenzenți ai acestei cărți despre Eminescu, într-o critică unilaterală, și de aceea greu de înțeles, au negat orice merit autorului : de la conținut, documentare, detalii la formă, la mod de exprimare, la stil, infirmînd o normă de conduită obiectivă : a reține ce e pozitiv într-o carte și a refuza ceea ce contrazice adevărul, evidența, valorile pentru care se cuvine să lupte un autor, o carte, un critic, mai ales, N. Manolescu scria recent cu dreptate: prea s-a generalizat practica recenziilor distrugătoare, negativiste de la cap la coadă, fără respectul acelor adevăruri și contribuții care pot fi utile progresului istoriei și criticii literare, care pot exista în orice carte, tipărită pentru că cineva competent a găsit în ea adevăruri și valori, măcar minime, care să justifice o apariție: le atestă lectorul (în cazul de față: Mircea Ciobanu, nume cunoscut, autor apreciat). De ce deci atîta risipă de cerneală violentă și zelul ultracritic ce nu poate distinge nici un lucru bun în cartea lui Petru Rezuș? Cu cît am putut aduna și noi de vreo trei decenii de cercetare a operei lui Eminescu, stăruind asupra manuscriselor (în 1953—1955), pentru a scrie apoi ceea ce se știe (Momentul Eminescu în evoluția limbii române literare, analiza variantelor, etc.) — chiar dacă autorul nu ne citează printre cei ce s-au ocupat de manuscrisele poetului (p. 6, dar nu sînt nici Perpessi-

Gh. Bulgăr

Continuare în pag. a 7-a

«Cornul de aur»

Alături de alți valoroși poeți din generația sa prematur dispăruți — ne gîndim, între alții, la Mihu Dragomir, A. E. Baconsky, Dumitru Stelaru, Teodor Balș, Dragoș Vicol — Nicolae Tăutu merită din plin efortul de repunere în circulație a operei sale (fie și parțial), dat fiind faptul că riscul de a trece și el, absolut pe nedrept, în fatidica „grupare" a „poeților uitați", este aproape iminent. Mai mult decît atît : în ce-l privește pe Nicolae Tăutu, intensa proliferare a anecdotismului hazos legat de firea sa prăpăstios ghidușă accentuează un asemenea risc deoarece fenomenul în cauză tinde, realmente, la substituiri, efectiv păgubitoare. Iată de ce, generozitatea confraternă a poetului Niculae Stoian de a alcătui, sub auspiciile nu mai puțin generoase ale Editurii Militare, o ediție cît mai cuprinzătoare din opera poetică a lui Nicolae Tăutu merită cele mai calde elogii. Trebuie însă subliniat din capul locului că, în deosebire de alte situații similare, de data aceasta sîntem departe de a putea spune că ne aflăm în prezența unui simplu act de emotionantă piosenie, prin forța lucrărilor, un act discret convențional. O stare de lucruri în toate privințele privilegiată : Niculae Stoian face figura sui generis a poetului cuprins de dragoste și pietate pentru confratele și prietenul dispărut, a cărui memorie literară înțelege să fie păstrată, însă, prin efort critic și istorico-literar pătruns de

Nicolae Ciobanu

Continuare în pag. a 2-a

CRONICA LITERARĂ

CORNELIA PAPACOSTEA-DANIELOPOLU: «Literatura în limba greacă din Principatele române (1774 – 1830)»

Sub titlul **Literatura în limba greacă din Principatele române (1774—1830)**, 1982, Cornelia Papacostea-Danielopolu tipăreşte o carte a cărei semnificaţie pentru istoriografia noastră literară depăşeşte neutralitatea titlului. Perioada de care se ocupă Cornelia Papacostea-Danielopolu a mai fost cercetată cu excelente rezultate de N. Iorga, Al. Piru, Paul Cornea, Mircea Anghelescu, Al. Duţu, pentru a nu mai vorbi de cercetători foarte specializaţi ca C. Erbiceanu, Demostene Russo, Al. Elian, Ariadna şi Nestor Camariano, după cum şi cea mai mare parte din textele avute în vedere au mai fost citite şi analizate şi înainte. Ele fac de altfel obiectul unei cercetări şi revendicări explicabile din partea istoriografiei literare neoelene, iar în **Istoria literaturii neogreceşti** de C.Th. Dimaras mulţi din autorii trecuţi în revistă în **Literatura în limba greacă din Principatele române** sînt incorporaţi fără ezitare. Progresul cercetării a dus însă la o cunoaştere din ce în ce mai amănunţită a literaturii de expresie greacă din ţările româneşti, a adăugat chiar texte noi şi mai ales a fixat condiţiile ei de evoluţie. De aici posibilitatea de a circumscrie mai precis o epocă literară controversată şi problema pe care ea o ridică : textele scrise în greceşte pe teritoriul românesc între 1774—1830 sînt un corp străin în mişcarea culturală românească sau participă la chimia dezvoltării culturale româneşti ? Sînt un fenomen care poate fi neglijat, aşa cum se întîmplă de multe ori în expunerile abreviate ale istoriei noastre literare, ori, dimpotrivă, fapt de cultură şi literatură încadrabil la locul cuvenit ? Condiţia de scrieri în limbă străină şi hotărîta lor revendicare de către istoriografia literară neohelenică a făcut ca majoritatea acestor scrieri să fie privite ca exterioare propăşirii noastre literare. Opinii ca aceea a lui C. Erbiceanu, care considera lucrările de limbă greacă din principate drept fenomen cultural şi literar românesc n-au prevalat.

Prima realitate grăitoare este că se poate vorbi de un bilingvism parţial al culturii române la acea epocă ; în suprastructura societăţii din Principate exista atît un bilingvism greco-român, cît şi reversul acestuia, româno-grec. Scrierile greceşti sînt citite şi de români, grecii respiră aerul unei culturi româneşti. Aşa se face că vom întîlni greci românizaţi scriind istoria românilor de pe poziţii autohtone şi antifanariote, ca şi români care scriu în greceşte satirizînd mediile fanariote. Deşi redactate în greceşte prima categorie de scrieri aparţine prin tematică, spirit şi destinaţie culturii române, ca şi celelalte care au o certă viziune locală. Se repetă deci, la alte proporţii şi cu alt coeficient de integrare, ceea ce s-a petrecut cu mai vechile texte de limbă slavonă redactate în ţările româneşti. Cum acestea fac parte din cultura şi literatura română firesc este ca şi cele greceşti să fie tratate identic. Acest raţionament poate fi desprins din lucrările lui C. Erbiceanu despre literatura greacă din România şi este însuşit şi de Cornelia Papacostea-Danielopolu a cărei carte argumentează în această direcţie. Autoarea reia chestiunea dincolo de teorii pe cîmpul analizelor de texte şi contexte, în sens larg. Convingător este capitolul **Spiritul critic** şi mai ales subcapitolul **Literatura satirică dramatică în limba greacă din Principate.** Prima piesă adusă sub ochii noştri este **Firea Valahiei** în care se satirizează boierimea de rangul II şi III în goană după ispravnicie. **Firea Valahiei** zugrăveşte fizionomia unei epoci şi a unor stări sociale în ascensiune. Personajele, botezate ca la Alecsandri şi Caragiale, Ţiupertescos, Dovletescos, etc. sînt minate de arivism social şi devin ridicole ca mai tîrziu la Caragiale. Tema parvenirii este aceea a de mai tîrziu de la Filimon. Cornelia Papacostea-Danielopolu insistă în a stabili comuniunea de spirit a literaturii de epocă fanariotă cu aceea a literaturii române de mai tîrziu. O altă piesă, fără titlu, se ocupă de aceeaşi lume care are marota ispravnicilor, comică prin tendinţa de a maimuţări o condiţie socială pe care n-a atins-o, dar către care aspiră. Încă o dată universul viitoarelor comedii caragialeşti se vădeşte a avea un precedent cu faze mai vechi de travaliu. **Noua comedie a Valahiei** este alt text grecesc de comedie scris la 1820 şi îndreptat împotriva medicilor greci din Bucureşti. Cea mai veche este de la 1785 şi se numeşte **Alexandru Vodă cel fără conştiinţă** şi-l are în vedere pe Alexandru Mavrocordat, familia, curtea şi moravurile lor. Şi aici se face satira carierismului fanariot. Dincolo de caracterul lor documentar evident, aceste scrieri avansează teme şi preocupări literare care pot fi regăsite la paşoptişti şi, chiar, mai tîrziu chiar la scriitori ca I.L. Caragiale. Nu e vorba de o înrudire oarecare ci de o comunicare organică. Analiza textelor greceşti şi a copiilor româneşti mai îngăduie autoarei să presupună, cu îndreptăţire cel puţin teoretică, că **Firea Valahiei** piesă anonimă, ca şi **Noua comedie a Valahiei**, care s-au bucurat de o mare circulaţie, una din ele în ambele limbi, sînt scrise de autori români. Dacă **Alexandru Vodă cel fără conştiinţă** provine sigur din medii greceşti fanariote interesate, celelalte piese vădesc o foarte bună cunoaştere a societăţii, un accent antifanariot şi o sumedenie de expresii româneşti. Chiar dacă limba şi tiparul iniţial sînt greceşti produsele aparţin societăţii româneşti şi literaturii ei. O sumedenie de poeme în greacă se înscriu şi ele pe aceeaşi coordonate. Apare tema mediului urban corupt, căruia se opune mediul rural cu moravuri pure, se scrie mult despre instabilitatea şi necredinţa femeilor. Un asemenea poem, **Necredinţa femeilor** este varianta intermediară a unui motiv vechi care trimite însă, dar fiind şi mediul fanariot, la **Kir Ianulea.** Cornelia Papacostea-Danielopolu se simte îndemnată să le considere „ca fiind produse ale culturii româneşti, poate **chiar scrise de români, şi încadrîndu-se cu totul climatului spiritual al poporului nostru**". Ampla demonstraţie a cărţii a fost redusă de noi la cîteva teme şi mărturii [illegible] ale epocii literare [illegible] perioadei [illegible].

O altă lucrare a Corneliei Papacostea-Danielopolu, **Intelectualii români din Principate şi cultura greacă, 1821—1859** (1979), tratează comuniunea de spirit dintre intelectualii din Principate care se exprimă în cele două limbi, română şi greacă dincolo de fanarioţi. Fără revendicarea declarată din cealaltă lucrare şi **Intelectualii români**, contribuie la lămurirea unor probleme de istorie literară. De obicei periodizările încep literatura română modernă cu paşoptiştii, înainte de ei fiind un fel de hău, ceva imprecis, fără posibilităţi de determinare. Este limpede că înainte de literatura generaţiei paşoptiste istoriografia noastră nu dispune încă, în afara criteriului cronologic, de un alt criteriu de dezvoltare internă pentru gruparea şi organizarea unei întinse producţii scriitoriceşti, aparent inclasabile. Un exemplu proeminent este Anton Pann, a cărui apariţie literară este încă pentru mulţi inexplicabilă, dar care poate fi foarte bine pricepută prin raportarea autorului **Povestii vorbii** la această etapă literară de care se ocupă Cornelia Papacostea-Danielopolu, care-l şi are în vedere în **Intelectualii români.** Literatura lui Anton Pann comunică indiscutabil cu laboratorul literar greco-român, scriitorul fiind din acest unghi vizibil mai cultivat decît se spune, dar cultura lui nu este unde s-a căutat deobicei ei aici în interregnul literar care hrăneşte istoriile literaturii neogreceşti şi ar trebui, după Cornelia Papacostea-Danielopolu şi nu numai după ea, să le alimenteze şi pe cele româneşti. Cine compară elogiul culturii făcut de Constantin Daponte (op. cit. p. 203) cu prefaţa lui Pann la **Noul Doxastar** din 1841 nu poate să nu fie izbit de comunitatea de idei şi spirit. Pann, care prelungeşte spiritul acestei literaturi dincolo de hotarele în care a fost produsă, de unde şi anacronismul său, este însă expresiv şi reprezentativ prin tendinţa de „ruminire" a acestor modele. „Ruminirea" de care vorbeşte frecvent Pann este un proces mai amplu care începe înainte de Tudor Vladimirescu şi continuă şi după revoluţia lui, la care participa mai mulţi scriitori înrudiţi ca tendinţă şi alimentaţi unii dintre ei de acelaşi laborator greco-român asupra căruia s-a oprit insistent Cornelia Papacostea-Danielopolu. Critica parvenitismului, a grecismului, a franţuzismului, şi altele, îşi au rădăcinile în această perioadă literară. Tendinţei de „ruminire" aparţine nu numai Pann, ci şi Facca sau Bălăcescu toţi mai tineri dar şi Iordache şi Dinicu Golescu, Beldiman, Peşacov, Naum Rîmniceanu şi mulţi alţii. O analiză atentă a scrierilor şi atitudinilor lor ar desprinde dincolo de inevitabilele deosebiri şi apropierile, în orice caz un aer comun, cu alte cuvinte oricît de paradoxal ar părea o „familie de spirite". G. Călinescu pune de-a valma pe scriitorii precursori paşoptişti în capitole aproximative ca : **Descoperirea occidentului. Anti-bonjuriştii**, pentru ca pe Anton Pann să-l introducă la **Iatăii amorţiţi.** Dezorientarea e vizibilă mai ales cînd observăm că „spiritul critic" nu e întemeiat de paşoptişti ci de înaintaşii lor. Cornelia Papacostea-Danielopolu intitulează întemeiat un capitol al studiului său **Spiritul critic**, mai sus fiind **Constituirea Spiritului Critic.**

Literatura anterioară paşoptului are trăsături distinctive şi pregătitoare. Una dintre ele e paşoptismul, alta e spiritul critic care nu se nasc cu generaţia revoluţionară a noii occidentalizări, ci mai înainte odată cu occidentalizarea prin filieră greacă şi „ruminirea" acestei occidentalizări prin filtru propriu. Sub diverse titluri şi din diverse unghiuri istoriografia noastră literară a operat deja detaşarea blocului scriitoricesc din perioada fanariotă şi postfanariotă care-şi precizează din ce în ce mai mult profilul. N. Iorga (1901) care s-a ocupat atent de aceşti scriitori îi înglobează în **Epoca Petru Maior.** Primul care caută o etichetă distinctivă, configuraţie, încă general, pentru aceşti scriitori, este Alexandru Piru cu titulatura de **Literatură premodernă** (1964) pe care o aplică perioadei. Intitulîndu-şi cercetarea de istorie literară pe aceeaşi perioadă **Preromantismul românesc**, Mircea Anghelescu (1971) precizează dintr-un unghi comparatist şi estetic termenul lui Alexandru Piru. Încercînd să fixeze **Originile romantismului românesc**, (1972) Paul Cornea acordă aceleaşi etape rolul de completă verigă de legătură cu literatura anilor ce-şi postrevoluţionare din ţările româneşti. În cadrul acestui perimetru, Cornelia Papacostea-Danielopolu, pe urmele lui C. Erbiceanu, întreprinde o solidă revendicare a categoriei de texte care lămuresc caracterul particular al acestei literaturi premoderne, preromantice, paşoptiste a cărei tendinţă dominantă este [illegible] şi a gîndirii în actele [illegible] sînt literatura [illegible] în perioada fanariotă din categoria proprie [illegible] intelectual.

M. Ungheanu

«Nuvela românească şi povestirea în deceniul opt»

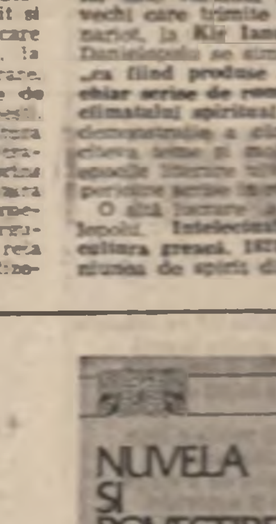

Respectînd criteriile şi departajările antologiei lui Cornel Regman să vedem aşadar, care sînt coordonatele pe care evoluează proza scurtă în deceniul opt. În ceea ce priveşte generaţiile vîrstnică şi mijlocie deşi nu mai poate fi vorba de preeminenţa imaginarului ca în anii '60, cîteva din cele mai reuşite texte aparţin fantasticului şi povestirilor „crude şi insolite", (în sensul literal) pentru a folosi o expresie din Villiers de l'Isle Adam. Irefutabil, o capodoperă a genului este nuvela lui Vasile Rebreanu, **Vînătoarea de vulpi** scrisă în cel mai pur stil eliadesc din **La ţigănci**, în care amestecul de real şi supranatural este imposibil de sesizat pînă la „cheia" din final. Tehnica desăvîrşită a autorului constă ca şi la Mircea Eliade în a nu mai prezenta fantasticul ca o **ruptură** în ordinea realului ci ca o continuare şi prelungire a lui în alt plan. Trăieşte Ion Zara, se pare, agonic, sfîşiat de lupi — prozatorul nu o spune totuşi, nicăieri — o imaginară şi imposibilă întoarcere în satul lui sau este, după un motiv atît de cunoscut al literaturii fantastice, „umbra" rătăcitoare a corpului neîngropat ? Sau ca şi aparent „neînsemnaţii" eroi ai lui Mircea Eliade, Gavrilescu din **La Ţigănci** şi Fărîmă din **Pe strada Mîntuleasa** este un ales al sorţii, martorul neaşteptat al unei hierofanii prin care accede la o altă realitate ? Lupii nu sînt ei înşişi, purtătorii unui **mesaj** sacru pe care numai Ion Zara, ţăranul atît de „insignifiant" în satul lui, îl intuieşte şi îl urmează, fie şi prin moarte ? Sînt tot atîtea ipoteze plauzibile şi verificabile prin text, iar arta prozatorului este de a menţine această stare de perfectă ambiguitate pînă la sfîrşit. **Vînătoarea de vulpi** este, fără îndoială, o excepţională nuvelă fantastică. Din acelaşi registru al imaginarului dar mai aproape de structura miraculosului folcloric şi a feeriei dacă se poate spune astfel, elegiace, este **Bătrîna** lui Eugen Barbu, povestire şi ea, cu adevărat antologică. Motivul mioritic îmbracă veşmintele unui tulburător poem de dragoste : tînăra şi apoi „bătrîna" care îşi aşteaptă şi supravieţuieşte generaţii de-a rîndul, soţul plecat şi, omorît de ceilalţi doi ciobani, şi pe care îl va regăsi sub chipul unui tînăr bogat, (reîncarnare ?) prăvălit cu automobilul în valea de unde plecase. Este un fragment de sobră şi densă emoţie poetică „Ninsese [illegible] dar curtea nu era acoperită de tot, cocenii nu se chiteau, ninsese domol, [illegible] era o linişte nefirească, dar ceva se întîmplase. Ieşise în prag, se lumina bine şi atunci văzuse în curtea ei ceva ce semăna cu o maşină din acelea care huruiau pe sus pe şoseaua cea mare. Era ca un salon de la America, aşa cum îl povestise bărbatul ei, numai nichel sau ceva strălucitor şi ferestre argintii şi un geam în care răsfrîngea lumina dimineţii. Se apropiase socotindu-se cum ajunsese maşina asta îngropată în curtea ei, ca şi cînd ar fi căzut din cer. Nimic nu era stricat, totul lucea de curăţenie şi bătrîna înţelese că Dumnezeu o ascultase şi-i dăruise un dar. Privise prin geamul acela lucitor şi înăuntru văzuse un bărbat tînăr şi frumos care semăna ca două picături de apă cu omul ei. Nu avea mîinile muncite de rînit la oi şi de spart lemne cu toporul. Erau mîinile lui, lungi, moi şi subţiri, de hoţ. Stătea nemişcat cu ochii săi verzi şi rîdea cu nerușinarea pe care tăietorul de lemne o avea cînd o lua de mînă şi o lua cu el în Valea Oraţiilor, să-i îngrijească de casă. Era îmbrăcat într-o haină neagră şi pe cămaşa albă, îngheţată, se vedea numai o mică dîră de sînge, ca o urmă de furnică, ce pornea de la tîmplă. Mai ţinea colacul maşinii şi surîdea, şi bătrîna înţelese atunci ceva grozav şi ştiu că acela era mortul ei care se întorsese acasă. Şi se rugă să ningă mult, pentru ca toată curtea să se îngroape sub zăpadă şi să astupe totul, şi numai ea să ştie ce avea sub omăt şi să vină în fiecare noapte şi să privească la bărbatul ei frumos şi bogat".

Proza de imaginar mai este prezentă în antologie şi printr-o povestire science-fiction a lui Vladimir Colin, **Sub alte stele**, ce depăşeşte graniţele genului, şi, în oglinda întoarsă a parodiei, printr-un savuros text al lui Dominic Stanca, **Walderoda** scris în proză ritmată, din păcate rămas neterminat. Aminteam de acele istorii „crude şi insolite" ce se opresc în marginea fantasticului, mizînd pe exacerbarea unei obsesii pînă la maladiv, fără a trece însă niciodată graniţele realului. În **Miresele** lui Eugen Barbu (cea de-a treia proză a sa nu justifică prin nimic includerea în volum) este descrisă cu mijloacele aceluiaşi lirism frust-răscolitor, ţinîirea pînă la sălbăticie a unui hoţ în bălţile Dunării, care ajunge să posede o tînără moartă, culeasă din apele fluviului. Alexandru Ivasiuc în admirabila lui nuvelă **Corn de vînătoare** se opreşte în ultimă instanţă, tot asupra unui caz obsesiv, dar cu rădăcini mai adînci, psihanalizabil. Boierul de ţară, valah, venit în adolescenţă de marii seniori locali, ajunge unul dintre cei mai influenţi şi mai puternici oameni ai regatului, distrugîndu-şi permanent adversarii şi răzbunîndu-se peste ani, asupra celor ce l-au jignit în tinereţe. Dincolo însă de această vendetă transpusă într-o Transilvanie medievală, omorurile sale nu erau doar „pur fiere" cum sugerează un personaj, explicaţie adoptată şi de Cornel Regman ci erau dictate şi de raţiuni politice şi istorice. În acest sens, scena finală este edificatoare şi nu s-a observat încă asemănarea ei cu secvenţa originară din marele poem de gestă **La chanson de Roland** : înconjurat de sarazini fără putinţa de a scăpa, Roland refuză sfatul prietenului său Olivier de a suna din corn, faimosul „l'Olifant", pentru a-l chema în ajutor pe Charlemagne cu oastea sa, iar atunci cînd o va face era deja rănit de moarte. La fel, cancelarul valah, după înlăturarea la o vînătoare, a adversarilor săi, contele Bethlen şi soţia lui, este înconjurat de nemeşi, dar el nu va mai accepta moartea şi îi spune prietenului său Henri să sune din corn, chemînd soldaţii. Este o rezolvare ingenioasă, ce dă şi o altă explicaţie, aşa cum spuneam, nu numai psihanalitică, vendetei sale.

O altă direcţie este cea ironic-satirică ilustrată de Ion. D. Sîrbu, **Soarecele B.**, Mircea Horia Simionescu, **Viteză maximă în oraş** (celelalte două puteau lipsi) şi Teodor Mazilu cu **Programa analitică** şi **Logica amurgului**, probînd încă o dată vina puternică umoristică a prozei româneşti. Lor li se adaugă parodiştii, Alexandru George **Nocturnă**, Costache Olăreanu, **Romanul ca anticipaţie** şi cu un comic pur de limbaj, Nicolae Velea. Trec peste tablete, evocări, „fiziologuri", pentru a-l aminti pe Radu Cosaşu, **Lucrările domnului S.** care prin portretul lui „în mişcare", rupt parcă din cotidian şi prin ironia cordială este mai aproape de mentalitatea şi tehnica „noilor promoţii". Într-adevăr. Tudor Octavian, Gabriela Adameşteanu, Dumitru Dinulescu, Mihai Sin, Nicolae Mateescu, Alexandru Papilian şi Mircea Nedelciu, dincolo de particularităţile stilistice, de scriitura personală a fiecăruia au un mod direct de a priza realitatea, o febrilitate a cotidianului, un freamăt reportericesc al faptului viu, trăit care au dat o altă turnură şi au revitalizat proza scurtă a deceniului opt. O selecţie şi o repartiţie mai judicioasă a numelor şi titlurilor ar fi făcut mai mult loc reprezentanţilor noii generaţii, care dau acum, la începutul anilor optzeci tonul prozei contemporane. Altfel, panorama lui Cornel Regman propune o imagine destul de convingătoare a principalelor direcţii şi tendinţe în proza scurtă a perioadei antologate.

Paul Dugneanu

BREVIAR

■ **„VALORI CONTEMPORANE" :** La această rubrică, revista „Argeş" publică în nr. 8 un interviu cu prozatorul Ion Lăncrănjan, un document care, prin raport la alte ipostaze asemănătoare în care s-a aflat autorul, prezintă un „ce" inedit. Spirit polemic, combatant, Ion Lăncrănjan dă aci o dovadă de sensibilitate, o sensibilitate parcă vulnerată, revelînd un chip mai puţin cunoscut al autorului „Cordovanilor". Întrebat, de exemplu, ce crede despre forţa cuvîntului, Ion Lăncrănjan dă următorul răspuns impresionant : „Nemăsurat de mult ! Dacă nu aş crede, nu mi-aş arde nopţile lucrînd, nu aş fi înfruntat şi nu aş înfrunta atîtea vrăjmăşii, cuvîntul avînd şi această capacitate miraculoasă de a-l înrobi pe cel ce vrea să ajungă la adevăr cu ajutorul lui, robirea aceasta fiind de multe ori definitivă şi fără întoarcere". Apoi, să mai reţinem aceste fraze elocvente asupra consecvenţei pe care o pune autorul în opţiunile lui morale : „Iar dacă sînt scriitor, e pentru că vremea pe care am trăit-o mi-a pus cu încredere condeiul în mînă. Fără această vreme, fără tot ce s-a întîmplat şi s-a săvîrşit la 23 August 1944 eu nu aş fi devenit scriitor. De aceea am fost şi sînt, cu tot ce am şi fără nici o reţinere (fără nici o exaltare însă) al acestui timp eroic de mari şi profunde înnoiri, de regăsire a încrederii şi demnităţii".

■ **„POLICIER" :** Unul dintre cele două cupluri ale prozei poliţiste româneşti (celălalt este al ingenioşilor Morogan—Salomie), adică Neagu Cosma şi Mihai Stan ne dă acum încă o remarcabilă compoziţie pe temă poliţistă, continuînd un volum anterior („La Săcele... linişte"). „Cine l-a ucis pe Abel ?" e povestea senzaţională a unui agent care nimereşte în chiar centrala operaţională inamică. Însă cum substanţa unui policier nu trebuie dezvăluită, să ne mărginim a observa că autorii probează şi aici ceea ce i-a făcut cunoscuţi şi... citiţi : alerteţă, inventivitate, profesionalism. Adăugind şi un mic caracter documentar (căci în acest roman apar şi unele figuri ale vieţii politice secrete din Occident) salutăm în „Cine l-a ucis pe Abel ?" un roman de aventuri pe care cititorii nu-l vor ocoli.

A.S.

VIAŢA CĂRŢILOR

POEZIE

GENEZA «LUMINII»

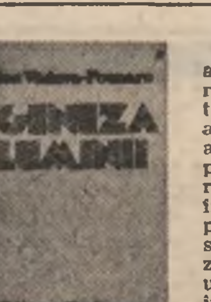

A zecea culegere lirică a lui Ion Văduva-Poenaru este şi una de o factură festivă, omagială, aşa cum nu puţini autori au compus mai recent ; poetul vine şi el, cu o ramură simbolică de laur în mîini spre a o aşeza pe fruntea ţării. Pe deasupra altitudinii, ca să zic aşa, principiale a unui astfel de gînd este, în „Geneza luminii", şi o poezie care merită şi din punct de vedere estetic un examen : Ion Văduva-Poenaru este dintre acei lirici a căror lăudabilă simţire patriotică se înfăţişează nu doar prin sinceritatea sentimentală ci şi prin conştiinţa formei. Sînt, bineînţeles, poeţi al căror civism e pe deplin stimabil însă cu operă repede perisabilă din motivul esteticii deficitare ; locul lor se conservă în istoria literară şi dacă nu e, într-o istorie de valori, cu nimic sporit de fertilitatea civică, în istoria mentalităţilor ei spun destul. Acest lirism istoricizabil, care explică uneori foarte bine semnificaţia clipei, nu este cu totul şi al lui Ion Văduva-Poenaru. El este un poet matur, cu opera formată în liniile ei specifice şi inaptă în sensul cel mai bun al cuvîntului de evoluţie spectaculoasă. Sînt autori cu o notabilă gregaritate stilistică, capabili să se modifice de la o oră literară la alta în deplina ignorare de condiţia proprie intelectuală. A evolua este bine, însă în artă a modifica totul necontenit nu este de imaginat ; sensul literaturii, privit de la punctul individualităţii creatoare, pare a fi mai degrabă fixaţia într-un stil ori, dacă nu e cu putinţă, într-o manieră care să exprime din om ceea ce este de exprimat. Este de trebuinţă, aşadar, a înainta limitat, pînă la revelaţia stilului personal, poetul trebuie, cu un plan subţire, să ajungă, cînd stilul a devenit omul, un stilist dogmatic.

Aceasta este, ca să fiu clar, situaţia lui Ion Văduva-Poenaru, în planul lui un poet împlinit. Lirismul lui de un civism euforic, este academic şi didactic, cultivînd din tradiţia literaturii acele forme stabile, verificate prin uz, care dacă nu adaugă la cunoaşterea universală ineditul formei confirmă în fond cursivitatea moralei. Acest lirism legitimist, este lirismul stilului „nobil", înalt. Ceea ce dă aşadar soliditate înţeleasă poeziei civice este însăşi tradiţia, sensul clasicismului, care nu pune accentul pe întărirea puterii de invenţie ci pe ratificarea puterii de judecată. Este, de aceea, aci un rezumat de specii poetice clasiciste, de la odă pînă la imn, resurecţie organizată a lirismului muzical, amplu, a poemului rapsodic.

„Rapsodia română" recitată de Ion Văduva-Poenaru se prezintă, pe scurt, foarte bine, desfăşurîndu-se în cînturi, părînd a mişca memoria colectivă, formele de relief, spiritele, tot ceea ce, din lumea animată şi inanimată, se poate mobiliza în vederea jubilaţiei. Misterul unui astfel de lirism este dicţiunea, pură, scolastică, „magistrală" în sensul catedratic ; formula ei este scandarea, refacerea emoţiei colosale pe lungi pînze poetice. Poetul înalţă privirea şi descrie ceea ce vede în lumea exterioară conform cu datele lumii lui sufleteşti. „Prin lumea lor înaltă colind acest meleag / Pornind peste întinsuri de doină şi de vise / istoria întreagă pe porţile deschise / Prin mine trece-n zare sub cerul unui steag". Pretutindeni, literatura e aşezată în prelungirea eticii, emoţia ei este emoţia marilor colectivităţi. Ritmul canonic este acela al calendarului, elementele lirice se aşează în sensul universului nu împotriva lui, poetul e pe scurt un interpret şi un ilustrator nu un inventator. Marea lui exultare reformulează lumea pînă la a închipui paradisiacul terestru ; Ţara este utopia lui morală, puritatea estetică supremă : „Nu-i doină mai frumoasă ca doina mea română / Nici riuri mai alese ce peste timpuri curg / Aici la noi e-un altfel de soare în amurg / Mai plin de veşnicie secundele ei mînă / Izvoarele sînt ochii adînci de căprioară / Oglinzi în care Luna şi stelele trăiesc / Pe-aici pămîntul este mai cald mai omenesc / Seminţele într-insul spre toamne sfinte zboară / Păduri pe lumea asta nu sînt cum sînt la noi".

A. Silvestri

POEMUL EROIC

Poet dăruit cu mult elan patetic, aplecat constant spre zonele existenţei umane circumscrise, s-ar putea spune, timpului istoric palpabil, în ordine evenimenţială, Ion Cringuleanu este şi de data aceasta prezent cu o carte a cărei substanţă se zămisleşte, nemijlocit, din incandescenta lavă sărbătorească a celor patru decenii cîte au trecut de la Eliberare. În maniera sa cunoscută, autorul îşi concepe cartea („Eliberarea", Editura „Cartea Românească" 1984) ca pe o amplă cantată, caracteristică prin complexitatea ei polifonică. Poemul eroic la a cărui structurare aspiră întreg demersul liric îşi fixează linia directoare pornindu-se de la leit-motivul fundamental al metaforei-concept „Eliberarea". Drept urmare, prologul poemului e de o revelatoare pregnanţă enunţiativ-patetică : „Eliberaţi-mă, / Eliberaţi-vă / Fiţi liberi !" / De la-nceput, părintele pămînt / Se aude cu munţii, cu inima, cu frunţile / Cu mîinile şi gurile / Lumii noastre urcînd. // Griul şi doina, luna şi visul şi harul / Trec prin destinul nostru arzînd, înflorind ; / Eliberaţi-ne / Eliberaţi-vă / Fiţi liberi, / Eliberaţi libertatea. / Şi umerii pămîntului, / În rug nesfîrşit / Cu destinul românesc se aprind. // Munţi, trepte de sînge şi foc, / Terase de umeri şi frunţi / Cresc la nesfîrşit ca o coloană arzînd / Eliberîndu-ne, eliberăm libertatea, / Eliberăm soarta şi vatra, / Lumea şi destinul românesc pe pămînt !" / Tropote roşii, galopuri de materie-n sus / Jertfe în eroic zbor către acelaşi deznodămînt / Vin de milenii eliberînd, eliberîndu-se, / Din prima clipă a destinului, / A respiraţiei / Şi soartei acestui neam pe pămînt ! // Ceea ce sîntem azi şi mereu / Din mai mult ca timpul venim scuturînd / Spre adîncuri fără sfîrşit / duhul istoriei greu, / Eliberîndu-ne, eliberînd fiinţa noastră / Geamănă fiinţei acestui pămînt !" („Prolog"). Remarcabil este faptul că lectura întregului volum impune constatarea îmbucurătoare potrivit căreia, în totul, marile secţiuni ale cantatei poetice reiau subliniindu-le în leit-motive poetice lor însele suficiente unul sau altul din lapidarele enunţuri cuprinse în Prolog. În felul acesta, complexitatea lui subiacentă poemul eroic aspiră, totodată, mai înainte, se dovedeşte a fi o trăsătură intrinsecă a ei, izvorîtă din nobila obsesie a poetului de a se face purtătorul de cuvînt privilegiat al conştiinţei civic-patriotice, politico-revoluţionară generale. Fervoarea lucidă a poetului declanşează inspiraţia sa în aşa fel încît realitatea istorică, în bipolaritatea ei temporală trecut-prezent — îşi relevă monumentalitatea ei specifică. Astfel se explică de ce în epicitatea lui subiacentă poemul eroic aspiră, totodată, la statutul demersului liric cu valenţe epopeice. Prin succesiunea lor discret cronologizantă în ordinea istoricităţii, marile capitole ale scrierii sînt fără îndoială concludente în acest sens : „Cariatidele de foc", „Sunetul focului — 1984", „Armama — omul integru", „Rugul pîinii — 1907", „E scris pe tricolor Unire", „Omul ameninţat — 1938—1940", „Întunericul verde", „Destinul insurect", „Torentul roşu", „Cel mai frumos şi demn destin", „Eliberarea, Eliberarea, Eliberarea", „Foc tînăr vertical", „Treptele triumfului", „Partidul, Ceauşescu, România", „Triumful Partidului Comunist Român", „Ecce Canalul Dunăre-Marea Neagră".

Noua carte a poetului Ion Cringuleanu e o dovadă vie a faptului că generosul filon al poeziei de inspiraţie revoluţionar-patriotică îşi probează inalterabilul său prestigiu.

C. Nicolae

«Cornul de aur»

Urmare din pag. 1

rigoare analitică. Urmarea este că ne aflăm în prezenţa unui act editorial de o autentică ţinută profesională. Ca atare, cariera în posteritate a operei poetice rămase de la Nicolae Tăutu este fericit deschisă de ediţia Niculae Stoian. În cunoştinţă de cauză (în sens dublu: foarte bun cunoscător al operei valorificate şi iniţiat în canoanele unei asemenea întreprinderi editoriale), poetul-editor se conformează întru-totul rigorilor ce şi le asumă. Nici mai mult nici mai puţin, **Cornul de aur** este o remarcabilă ediţie critică din opera poetică a lui Nicolae Tăutu. Un atare suprem calificativ se confirmă fără nici o rezervă, dacă luăm seama la elementele constitutive ale ediţiei : selecţia şi îngrijirea textului, prefaţa şi notele. În prima direcţie, spiritul critic călăuzit de exigenţe lor înseşi suficiente, între care gustul şi competenţa se află la loc de cinste, funcţionează fără greş. Punînd în drepturile lui depline, criticul cronologic, editorul realizează o revelator-cuprinzătoare selecţie a poeziei lui Nicolae Tăutu, distribuirea ei în sumar urmînd, aşa-zicînd, tradiţia inaugurată de poet însuşi cu prilejul tipăririi diferitelor sale volume : **Cornul de aur, Preludiu, Septentrion, Jurnal de front, Şi s-au întors pădurile-napoi, Stampe, Interludii, Al cincilea anotimp, Itinerar liric — George Enescu, In memoriam, Solstiţiu, Coincidente, Drumurile ţării, Ana şi apele, Panoplii.**

Cît despre prefaţă (**Cuvînt postum**, cum o intitulează Niculae Stoian), se cuvine să remarcăm structura ei micromonografică, ceea ce-i conferă de pe acum statutul de reper fundamental pentru istoria literară de mîine. Cele două capitole ale textului critic dezvăluie cu deosebită pregnanţă ideatica demersului analitic. **Poetul şi soldatul**, titlul întîiului capitol, defineşte, în accepţia hugoliană, (J'aurais eté soldat, si je n'etait poete"), trăsătura dominantă a poeziei lui Nicolae Tăutu, astfel explicitată la un moment dat : „Generaţii după generaţii vor veni şi vor afla de crunta încleştare cu cel mai aprig vrăjmaş al omului şi al omenirii din cărţile de istorie, dar vor citi cu emoţie şi piosenie asemenea pagini lirice antologice, precum **Moartea fratelui meu, În groapa individuală, Apelul sau Dor**". Al doilea capitol, **Polivalenţă sensibilitate şi personalitate**, doar aparent antitetic în raport cu precedentul, constituie o perfect îndreptăţită şi în totul convingătoare investigaţie critică menită să pună în lumină reala complexitate a universului liric plăsmuit de poet, în temeiul unor tonalităţi clasicizant muzicale indiscutabil distincte. Dar iată, în încheierea acestor prea fugare note de sincer salut, un scurt poem (**Andante**), în care sufletul nordic-moldav al poetului Nicolae Tăutu îşi relevă ceva din calda şi generos-patriotica sa identitate : „Poezia e sîngele meu / silabele versului : globulele roşii. / Sufletul mi-l traversează / tremurul plopilor / pe apele lunii. / culorile Voroneţului / cînd toamna îşi desfrunzeşte / pe obcini păunii. / Limba maternă / mi-e zbuciumul mării / şi-acele solemne vibraţii / pe-albastre timpanele cerului. / cînd clopote sună / din codri de-aramă. / Carpaţii". Încă o dată, deci : un cald elogiu volumului **Cornul de aur** al lui Nicolae Tăutu.

CUMPĂNĂ

ZECE

I. Scriitorul are nevoie de certitudinea altora pentru a se vindeca de îndoielile lui. El e convins cu adevărat de tăria faptei sale numai atîta timp cît încheagă textul ; în restul timpului (zile, nopţi, ani) stă de vorbă cu întrebările lui.

II. Criticul se îndoieşte mai degrabă de textul altuia pe care, gustindu-l, trebuie să-l definească.

III. Poetul poate greşi judecîndu-se pe sine, criticul poate greşi judecînd o întreagă literatură.

IV. Dacă poetul greşeşte judecîndu-se pe sine, restul literaturii nu se poate bucura de înţelegerea lui.

V. Sînt scriitori care debutează cu cărţi mediocre (sau şi mai rău) şi după ani de zile reuşesc să scrie cărţi importante, încurajaţi de oameni şi împrejurări. Cînd vine vremea să aprecieze cărţile bune (sau foarte bune) ale confraţilor debutanţi, o amnezie barocă se instalează în minţile lor.

VI. În lupta cu îndoiala autorul trebuie să iasă biruitor. El e un Orfeu care, dacă întoarce capul, îşi pierde opera în infernul nerealizării ei.

VII. Sînt critici care participă intens la consacrarea unor scriitori : dacă personalitatea celui consacrat pe această cale ajunge a fi mai puternică decît a criticului, acesta din urmă (uneori) suferă cumplit. Poate că aşa se poate explica excesul de prudenţă al unor critici în faţa arhitecturilor literare complexe.

VIII. O operă literară medie inteligent lăudată este pe punctul de a deveni o bună operă literară. O operă literară bună prost lăudată trezeşte neîncrederea cititorului.

IX. Pentru „supramoderniştii" sentimentul posterităţii e un atavism, un apendice care, la o adică, poate fi extirpat.

X. După ce oboseşte în îndoială, autorul se odihneşte în certitudine ca să poată crea în ceva ce le depăşeşte pe amîndouă.

George Alboiu

23 AUGUST –

Marea sărbătoare de inimă şi conştiinţă a poporului român

DRUMUL SOARELUI

Parcă prinr-o înţelegere a naturii cu oamenii aflaţi în pragul unor mari sărbători pe care le întîmpină cu emoţie şi cu bucurie, — soarele străluceşte întotdeauna pe cerul verii, an de an, la 23 August, încărcînd de aur şi de lumină feerică încăperile dimineţii prin care populaţia muncitoare a României nu încetează vreodată să treacă, cu flamuri tricolore şi purpurii, sub cîntece înalte şi legăminte de iubire şi de fidelitate faţă de patrie şi faţă de partidul ei conducător, omagiind ziua în care balanţa istoriei s-a înclinat, în sfîrşit, de partea celor ce meritau de atîta vreme să trăiască în pace, pentru a duce ei înşişi destinul ţării către prosperitate : clasa muncitoare, înălţată la 23 August 1944 în drepturile sale legitime. S-au împlinit de atunci patruzeci de ani. Aproape o jumătate de secol de cînd socialismul românesc a devenit tot mai mult o realitate, de cînd partidul comunist şi-a dovedit tot mai limpede capacitatea sa de a conduce patria către fericire şi libertate, avînd şansa nepreţuită ca de la Congresul al IX-lea în fruntea sa să se afle un om pe care şi istoria şi ţara şi poporul îl aşteptau pentru ca marea germinaţie pornită la 23 August 1944 să dea rod : tovarăşul Nicolae Ceauşescu. 40 de ani de socialism, două decenii de mari victorii numite, printr-o înţelegere unanimă „Epoca Nicolae Ceauşescu". Şi în soarele dimineţii de august dar şi pe chipurile oamenilor prinşi, de la un capăt la altul al ţării, în marele şuvoi al demonstraţiei sărbătoreşti, — bucuria strălucea, vizibilă, tipărită cu peceţi de lumină, satisfacţia nedisimulată că iată, că se poate şi astfel : istoria, timpul şi fericirea să fie de partea celor ce o merită. Astfel au trecut, ore în şir, şi prin faţa tribunelor înălţate în Piaţa Aviatorilor din Bucureşti, sutele de mii de demonstranţi, printre care şi atîţia copii şi tineri ! — iluminaţi de ceasul de împlinire şi bucurie, transformînd, cu lumina făpturii lor drumul pe care treceau, într-un drum al soarelui.

DE STRAJĂ PATRIEI !

În urmă cu patru decenii — eroi ai războiului de eliberare a patriei, azi — eroi pe baricadele apărării naţionale, tot timpul de veghe, gata oricînd să ocrotească făptura naţiunii noastre socialiste de ameninţări — armata română a avut nepreţuita cinste să deschidă, printr-o splendidă paradă militară, demonstraţia de la 23 August. Cu lacrimi în ochi şi cu profundă recunoştinţă am urmărit trecerea prin dreptul tribunei oficiale a atîtor „veterani", participanţi direcţi în bătăliile anului 1944 dar şi a atîtor tineri oşteni, bravi soldaţi, bătînd impecabil pasul de defilare, înălţînd un gînd fierbinte de linişte şi de pace pentru ca viaţa lor atît de crudă încă şi de fierbinte să nu ajungă niciodată faţă în faţă cu moartea, să nu mai semene pajiştile înflorite ale ţării cu trupuri secerate de adolescenţi, ci ca o flacără vie să ardă, doar de strajă patriei, sprijinindu-i marile sale victorii socialiste, întorcîndu-se, generaţie după generaţie printre rîndurile de constructori ai socialismului românesc. O armată a păcii, niciodată a crimei şi a războiului ! O armată a împlinirii naţionale !, — fie ca urările noastre să-i însoţească de-a pururi pe bravii ostaşi care au trecut, înfiorîndu-ne de emoţie şi de recunoştinţă prin faţa tribunei oficiale, bătînd impecabil pasul de defilare, aducînd omagiul lor ostăşesc comandantului suprem al armatei, tovarăşului Nicolae Ceauşescu, de iniţiativa căruia se leagă şi trecerea, pentru prima dată în istoria ţării, prin cîmpul de defilare sărbătorească, a unor care de luptă, helicoptere şi avioane de fabricaţie românească, dovadă grăitoare a nivelului mondial pe care-l atinge astăzi dezvoltarea industriei româneşti. De altfel, într-o legitimă înfrăţire a muncii şi a apărării marilor bătălii ale muncii, au defilat prin faţa tribunei şi atîtea detaşamente de muncitori înrolaţi în gărzile patriotice, de foarte tineri muncitori, studenţi şi elevi înrolaţi în detaşamente de pregătire militară, ilustrînd atît de convingător „rîul şi ramul", superba metaforă prin care cel mai mare poet al românilor a cristalizat ideea independenţei naţionale şi a neclintitului nostru patriotism.

LA TEMELIA VICTORIILOR – TINERII !

Pentru cine ar fi dorit să cunoască în doar cîteva ore istoria socialismului românesc, demonstraţia oamenilor muncii din Capitală ar fi fost un fericit prilej. O veritabilă paradă a industriilor inexistente vreodată în biografia ţării a demonstrat explozia economică, „miracolul românesc", cel mai spectaculos salt industrial pe care l-a înregistrat vreodată o ţară europeană în timp atît de scurt. Aproape că am uitat marile bătălii ale muncii care s-au soldat cu victorii pe care azi le numim: industria petrochimică, nucleară, electronică, informatică, nici nu ştim cînd, de unde, prin ce minune au apărut în marele arsenal de fabrici şi de uzine, de laboratoare şi de institute — atîţia muncitori, maiştri, tehnicieni şi specialişti, o veritabilă elită a gîndirii ştiinţifice şi industriale, plasată, azi, printr-o recunoaştere unanimă, în primele linii ale civilizaţiei tehnice mondiale. E nevoie de o întoarcere adîncă în vreme, de o gîndire ramificată pentru a acoperi întreaga reţea de înlesniri sociale — şcoli, cămine, burse, facultăţi, institute, care au ajutat ca sute de mii de copii să beneficieze gratuit de învăţătură, să-şi dovedească aptitudinile şi inteligenţa, să devină, la o vîrstă incredibilă — nici douăzeci de ani adesea ! — clasă muncitoare, lume bravă, angajată şi competentă a muncii, linia întîi a ofensivei industriei. A fost nevoie de patruzeci de ani de pace şi libertate, de socialism şi, mai ales, de directivele îndrăzneţe ale Congresului al IX-lea al partidului pentru ca ţara să-şi propună un program de dezvoltare industrială pe care nici cei mai optimişti simpatizanţi ai socialismului nostru în lume nu credeau că îl vom îndeplini. Şi iată-i trecînd, acum, prin soarele dimineţii de august, pe beneficiarii direcţi ai industriei noastre socialiste, ultimele generaţii de ciberneticieni, electronişti, petrolişti, atomişti şi cîte nume or mai fi existînd pentru semnul depăşit al ciocanului şi al rotiţei dinţate, minunata generaţie tînără a României socialiste pe care partidul, secretarul general al partidului a investit-o cu încredere şi ea a ştiut să răsplătească încrederea şi orice nume de victorie românească de astăzi: Canalul, Metroul, Transfăgărăşanul, marile industrii constructoare au în numele lor săpat adînc în prosperitatea patriei, şi numele generaţiei tinere ! Şi pentru că i-am invocat în această sumară recapitulare a marii sărbători de la 23 August, să spunem şi cît de frumos s-au înscris în spaţiul zilei de sărbătoare rîsul minunat al copiilor, explozia lor solară şi incandescentă. Transformaţi în flori şi în fluturi, au zburat şi-au dansat în faţa tribunei oficiale, au cîntat şi rostit imnuri şi versuri optimiste şi fericite ca însăşi viaţa lor. Nedespărţite de efigia ţării noastre de astăzi, chipul copiilor şi al tinerei generaţii din România fac parte intimă din prezentul patriei, din viaţa ei, din superba ei ştiinţă de a dăinui. Mobilizaţi de învăţătură şi de muncă, vieţuind printre oameni cu rost social, avînd modele viabile în chiar educatorii şi în părinţii lor, ajutaţi să se afirme şi creditaţi cu încredere, tinerii României au şansa nepreţuită de a avea, într-o lume atît de bîntuită de fantoma foametei, a şomajului şi a războiului, un echilibru moral şi un rost omenesc. Proba de foc s-a dat. Atîtea şantiere, atîtea platforme industriale, se sprijină pe umerii tinerilor, au în ei muncitori de nădejde. Şi încercările nu s-au terminat. În minunatul dialog stabilit cu atîta emoţie între miile de demonstranţi şi tovarăşul Nicolae Ceauşescu, un dialog viu, fierbinte, vizibil, am înţeles, toţi, nu doar bucuria luptelor pe care le-am cîştigat dar mai ales angajamentul întregului nostru popor muncitor de a sta neclintit în jurul secretarului general, în preajma preşedintelui ţării, pentru ca şi de acum înainte „miracolul românesc", chiar viaţa noastră, să se poată împlini.

În pragul acestei toamne încărcate de roade, acum cînd poporul român se află în faţa unui mare eveniment politic — Congresul al XIII-lea al partidului — într-un gînd care este gîndul întregii ţări, ne exprimăm certitudinea că prin realegerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu în funcţia de secretar general al partidului, marea şansă socialistă a istoriei noastre va deveni şi cea mai strălucită perioadă a cursului ei. Dialogul emoţionant stabilit între sutele de mii de demonstranţi care au participat la marea sărbătoare de la 23 August şi tovarăşul Nicolae Ceauşescu va deveni un dialog al angajamentelor respectate, un dialog concret al modului de a fi, ca popor şi ca naţiune, liber şi fericit.

Alexandra Lupan

Ţara

Nu numai astăzi, Miine Ţara.
Poimiine Ţara şi întotdeauna.
Cu litere cit drumul scrisă Ţara.
Să ştim a-i duce bine şi povara
Cum ea ne ţine cerul, luna.

Şi soarele tot ea ni-l ţine.
Mihnirea grea şi bucuria pură.
I-am fost întotdeauna pe măsură.
Părtaş i-am fost de cind mă ştiu eu bine.
De ţară nu mi-a fost, nu mi-e ruşine !

Îmi bate-n piept inima Ţării vie.
Doar Ţara-mi dă condeiul şi hirtie.
Doar Ţara-şi cintă lină primăvara.
În fiecare nume este Ţara
De ea orice simţire-i străvezie.

Ca un tărim al învierii, ca o veste
Dăinuie Ţara-n litera poveştii.
Cei tineri o respiră şi învaţă
Bătrini smeriţi o spun ca o povaţă
Cei nenăscuţi ştiu cind se nasc că este.

Desculţă pe cărările de vară
Abia clipind în steaua de aseară
Tăcută, plinsă, trasă la răscruci,
E vie-n cimitire şi sub cruci,
Mai mulţi învie, prea puţini doboară.

Retorică, dar caldă şi frăţească.
Abecedar de limbă românească.
Cei care-o vor mireasmă pot să bea.
Otravă vor otravă vor avea.
Am învăţat acestea-n casa părintească.

Ion Murgeanu

Patria în August

În August patria respiră
Un aer blind, sărbătoresc
Coboritor din vechi legende
De plai şi spirit românesc

În August patria vibrează
Prin oase limpezi de eroi
Şi ca-ntr-un nai de mituri sfinte
Răsar cintările din noi

În August patria trăieşte
O simfonie de culori
În care fiece petală
E o nisoare dinspre zori

În August patria aşează
Cununi de vis pe fruntea mea
Şi-n înălţimile celeste
Îşi urcă-a vrerii sale stea

O, cind respiră peste August
Un aer blind, sărbătoresc
Noi coborim din vechi legende
De plai şi spirit românesc !

Ion Andreiţă

Poem de apropiere

...Îmi creşte pe buze un zbor neaflat
şi-n căuşul iubirii
pe tăpşanul limbii române
se-aprind
focuri auguste
şi-mi pare că-n ochii patriei
se săvirşesc meduzele zborului,
ale-mplinirii
şi-ale fiorului...
De cită dragoste să fiu în stare,
de cită rană umblătoare pe gura sărutului,
de cit inalt fulgerat la cuvint...
Patrie dragă,
binefăcătoare
a inimii mele supusă în cint,
duce-mă-n caleaşca dorului
şi poartă-mi necuprinsul
cu ia albită a norului
iar cind pe-nserate
velinţi tricolore vor soarbe lumina,
apropie-ţi Clipa
şi ziua, senina...

Theodor Răpan

Ca o chemare...

În inima mea,
cerul acestei zile n-ar putea
albastru să nu fie.
Sint tot numai flacără, numai bucurie,
o grădină scăldată în soare.
Aş cinta,
aş dansa,
aş flutura
deasupra mulţimii fremătătoare.
Ca o chemare pentru poporul acestui pămint
flutură parcă şi inima mea
cu drapelele-n vint.

Ovidiu Rîureanu

Spre comuniste ere

Albastrele zăpezi s-au zăvorit sub soare,
Luceferii de mai în ele s-au topit
Şi riuri de lumini curgeau în noua zare
Spre mările de crini pe care le-am iubit.

Zeii descătuşaţi din inimile noastre
În August răsăriţi în stele de partid,
Ţărani şi muncitori au înălţat prin astre
Un imn de bucurii ce-n slavă se deschid.

Ni-i libertatea crez. Spre comuniste ere
Neînfricaţi suim, cu cintece de pace,
Cu flori de soare-n gind, cu luminoasă vrere,
Sintem deplini stăpini pe plaiurile dace.

Am învăţat să fim biruitori pe soartă
Cu-al păcii voievod, al muncii şi frăţiei,
Că fiul cel mai bun, ce ţara-n frunte poartă,
E Ceauşescu azi, pe cerul României.

Constantin Răducanu

Lumina lui August

Se rotunjeşte, iată, ca o rodie
În lumina lui August, intiiul cint ;
Sămînţa istoriei iveşte o nouă zodie,
Din adinc izvodită, nu adusă de vint.

Holda se-auri din zare în zare
Soarele, marele la zenit a ajuns ;
Nu mă-ndoiesc, deci exist ; nici o-ntrebare
Nu-i datoare doar cu-un singur răspuns.

Prin grine trece străbunul Orfeu,
Urcind spicele în steme. Sub zarea albastră
Mina ţării aidoma unui curcubeu
Mingiie maternă fruntea noastră.

Vasile Moldovan

Într-o floare de măr

Din voievozi se aude iarba urcind
Oştenii căzuţi învelind în lumină
Ţăranul cu plugul şi sabia-n mină
În ramuri şi singe de-a pururi respiră.

Ostaşii români aceiaşi păstori
Coborau în vecie dintr-o floare de măr
Curăţind bătătura, au făcut să ne treacă
Armata aceea, cu arma pe umăr.

Deci lumina ne cheamă intr-o naştere sfintă
De-atunci iarbă crudă izbindi în ţărină
Peste vatră se lasă curcubee şi fluturi
Sărbătoarea o ţinem doar în limba română.

Din voievozi se aude iarba urcind
Tinereţea e puternicul meu adevăr
În albe cămăşi duminica vine,
Viitorul ne cheamă intr-o floare de măr.

A. Drăghici

Dicţionar

...SOCIALĂ – pentru că a strins în ea toate frămîntările din adînc ale poporului, a strins toate durerile şi zbuciumul neamului, toate sforţările sale de a ieşi la lumină şi a-şi potrivi după cumpăna dreptăţii un destin care de atitea şi atitea ori se dovedise răbdător şi eroic, încit veacurile nu l-au putut găsi niciodată altfel şi s-au pătruns – cel puţin pentru noi – de întreagă simplitate şi măreţia sa. Iar acesta, cel de al douăzecilea, salvat din cea mai cumplită şi mai conflagrantă prăpastie a vieţii şi desnădejdii sale, poate că cel mai mult.

...NAŢIONALĂ – pentru că nu un simplu om, nu o singură speranţă şi nu numai pentru o clipă, ci o ţară întreagă s-a ridicat, şi pentru totdeauna, curăţind fiecare palmă de pămînt şi fiecare rană a jertfei şi pătimirii sale, într-o încordare de foc pe care au resimţit-o şi munţii şi s-a mers, fără oprire, pînă la capăt, pentru o victorie care ne-a reintregit nu numai în relief istoric şi geografic, ci în chiar în matricea, în matca naşterii şi rostirii noastre fundamentale, sub cerul viu al întregii noastre spiritualităţi.

...ANTIFASCISTĂ – pentru că sensul acesta era, aceasta era şi datoria, cele mai luminate şi mai drepte conştiinţe au văzut aceasta de la bun început, călăuza cea mai înaltă şi cea mai sigură proclamase ca pe un crez de viaţă aceasta iar menirea ca şi vocaţia şi răspunderea ei în faţa istoriei s-au împlinit.

...ANTIIMPERIALISTĂ – pentru că funciar în justiţia şi justificarea ei stau libertatea şi egalitatea, stă imprescriptibil dreptul la viaţă liberă şi demnă al popoarelor, stau legile unei noi naturi umane şi sociale şi fiinţează ca cerinţă sacră pacea, pentru că prin limbajul şi prin experienţa războiului, s-a văzut, demenţa ucide şi-n spirit.

Socială, naţională, antifascistă şi antiimperialistă, aşadar, nu rînd pe rînd, ci într-o eroică şi simultană cuprindere de scopuri, stări şi tensiuni, revoluţia noastră de eliberare împlineşte patruzeci de ani. Am crescut noi, a crescut ţara, cresc şi amintirile, toate au un început ; un sfîrşit, niciodată. Se vor moşteni generaţiile între ele, vor poposi an de an pe treapta cea mai înaltă a verii şi toamnei sufletului lor şi vor privi la soarele de august ca la o unică şi solemnă, colosală amintire.

A.I. Zăinescu

Implicarea în real

Urmare din pag. 1

jul opt al unui bloc nou unde forfota de pe străzi urcă necontenit, zgomotul autobuzelor, al camioanelor transportînd marfă, al picamerelor găurind asfaltul, al vocilor care se întretaie, al miilor de paşi grăbiţi sînt la fel de obişnuite ca ciripitul vrăbiilor care vin să mănînce firimituri de pîine de pe balcon. Seara, privind cerul cu coatele sprijinite de pervazul ferestrelor nu se văd numai stelele ci şi becurile galbene, roşii din vîrful macaralelor iţindu-se după clădiri înalte în nenumărate puncte ale oraşului, fulgerele verzi care brăzdează văzduhul calm sînt de la tramvaie, fluide magnetice vin de peste tot, se întrepătrund, învăluie. Ideile se adună, apar tot timpul. Şi mereu scriitorul scrie.

Se scrie cu febrilitate, se scrie peste tot. Se scrie într-o pauză, se scrie la petreceri, în autobuz, în tren pe genunchi, în bucătărie, pe stradă. Şi astfel nici scrisul nu mai poate ocoli ceea ce se întîmplă în jur. Implicarea a devenit o cerinţă a vieţii de scriitor. Nimic nu se mai poate face cu un ochi rece, distant, de undeva din afară. Analizarea se face dinăuntrul evenimentului şi cu atît mai mult scriitorul este direct răspunzător de ceea ce scrie.

«Solidaritate» – sculptură de Zoe Băicoianu

TRASEELE DE LUPTĂ ALE ARMATEI ROMÂNE ELIBERATOARE

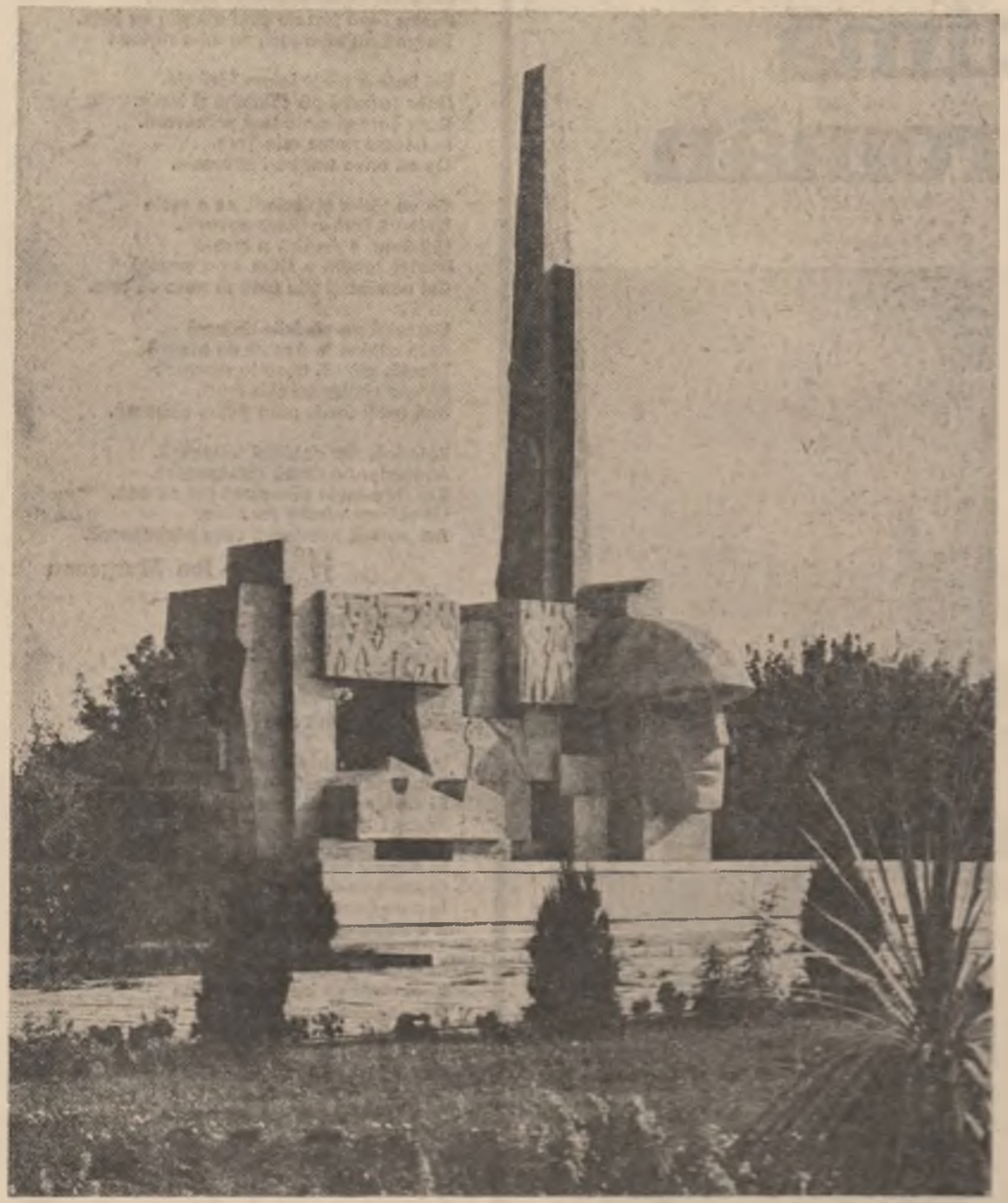

Monumentul ostașului român de la Carei — operă a sculptorului Vida Geza

În numele libertății

ion potopin

reconstituind, în parte, itinerarul străbătut de armata română cu aproape patruzeci de ani în urmă de la București pînă la Carei și apoi Oradea, Arad, Păuliș, Făget, Turnu Severin-Drobeta, am avut revelația unor fapte de vitejie care se ridicau în fața mea, cutremurîndu-mă prin măreția lor care nu o dată escaladau realitatea de fiecare zi a unui război contemporan, profilîndu-se pe coordonatele eroismului care le-a transformat într-o legendă fără de care patria de astăzi nu ar fi fost cu putință, sau, poate nici nu am mai fi avut patrie. Aceste fapte de vitejie nu au fost uitate și nici nu puteau să fie uitate, unele din ele au și fost cuprinse în cărțile care s-au scris, altele, cele mai multe vor constitui coloana vertebrală a cărților care se vor mai scrie, trecînd astfel din „arhiva vie", încă vie, din memoria foștilor combatanți astăzi legitimîndu-se cu un nume pe care nu ar trebui să-l acceptăm, numele de veterani neputîndu-i cuprinde pe combatanți în uluitoarea lor complexitate, ei neputînd fi altceva decît combatanți, irecuzabil combatanți. Oriunde i-am întîlnit și i-am ascultat, ei au dovedit a[illegible] memorie tenace, cu bogate rezerve de [illegible], ne-au făcut confidențe, declarații încărcate de [illegible] romantică a vîrstei adolescentine, ne chiar ne-au recitat și versuri proprii din care nu lipsea fluidul de sensibilitate care dintotdeauna [illegible] ce urmează să devină conștiință națională. O, dar coloana acestor acte de vitejie este enormă! Ele vin din totdeauna și se îndreaptă spre totdeauna, asișderi coloanei brâncușiene care și ea a fost concepută de geniul meșterului hobițean tot ca o glorificare a faptelor de vitejie din primul război mondial, încheind tripticul cu **Masa tăcerii** și **Poarta sărutului** care nu vroiau să simbolizeze altceva decît imaginea patriei de după 1 Decembrie 1918, o integritate teritorială așezată temeinic pe stîlpii mileniilor și veghează de cei care trec pe sub arcada iubirii care naște și renaște totul pe pămînt.

faptele de vitejie nu sînt singure, ci sînt legate de cîte un nume. Nume — cariatidă! Nume — piatră de hotar! Nume — izvor de tinerețe fără bătrînețe și de viață fără de moarte. Lîngă care să ne oprim mai întîi? Fapta căruia dintre purtătorii acestor nume s-o evoc în primul rînd, cînd ei toți, cînd faptele lor toate, fără nici un **distinguo** s-ar putea să ceară și să obțină chiar și de la cea mai severă instanță justițiară dreptul la primordialitate. Desigur, fiecare dintre acești combatanți purta un destin de înaltă distincție, era înzestrat cu virtuți care puteau să stea chezășie în fața viitorului că ei trebuiau să se bucure de cele mai prodigioase șanse de izbîndă. Dar nu altfel era acel „d'Artagnan fără mustăcioară și fără spadă, cu ochi albaștri și părul bălan", cum și-l reamintește Profira Sadoveanu pe fratele ei mai mic **Paul Mihu Sadoveanu** care, cu puțin mai înainte de a [illegible] pe frontul de la Turda venise la București într-o permisie de două zile ca să vadă ce se întîmplă cu romanul său, cu primul său roman care avea să fie și cel din urmă. **Ca floarea cîmpului**, predat Editurii Fundațiilor și [illegible] că manuscrisul încă nu fusese dat la tipar, așadar cartea avea să apară mai tîrziu, [illegible] pentru că tînărul sublocotenent de rezervă știa că sabia destinului [illegible] deasupra sa. Dar asupra cărui ostaș nu [illegible] sabie a destinului în timp de război? Toți știm lucrul acesta și l-a știut și Paul Mihu Sadoveanu, dar el mai [illegible] că [illegible] de acel loc de primejdie. Primise o comunicare scrisă să se prezinte urgent la Statul Major din București pentru a primi alte însărcinări. Sublocotenentul Paul Mihu Sadoveanu a citit ordinul pe care i-l dăduse comandantul său de companie, [illegible] bombardamentele, dar în loc să se bucure pentru [illegible] — Nu pot [illegible] Vă rog să comunicați la Statul Major că datoria unui tînăr ofițer român este să lupte pentru [illegible] patriei!

[illegible]

[illegible] **Ca floarea cîmpului** [illegible] Ziua Victoriei, [illegible] Cînd am închis cartea [illegible], am înțeles că acolo în mormîntul de la Alba Iulia, Paul Mihu Sadoveanu nu este singur, ci odată cu el au murit toți eroii săi din cărțile viitoare, a murit poezia acestor cărți, a murit o lume întreagă, odraslă a unei minți cuprinzătoare de o bogăție care fără îndoială ne-ar fi făcut și pe noi mai bogați...

așa a murit și lumea de visuri și speranțe a căpitanului Eugen Popescu care, la începutul primăverii din 1945 în noaptea premergătoare atacului asupra unei [illegible] fortificat care [illegible] a cîntat la vioară în fața comandanților de subunități o muzică [illegible] o muzică pe care s-o [illegible] mai [illegible], venită de nu știu unde, [illegible] improvizată atunci, ca o muzică a [illegible] și tăinuitoare, cum poate a scris-o Faust în clipa cînd a sfărîmat pactul [illegible].

— De unde cunoașteți o asemenea muzică, domnule căpitan? l-a întrebat [illegible] Stanca, [illegible] Ce compozitor a putut crea o astfel de muzică? Dar oricine ar fi este un geniu!

— Acum am auzit-o și eu pentru prima dată. Nu are nici un autor!

— Atunci, a cui este?

— Eu știu? poate a [illegible] infinite! A [illegible] infinite care mă [illegible] m-au chemat. În atacul de mîine am să mor. Nu, nu vă înfricoșați de ce vă spun. Nu vă spun pentru mine, ci pentru... vioară. Să nu se piardă în vălmășagul luptelor, să fie păstrată bine și dată soției mele la Orșova! Și bine înțeles căpitanul Eugen Popescu a căzut în luptele de-a doua zi, iar adjutantul său de la comanda batalionului, la întoarcerea în țară după victorie, a dus vioara la Orșova. Legămîntul făcut în fața morții se respectă cu orice preț!

uneori, acest legămînt este făcut față de propria conștiință, înaltul comandament al forței noastre sufletești și poruncile acestui comandament sînt la fel de angajante ca și cele ale unui comandament militar cu toate că numai neexecutarea ordinelor primite de la comandamentul militar te trimite la curtea marțială și de aici în fața plutonului de execuție. Dar nu executarea **ad literam** este ceea ce pune în valoare și definește coordonatele eroismului, ci acea executare care angajează dreptul la opțiune: viața sau moartea! Dar a cui viață? A cui moarte? În mod frecvent opțiunea este pentru viața celorlalți și pentru moartea personală, moartea ta. Și tocmai în aceasta constă măreția actului de vitejie. Exemplele abundă.

Se știe că acțiunile organizate în spatele pozițiilor inamicului se realizează cu mari riscuri. Astfel, un grup special condus de maiorul **Avram Zenobie** a pătruns în spatele liniilor nemțești cu scopul de a lua prizonieri, stabilind un cap de pod pe vîrful unui deal împădurit. Nemții i-au observat și au bombardat poziția, apoi au trimis un detașament cu cîini ca să-i captureze, prin pădurea înzăpezită. Cînd detașamentul german a ajuns în locul unde se afla maiorul Avram Zenobie, acesta a strigat cu glasul său tunător: „Companie, foc! Compa-nie, foooc! Nemții socotind că în fața lor se află chiar o companie de români au aruncat armele și s-au predat, mai mult decît sigur că mare parte din militarii germani suprasaturați de război de-abia așteptau un asemenea moment salvator, dar cîțiva dintre ei, dintre cei mai fanatici, au fugit, dar maiorul i-a urmărit pînă în fața tranșeelor inamice unde a fost secerat de focul armelor automate. Cînd s-a raportat la comandament că maiorul Avram Zenobie a căzut în fața tranșeelor inamice fără să se precizeze dacă și-a pierdut viața sau a fost numai rănit, a doua zi s-a ordonat un atac fulgerător asupra poziției inamice și atunci, spre stupefacția tuturor, din trupul său s-au mai găsit cîteva resturi din mantaua sa, casca, pistolul și o parte din cizme. Fusese sfîșiat de o haită de lupi. Aceste resturi au fost puse într-o foaie de cort și înmormîntate într-un sat din Cehoslovacia.

pentru cucerirea dealului **Sirgeorgiu** unde inamicul se fortificase în poziții denumite „labă de gîscă", pe fiecare deget cu arme automate pe un front de peste 6 kilometri s-au măcinat 3 divizii românești. De sus, de pe crestele dominate de cota 495, inamicul ne putea observa orice mișcare, căci ne aflam în cuprinsul acestui amfiteatru ca într-o farfurie nevolnică perforată de numeroase gropi de proiectile de artilerie grea și de branduri de mare calibru. Cucerirea capetelor de pod peste Mureșul învolburat și aproape [illegible] de sînge, reclamase multe jertfe, iar [illegible] sfîrșit. Situația era foarte grea și [illegible] disperată cînd s-a constatat [illegible] legătura cu postul de [illegible] [illegible] cota 495 [illegible] pentru că [illegible] nu se putea atinge. Atacam și iar atacam, înaintam cîteva sute de pași, ajungeam pînă în [illegible] inamicului unde angajam lupta la baionetă care-i înfricoșa pe nemți și [illegible] înainte de-a mai apuca să ridice [illegible] nu ne puteam socoti învingători [illegible] din toate părțile se năpusteau tancurile [illegible] noastră și eram siliți să ne retragem. [illegible] după fiecare atac al trupelor noastre se [illegible] contraatac inamic, [illegible] dat seama că dacă nu se restabilește fără întîrziere legătura cu postul de comandă pentru a se lua măsurile impuse de situația incertă în care ne găseam, totul se putea transforma într-un final tragic pentru noi. Timp nu mai era de chibzuit. Cineva trebuia să ducă la postul de comandă un ordin dar cine s-o facă? Un asemenea ordin nu se putea [illegible] căci ar fi însemnat pur și simplu o condamnare la moarte. După un singur om inamicul trăgea cu tunul și cu armele automate. Și trebuia trecut și Mureșul ale cărui unde de arama veche erau necontenit supravegheate de posturile de observație nemțești. Cine? Un ofițer, sau un subofițer? Rămăseseră foarte puțini și erau indispensabili. A fost greu, foarte greu pentru comandantul batalionului, dar în cele din urmă l-a chemat pe sergentul Panciu Constantin:

— Situația întregului batalion este disperată și ar putea deveni tragică dacă inamicul își dă seama că sîntem izolați și ne-ar putea captura fără riscuri. Dacă nu restabilim legătura cu postul de comandă ipoteza aceasta ar devenit o realitate crîncenă pentru noi. Ce părere ai, sergent Panciu Constantin? Se va putea restabili legătura cu postul nostru de comandă?

Fără să stea mult pe gînduri sergentul Panciu Constantin a spus: — Ordinul va ajunge la postul de comandă.

— Dar e foarte primejdios!

— Tot războiul acesta este foarte primejdios. Și cred că tocmai de aceea m-ați chemat.

— Da, tocmai de aceea te-am chemat, sergent Panciu Constantin. Și nu uita că în miinile tale este viața batalionului.

Sergentul n-a uitat! A trecut Mureșul înotînd mai mult pe sub apă ca să nu fie observat, a început apoi să urce coasta către postul de comandă făcînd salturi mari dintr-o groapă de obuz în alta, strecurîndu-se printre proiectilele care cădeau în jurul său. Se năpustise asupra sa un adevărat baraj de artilerie dar sergentul continua să înainteze făcînd salturi tot mai mari, neverosimile, aruncat ca de un resort, ameținu-l, cu întreaga ființă angajată în îndeplinirea misiunii, spunîndu-și — Hai, sergent Panciu Constantin, hai mai sînt cîteva sute de pași, nu mai e mult și te vei putea odihni acolo sus, la postul de comandă. Hai, încă un salt, încă un salt! Dar, ce? Doamne, ce s-a întîmplat? Ce este cu mine? Parcă a căzut cerul peste mine ca un cuțit de ghilotină... Dar... trăiesc... trăiesc! Atunci de ce nu mai pot să fac nici un salt? De ce nu mă mai ascultă picioarele?... Picioarele... unde-mi sînt picioarele? Ce se întîmplase? Un proiectil de brand îi retezase ambele picioare. Privindu-și cioturile din care se scurgeau firișoare subțiri de sînge, sergentul Panciu își înclină fruntea, dar răcoarea pămîntului răscolit de explozie îl trezi la realitate! Ce-am să mai pot face fără picioare? Lacrimile, fără să le poată opri, îi umpleau ochii de cețuri roșcate, iar gîndurile îi lunecau și ele prin minte ca bătute de un vînt nemilos. „Pe cioturile care mi-au rămas, nu se poate. Numai pe brînci, tîrîndu-mă pe coate... Dar mai întîi să opresc sîngele... să opresc viața cîtă mai este încă... Bine că am pansamente la mine... Bine... altfel..." Și sergentul Panciu Constantin izbuti să-și panseze cioturile, făcînd eforturi inimaginabile, dar fîșiile albe cu care se legase se înroșiseră repede, în timp ce stropii de sînge care pătrunseseră prin pansament aprinși de soarele ce se pregătea să alunece dincolo de văpăile cotei 495, semănau cu ochii unei pisici sălbatice gata să-și sfîșie prada. „Nu, nu acuma, zise sergentul, nu acuma... eu trebuie să ajung la postul de comandă... viața batalionului este în miinile mele. După aceea, fie ce-o fi!". Și după mai bine de un ceas de trudă, ajunse la postul de comandă, spre uimirea întregului comandament.

— Ce s-a întîmplat cu dumneata, ai fost rănit? este întrebat de unul din ofițerii postului de comandă.

Fără să răspundă la această întrebare care venise ca din altă lume, sergentul Panciu Constantin întinse plicul pe care-l adusese din partea comandantului său de batalion, mai izbutind să șoptească: „Viața batalionului... a fost... în... miinile mele! Acum aveți grijă... este în mîi... ni... le dumnea... voas... tră!". Și împăcat cu sine, misiunea fiind îndeplinită, sergentul Panciu Constantin a închis ochii pentru totdeauna.

Îl vedeți ca într-un vis pe sergentul Panciu Constantin, tînăr, plin de vigoare, îndrăzneț, cu statura lui atletică din care a rămas un imens altar de jertfă, cum se îndîrjește, sub ochiul înghețat al morții care-l învăluia în piclele ei insinuante, [illegible] cum continuă să înainteze palmă cu palmă din pămîntul patriei de la care primește puteri și poate și un îndemn: „Nu ceda! Încă nu ceda! Încă un pas!... Ce?... Încă un pas?" Înfricoșător cuvînt pentru cineva care nu mai poate să facă un singur pas, așa cum este, fără picioare. Și el, cu toate acestea, ajungînd la postul de comandă, așa cum se angajase față de comandantul său de batalion. Cum se poate numi o asemenea faptă? Dar să fie numai o faptă cînd fiecare gest, fiecare respirație și fiecare bătaie de inimă însemnau o luptă cu îngerul, un destin? Însemnau chiar și mai mult. Omul mai tare decît moartea! Omul mai tare decît destinul! Ce-mi este un erou din tragedia greacă, oricare din eroii cunoscuți pentru care moartea a venit, acceptată de el mai înainte de a fi venit, o moarte care n-a pregetat o clipă, refuzînd rolul de spectator al propriului său spectacol, față de sergentul Panciu Constantin care, cunoscînd perfect tactica și strategia morții, îi impune suveranei propriile norme de conduită existențială și nu-i admite decizia decît în clipa cînd misiunea încredințată este îndeplinită, ultimul cuvînt pe care l-a mai putut rosti odată cu cea din urmă bătaie de inimă, contopindu-se într-o îmbrățișare fără de sfîrșit. Și dacă l-ați putut urmări pe sergentul Panciu Constantin pe traseul destinului său tragic, cît timp a rămas cu moartea împreună, un timp pentru care nu există măsură și în timpul acesta el a continuat să respire, să-și ordoneze mișcările cît mai riguros, ca să nu facă nimic inutil, perfect lucid murind mereu și mereu renăscînd din moarte, numai și numai pentru că de viața sa depindea viața întregului batalion, poate că atunci ar fi limpede ce am vrut să înțeleg și ce am înțeles prin coordonatele eroismului, magnific luminate astăzi, în **Epoca Ceaușescu** de alte și alte episoade de viață românească, cărora nu le mai dăm nume de cote 463, 465, sau 495, cea blestemată, nume care astăzi spun mai puțin, dar care, atunci, în septembrie 1944, vorbeau cu glas de tunet înspăimîntător, ci le spunem în mod firesc și poetic **Magistrala Albastră, Transfăgărășanul**, sau pur și simplu **Casa Republicii** și **Bulevardul Victoria socialismului**, sinteze emblematice ale capacității de dăruire, de dragoste nețărmurită față de patrie prin care poporul nostru și-a înscris numele în istorie.

★

Și totuși ar mai fi ceva de spus. La întrebarea unui scriitor, care a fost opera cea mai de seamă realizată în timpul luptelor de acum patruzeci de ani, unul din combatanți a răspuns: „Oamenii, oamenii care s-au făurit atunci, ca factori de decizie și care au continuat să fie factori de decizie și în toți anii care au urmat pînă acum pentru construirea păcii. Nici pacea nu se construiește ușor dar așa cum am obținut victoria păcii împotriva războiului și am obligat inamicul să capituleze fără condiții, vom obține și victoria păcii împotriva celor care se pregătesc pentru un nou război. Căci viața este mai tare decît moartea!".

Grup de tanchiști din Regimentul 2 ● Care de luptă pe străzile Vienei ● Manifestație organizată de Partidul Comunist Român în timpul războiului antihitlerist

DOI METRI DE ȘINĂ SALVEAZĂ BUZĂUL

dumitru ion dincă

noaptea de 24 spre 25 august. La Cilibia este recepționat un mesaj telefonic prin care cei de aici sînt înștiințați că urmează să sosească în gară un general neamț de administrație, în drum spre Brașov. Ceferiștii primesc misiunea de a împiedica „curgerea" trenului. ● După numai o oră, un alt mesaj. De gară se apropie un tren blindat german cu scopul de a distruge nodurile de cale ferată Buzău și Ploiești. Obiectivul ceferiștilor — oprirea lui cu orice preț ● 25 august. Sosește în Cilibia automotorul cu generalul neamț de administrație. ● 26 august. Mecanicul de locomotivă Constantin Spătaru (Moise), în funcția de șef de tură, împreună cu impiegatul Alexandru Banu, expediază, la insistențele nemților, automotorul spre Buzău, dar pe o linie blocată de un grup de locomotive răcite de ceferiști. ● În următoarele ore în gară au loc o serie de manevre menite să-i astîmpere pe nemți și pentru a cîștiga timp. O macara cu care se alimentau locomotivele cu cărbuni este deraiată pe o linie, blocînd circulația. Nemții o ridică la rîndul lor și amenință cu împușcarea personalului stației. Sabotajul începe să devină o realitate. ● 26 august. În seara zilei intră în gara Cilibia trenul blindat german cu nr. 7512 în formația căruia intrau 69 vagoane cu trupe și material strategic. ● 27 august ora 8,00. În punctul „Canton", la numai 2 km de stație, Constantin Moise Spătaru, împreună cu impiegatul Banu Alexandru, [illegible] Iancu Grigore și alți doi lucrători de cale, demontează o șină de cale ferată. ● 27 august, ora 9,10. Pleacă din stația Cilibia, fără ca nemții să bănuiască ceva, trenul nr. 7512 cu trupe hitleriste. În punctul „Canton", în linie curentă, deraiază, locomotiva afundîndu-se în pămînt. Linia era blocată. Nodurile de cale ferată Buzău și Ploiești sînt salvate. Hitleriștii părăsesc garnitura și o incendiază. ● 27 august, ora 20,00. Ceferiștii reușesc să localizeze incendiul. Sosesc trupe românești care capturează un mare număr de hitleriști.

LA DOMENIILE CANTACUZINO, NU SE MAI TRANSMITE... LINIȘTE. Radioul montat în [illegible] Cantacuzino nu mai recepționa de aproape 20 de ore acel mesaj [illegible]. Era vorba de laconicul „În spațiul aerian al României domnește liniște deplină". Alături, cele două case de lîngă gara Cilibia, erau încendiate de griji. Nici acarul Toma Pătrașcu, cu cei șapte copii și nici factorul poștal Drăghici nu aveau timp pentru alte gînduri. Ziua de mîine, cum se zice, era de fapt în orice clipă. De la [illegible] șoseau vești îmbucurătoare. Frontul se apropia vertiginos. Odată cu el alte și alte probleme.

În august vremea e blîndă. Nici căldura sufocantă a lui iulie și nici scînala ploilor de septembrie. Acarul Toma Pătrașcu tocmai își răsucea o nouă țigară cînd unul din lucrătorii de cale l-a chemat la dom' șef Stoicescu. Remiza (o parte a Depoului din Buzău) care luase ființă adhoc, avea mai tot timpul nevoie de el. Era de fapt, cu casă și masă, doar la o azvîrlitură de băț de stație. „Nea Toma, treci la cabina dinspre Cilibia, i s-a spus. Era musai nevoie de el, s-a întrebat la rîndul său. Oricum, pe un om la peste 50 de ani, atunci cînd ai lîngă tine mai mulți tineri, nu prea mai pui bază. Dar el, Toma Pătrașcu, a fost întotdeauna un ceferist disciplinat. (Se consideră de altfel tot așa și acum la peste 90 de ani).

E 25 august '44. Toma Pătrașcu supraveghează trenurile din turnul dinspre Buzău. Cu cîteva minute să fi fost poate ora 21 și 32 (la minut se lucra la C.F.R. și atunci) primește un prim semnal de la comanda gării. „Nea Toma, vezi că am băgat un tren german la linia unu, pe direct. A doua e liberă. Faci pe dracu în patru și dai niște vagoane peste cap. Știi matale cum faci cu acul. Le prinzi între ele". De acționat nu era nevoie să i se mai amintească. Rămînea problema nemților. Nu numai că trenul era de-al lor (de fapt ce mai era al lor într-o țară care își căuta cîștigarea libertății cu demnitate și eroism ?), dar lîngă cabina acarului stăteau doi soldați cu automatele în poziție de tragere. Primește semnalul unui tren dinspre Buzău. Îl lasă să treacă. Anevoios, oricum. Apoi i se sugerează să avarieze prin schimbarea incorectă a acului o garnitură de manevră. Dacă mai e de acord? Timpul, sau mai bine zis frontul nu mai are răbdare. De la Poiana Țapului primesc prin cablul C.F.R.-ului vești dintre cele mai contradictorii. Și totuși aici la Cilibia ordinul sună clar. Cel puțin pentru el. Unica soluție, deraierea prin schimbarea acului.

De la linia V-a garare sînt dirijate cu o locomotivă un număr de vagoane care urmau să blocheze drumul. Își amintește: „Cînd mecanicul a trecut pe lîngă cabină mi-a făcut cu mîna, adică ce vreau să fac. Era pe linia întîi, a [illegible] să treacă cu locomotiva și i-am făcut acul pentru linia a doua. [illegible] Normal, ele au deraiat. Comandantul neamț a observat totul. A venit la mine împreună cu soția. Mi-a pus pistolul în piept și-a vrut să mă împuște. [illegible] dintre militari i-a atras atenția că locomotiva nu a[illegible] și m-a lăsat, pentru moment, în pace. Au tras apoi vagoanele și au deblocat linia".

Pe Toma Pătrașcu l-a cuprins frica. [illegible] la C.F.R. din 1924, dar o simțit că de data asta nu mai e scăpare [illegible]. Într-un timp l-a văzut pe șeful de stație discutînd cu [illegible] Iancu Grigore și cu lucrătorul [illegible] [illegible] Cum dracu, ăștia tot pleacă spre Buzău? N-au trecut prin fața lui nici două, trei vagoane că un glonte i-a șuierat pe la urechi. S-a lăsat jos, sub fereastră. Abia după ce ultimul vagon trecuse de canton a scos capul pe fereastră. Generalul neamț încercase să plătească ultima lui poliță.

A [illegible] apoi zgomotul și, pînă să [illegible] în ultima [illegible] o bubuitură puternică. Apoi focuri de [illegible] Ce s-o fi întîmplat? Care întreg garnitură hitleristă a deraiat sau a fost aruncată în aer? N-a avut liniște. După cîteva timp o femeie din sat [illegible] a ajuns acolo [illegible] tălpa gîștii, cortile, [illegible] care creșteau pe lîngă terasamentul drumului de fier erau pline de sînge...

DUPĂ PATRUZECI DE ANI... Documentele rețin cu fidelitate evenimentul în toată desfășurarea lui. În zilele fierbinți ale revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, în gara Cilibia, un grup de ceferiști îndeplinesc una din cele mai temerare acțiuni din zonă. Anihilarea unui important nucleu al armatei germane (o garnitură formată din 69 de vagoane cu trupe și muniții) care avea drept obiectiv distrugerea nodurilor de cale ferată Buzău și Ploiești. În ciuda prezenței numeroase a nemților ceferiștii reușesc să demonteze șina de cale ferată pe un segment aflat în punctul „Canton" și să producă deraierea întregii garnituri. Dar, pînă la deznodămîntul amintit, a fost necesară traversarea a trei zile și trei nopți, n-au lipsit imprevizibilul și pericolul, teama de a nu da greș, presiunea necontenită a nemților care vroiau cu orice preț să-și atingă obiectivul. În fond, de „curgerea" lor spre Brașov depindeau mai multe puncte cheie ale frontului. Unități militare române și sovietice ar fi fost stopate pentru o perioadă în zona Buzăului, în timp ce unitățile hitleriste din Transilvania puteau primi întăriri. Numai că mănunchiul de ceferiști s-a comportat exemplar, reușind să-și îndeplinească misiunea primită.

După patruzeci de ani evenimentul de la Cilibia a fost adjudecat, nici nu se putea altfel, de istorie. El se integrează firesc în extraordinarul șir de acțiuni care au premers sau susținut desfășurarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. După patruzeci de ani am venit la Cilibia pentru a reface un traseu glorios. Dinspre locul de desfășurare am căutat să ajung la cei care au fost implicați direct. N-am reușit să dau decît de Constantin Spătaru care mi-a relatat evenimentul în toate detaliile lui. Ceilalți au trecut în lumea umbrelor. Nu și amintirea lor. Iată de ce m-am simțit dator să dezvălui cititorului întreg traseul parcurs de reporter în căutarea eroilor de acum patruzeci de ani. Și cred că nu în zadar. Mă încearcă, de asemenea, sentimentul că n-am spus totul.

Lumini peste veacuri

Auria literă privesc,
auriile spice ale mîndrului lan,
și încerc să le string în cîntecul
Victoriei.
Gîndurile se succed
pe un ecran uriaș,
într-o visare uriașă
la care iau parte
furtuni și torente,
înghețuri și grindini,
primăveri și lumini.
A existat și există un timp al fluxului,
al apelor vii;
a existat și există acel timp clocotitor
cînd emoția domnește amețitoare fiorul
Victoriei,
acolo unde s-au făurit și se făuresc luminile,
cuvintele aprinse,
Luminile
strălucind peste veacuri.
Și, mai presus de toate,
triumful oamenilor
deasupra vremurilor.

Marga Rădulescu

al. raicu

Imn de vară

E vremea de semințe, de-ndemnuri către zori,
cind casele iau chip de fete și domnițe.
Nu-i semn cumva de praguri și mirări,
ci numai cimp de izmă și crăițe.

E-o vreme rodnică, ce tulbură sub pleoape,
ani patruzeci de-nflăcărări, de-urcuș intins.
Grădinile de rod, moara de-aproape
surid ca niciodată-n necuprins.

E-o stea in zori care-a rămas mai vie,
pană părtașă-n roșia sărbătoare :
Renaștere de vise și de mindrie
cu-un chip semeț ce lunecă spre soare.

E vremea, deci, să intru in coloană,
verii să-i spun, bucolică, de-o stea
ce arde-n ziua, țării, o coroană
de flori, brădeturi, pină-n vatra mea.

O simt. Și toți bărbații poartă-n straie
fluturi de aur, miere, fruct de must
ce șoptesc in umedă văpaie
la marele, supremul nost'August.

Să punem viu răboj in calendarul
pe care timpu-l rostuiește-n mers,
cu semnul ce crestează milenarul
urcuș al României-n Univers.

În dimineață

Voi scrie despre țara mea de cremeni
oricind, cum dintre brazdă a suit
spre zori nicicind visate, cum asemeni
in anii legendari a biruit.

Nu voi exagera cu nici o rimă,
cu nici-un tulnic nu voi sta-n zadar,
cind din aluatul proaspăt o azimă
va-ntrece chiar paharul cu nectar.

Ea fu dintru-nceputuri arc de veghe,
credință ce-i pădure grea de brad.
Ea fu o dimineață-n aspră zeghe
și-arareori și trupuri care cad.

Dar a rămas intreagă țara mea,
zăvoaiele, piriurile toate
s-au oglindit in fiecare stea
care-a clipit ca orice vietate.

Azi, in August, pe-altarul de credință
in inimă zbucnește un ecou :
deasupra-n greuri, către biruință
asemenea oșteni să fim din nou.

In dimineața-n care și copiii
cu fiecare gind vin să rostească
tăria din străbunii-albiți, cu mii
la zborul vorbei lipezi, românească,

pe orice drum, cu cei căzuți alături
să ridicăm incă un zid, o mină
dind vetrei minereu, răzbind prin pături
de pulbere de aur spre lumină,

fiind o temelie-n altă eră,
cu grai de foc iscind la căpătii
imaginea rotundă și prosperă
visată-n rindoirea cea dintii.

In August țara pilpiie-n vuire,
inaintind la fiecare loc
in pace, demnitate și unire,
la fulgerul supremei minți de foc.

Vibrind cimpia

A coborit țara dintre livezi intense
cu diamant incinsă-n ziua [illegible].
Sint patruzeci de ani cu veri [illegible]
și-albastre zări cu zbor de cocorie.

A și sosit in freamăt de-ardență bucurie
a prins să-și sune zborul cu zarea și atomii,
dind graiul demnității condeiului să scrie
cum inflorește cimpul și-s pesimiți toți pomii.

Sosim cu clarul zilei care palpită-n mers.
Au fost in ani, firește, cu patru largi etape
și pietre-n drum, dar cintul ce-l preamărim
in vers
le-a azvirlit la țărmuri, cum spuma
de pe ape.

Intinsă e livada. Și țarina-i brăzdată
de zori și-amieze-albastre către un cer
de smalț
spre care cu bărbatul cu [illegible]
cutez spre oricare piscuri, semeț să mă inalț.

Aș vrea, vibrind cimpia, in Augustul fierbinte
să mă-nalțor in șiruri de stele și pămint,
găsind sub fruntea unui neinfricat părinte
tumultul, cutezanța pe care să le cint.

Voi da la orice treaptă de-un cer al României
plenar sui-voi trunchiul către-un bătrin
stejar,
in ziua ce-i țesută in calda buză-a ei,
cind țărmul-ntreg păstrează mireasmă de florar.

Pămintul meu de leagăn, suprema vară-și
duce
citire spre obcina de mugur și izvor
Un zimbru de pe stemă, cu roua din aluce,
e-ntr-una lingă țară, lingă un viers de dor.

gheorghe daragiu

Eroilor

Clare sint rosturile și lumina deplină
Munții și cimpia fie etern lăudate –
Trăiască in veci in lumina lină
Bucuroasă de pace și suveranitate !

Marea cea Mare sub ziua bună
Cintă Carpaților nouă cunună –
Eroi ce-ați intrat prin jertfă-n nemoarte
Viața v-ați dat-o pe libertate !

Trăim și trăiți aici lingă vetre
Cum trăiesc etern tăcutele pietre –
Prin noi și cu noi mereu inainte
Pe cimpul istoriei atit de fierbinte !

Ne arăm ogorul, ne iubim semeția
Hei, munților infrățiți cu cimpia
Sub voi sint moșii și strămoșii
Și noi aici, bravii și luminoșii !

Mindră ne fie mereu ctitoria
În veci să trăiască lumina in România –
Munții, cimpia ne fie in veci lăudate
În bucurie de pace și suveranitate !

Elegie la Păuliș

au vrut să ne omoare macii cimpiilor
dar n-au putut
au vrut să nu cutezăm lumina
dar lumina este eternă !
au vrut să ne taie Ardealul
și Ardealul este lumina !
au vrut să ne alunge departe
dar noi nu sintem călători

nu au invins !
in calendare și in noi
strălucesc eterne sărbători !

Cunună Patriei

pun libertatea care ne-nconjoară
cunună patriei de laur
ai țării sintem țara e in noi
frumoasă suverană !
nu in zadar eroii
ne privesc senin
le sintem astăzi libertatea
ne sintem ființei noastre bucuria !
fii fericită veșnic Românie
copiii tăi nemuritori
știu ce-i gloria și vitejia
ai țării sint și țara e a lor !

Munții noștri

Carpații stau adinc in inimile noastre
Al nostru chip il dăm acestor bravi eroi
Ei neclintiți rămin sub astre
Și tineri și curați și pururi noi

Bătuți de vint, de geruri și iluminare
Au rădăcinile infipte in eternitate
Stau cu frunțile de-a-dreptu-n soare
De-a-pururi izvorind spre libertate

Carpații sint cu frunțile-n zăpezi
Măreți și grei de sensuri și iubire
Visind de-a-pururi ochii verzi
Ai timpului ce i-a trecut in nemurire

Cu flamuri tricolore i-am inflorit intotdeauna
Să fie tineri și curați și pururi noi
Să le purtăm pe viață strălucitor cununa
Al nostru chip il dăm acestor bravi eroi

I-am invățat și-l știm in fericire
Inima din ei in pieptul nostru bate
Aurul ce-l au e-a noastră fire
Sub cerul lumii bravă demnitate

Carpații stau adinc in sufletele noastre
Cu rădăcinile trecute-n veșnicie
Iși leagănă destinu-n spațiile vaste
Și-și mingiie in dor mama România !

radu selejan

Povestiri din August

DEALUL NOSTRU

Nu departe de școala noastră, ridicindu-se din apele Crișului, se inălța un deal. Un deal pe care-l urcam, căutind, dincolo de culmea lui, Poienița Fermecată. Pină la poienița aceea dealul era sterp. Un fel de iarbă pe care n-o mincau nici vacile, nici caii creștea pe umerii, pe șoldurile și pe creștetul lui. Dar dincolo de iarba aceea aspră, se afla Poienița Fermecată. Și un izvor de unde beam apă. Apă căreia nimeni nu-i făcuse nici o analiză, dar, bind-o, nimeni nu se imbolnăvise. Și, dincolo de poieniță, se află un alt deal, impădurit, deal care, insă, nu ne interesa. Pentru că poienița noastră era pietruită cu bucăți de cremene, de toate nuanțele, de la galben deschis la brun roșcat. O feerie. Și noi ne jucam de-a scinteile. Luam in miini două bucăți de cremene și le izbeam una de alta. Și ne bucuram de focul de artificii iscat de ciocnirea dintre ele. Urcam dealul acela pleșuv, aproape in fiecare zi. Cind ploua, ne uitam cu jind la el, cu ură la nori, incercind să ne inchipuim cum arată poienița pe-o asemenea vreme. Și discutam la nesfirșit comparind fulgerele cu scinteile de cremene.

Intr-o zi, insă, cind să urcăm dealul, am fost [illegible]. De niște soldați. „Dealul este al nostru", am [illegible] noi. „A fost", a ris un ofițer. „Acum este al nostru", l-a completat un mai mic sau mai mare in grad decit el. „Și ce faceți cu el?", ne-am interesat noi, nu atit din curiozitate, cit de supărare. Gindeam că vom descoperi, pină la urmă, o soluție prin care să-i îndepărtăm pe soldați, să reintrăm in posesia dealului. „Îl scobim pe dinăuntru... facem un adăpost pentru oraș, împotriva bombardamentelor", ne-a răspuns ofițerul. „Lăsați-ne, măcar poienița", ne-am rugat noi. „Nici asta nu se poate... în poieniță va fi una din gurile prin care va respira adăpostul antiaerian... are și sursă de apă", ne-a spus, consolator, cel mai mare in grad decit tinărul ofițer. Lăcrimam. Soldații plantau stilpi de lemn și înconjurau dealul cu un gard de sirmă ghimpată. „Și cine va veni în adăpost?", am intrebat noi, cu gindul că, poate, vom deveni pină la urmă proprietarii lucrării făcută de soldați. „Nimeni", zise ofițerul. „Înseamnă că-l faceți degeaba", am [illegible] noi. „Noi nu facem nimic degeaba", zise, cfuscat, ofițerul. „Explicați-ne", am cerut noi. Ofițerul a scos din portbart o schiță, a despăturit-o cu grijă, a întins-o pe iarbă și o mulțime de linii paralele, negre și roșii, ca niște [illegible], erau înconjurate de contururi [illegible]. [illegible] desenul pe schiță, urmărind liniile paralele, ofițerul ne purta in adăpost. „Un fel de galerii mobilate cu bănci și un fel de [illegible] mobilate cu scări", explica el. „La ce folosesc?". Ofițerul zise: „Cind se va da alarma antiaeriană, primarul și generalul și alți oameni de vază ai orașului se vor refugia aici, in adăpost, să nu le cadă vreo bombă [illegible]", ne destăinui ofițerul secretul adăpostului. „Și oamenii?", am intrebat noi, [illegible] [illegible]

INSULA DE AUR

Alarma se dădea, in oraș, uneori și de [illegible] ori pe zi. [illegible]

[illegible]

... tru a ne petrece fericiți timpul dintre două suierături de sirenă. Deveniserăm cei mai bogați oameni din lume, adevărați nababi și discutam la nesfirșit cu cine și in cel fel ar trebui să ducem tratative pentru a cumpăra războiul și a-l distruge. Prea ne umbrise pină atunci copilăria. Ne-am interesat cum se poate ajunge la primar și, cu buzunarele pline de pietre strălucitoare, cu cite o bucată de cremene in fiecare mină, l-am pindit pe mai marele orașului cind ieșea din primărie și i-am propus tirgul: „vindeți-ne războiul ăsta ca să-l nimicim și noi vă plătim in aur". Omul a ris. A ris ca in bobote și parcă răcnind. Și s-a indepărtat de noi grăbit să ajungă nu știu unde. A doua zi, am aflat că și-a dat demisia.

SOLDATUL DE LUT

În primul război mondial luptaseră sub [illegible], străină neamului lor, in Galiția, sau in Italia. Vreo doi dintre ei au ajuns acasă după mulți ani, trecind prin multe peripeții, străbătind Siberia pină la Vladivostok și de acolo, ocolind orientul, spre occident, s-au trezit la Constanța. Seară de seară stăteau in fața porții unuia dintre ei, a celui mai sfătos și povesteau. Noi, copiii, trăgeam cu urechea. Asemenea povești nu citiserăm in nici o carte. Intr-o asemenea seară de [illegible], la vremea cind in jurul Lucea-[illegible] începeau să roiască stelele celelalte, mai [illegible] mai neajutorate de aripile lor [illegible], [illegible] zise: [illegible], eu tare [illegible] să [illegible] nărozia și cruzimea hitleriștilor". Ceilalți il priviră nedumeriți. Cum adică să-i bintuie pe Sfătos un asemenea gind. Doar [illegible] gind să ceară permisiunea să [illegible] „Tot trec ei mereu [illegible] noastră, ne bombardează, ne mitraliază... facem un soldat din lut... cu pușca pe umăr... mușcind dintr-un măr... și-i mai facem, tot din lut, un copil, alături... să vedem, se-ncumetă hitleriștii să doboare un om, fie el și soldat care mușcă dintr-un măr și ține un copil de mină". Ceilalți bătrini mormăiră. Noi nu pricepeam din mormăitul lor dacă l-au aprobat sau nu pe Sfătos. „Și cine face soldatul din lut?", intrebă unul. „Că noi nu ne pricepem", zise altul, prinzind un fel de curaj. „Cum cine, profesorul de desen, ăla de-i învață pe prunci cum să tragă linii colorate pe hirtie... i-om și plăti... dar nu cred să ne ceară vreun ban... ii aducem lutul și-l frămintăm după porunca lui... că nu trebuie să fie un soldat ca toți soldații, ia acolo, o arătare, să semene a om...". „Și cine vorbește cu profesorul?". „Eu", zise Sfătosul. „Eu aduc lutul, cu căruța", se oferi altul. „Mă copile, du-te in grabă și-l cheamă aici de față pe domnul profesor de desen... spune-i că-l doresc bătrinii orașului", zise Sfătosul și noi o și luarăm la fugă după profesor. Toți știam unde locuiește Murea.

Soldatul de lut, cu pușca pe umăr, mușcind dintr-un măr și ținind de mină un copil, a fost plămădit de profesorul de desen ajutat de bătrini și de copii, la marginea orașului, in cimp deschis, să-l vadă orice aviator. Vreo două zile n-a mai sunat alarma. Bătrinii erau inciudați. A treia zi, pe la prinz, a inceput sirena uzinei electrice să bage spaima-n sufletele oamenilor. Înțeleși cu bătrinii, noi copiii am fugit către marginea acelui cimp, adăpostindu-ne sub un pilc de copaci. Soldatul de lut ii intimpina nepăsător. L-au mitraliat hitleriștii din cap pină-n picioare.

LANTERNA MAGICĂ

N-aveam nici bani și umblam mereu flămind. Un invalid de război, căruia i se ingăduise să deschidă o tutungerie, se ocupa și cu vinzarea ziarelor. ÎȘ toată lumea voia să afle, de dimineață, unde-au ajuns ai noștri cu frontul, ce orașe ale Transilvaniei au mai fost eliberate și seara, pe baza știrilor, făcea socoteala cite zile mai au hitleriștii pină la capitulare. Dar trenul care aducea ziarele ajungea in orașul nostru către miezul nopții. Și cineva trebuia să le aducă de la gară, acasă la invalid care, din pricina picioarelor de lemn, nu se putea deplasa. Și m-a angajat pe mine. Nu mai țin minte ciți leuți ciștigam intr-o seară pentru acest serviciu. Destul că, și unul și celălalt, eram mulțumiți.

Ca să ajung mai repede la gară, o luam pe scurtătură, trecind pe lingă abator. Obligatoriu trebuia să trec pe lingă abator. Și nu mă deranjau miasmele care mă invăluiau cit frica de stafiile animalelor sacrificate. Deși, atit Sfătosul cit și invalidul imi ținuseră lecții teoretice și practice, ducindu-mă chiar și in cimitir, la miezul nopții, să-mi demonstreze că strigoii și stafiile nu-s decit niște inchipuiri ale oamenilor tari de inger, inventate pentru a-i speria pe semenii lor care se temeau pină și de umbra lor. În nopțile senine, problema era rezolvată. Mă uitam, mergind pe potecă, la lună și la stele și nu-mi păsa nici măcar de duhoarea care mă insoțea o vreme. Dar cind cerul era innourat, cind ploua cu fulgere și tunete, parcă toate animalele sacrificate in abator, preschimbate in stafii, se țineau pe urmele mele. Legea camuflajului nu-mi ingăduia să folosesc lanterna. Putea să mă vadă, de undeva din cer, vreun avion inamic și să-mi pun un glonte pe umăr. Sau chiar o bombă. Și-ntr-o asemenea noapte involburată, nu m-am mai dus la gară după ziare. A doua zi, tot orașul vuia. Sfătosul era cit pe ce să mă ia la palme. N-a făcut-o. În schimb, a cotrobăit prin valizele sale cu vechituri, in pod, și mi-a găsit o lanternă magică. O lanternă a cărei lumină putea fi colorată, după voie și plăcere, in roșu sau albastru sau verde. Cu lanterna in mină, treceam, de-atunci, țanțoș, pe lingă abator și, culmea, nici o stafie nu s-a incumetat să-nfrunte pala aceea de lumină verde sau albastră. Lanterna mă ocrotea iar eu așteptam să se termine războiul, fiind la zi cu numărătoarea inversă calculată de Sfătos.

Ilinca Veturia : „Fată cu porumbel"

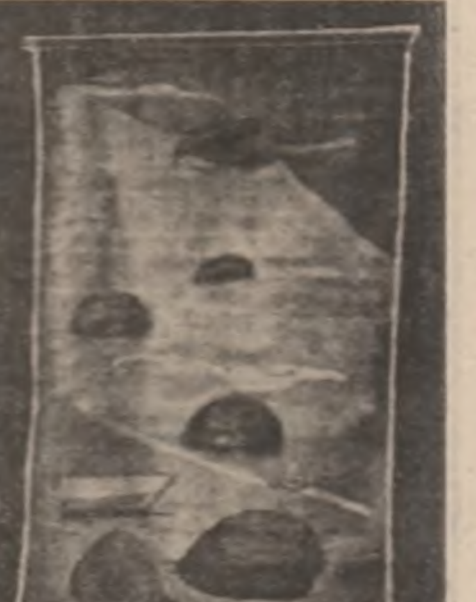

Lia Andreiță : „Rîul vieții" (tapiserie)

film

Anii eroici

Recenta producție a Casei de film nr. 5 (director : **Dumitru Fernoagă**) s-a bucurat de participarea unor prestigioși specialiști intr-un gen de creație, care s-ar putea numi de sinteză, fără teama comiterii unui pleonasm. Fără a fi neapărat un montaj de secvențe evocatoare de bilanț, pelicula semnată de **Virgil Calotescu** (regia), **Nicolae Dragoș** și **Bujor T. Rîpeanu** (scenariul) evită cu eleganță locurile comune, convențiile des intilnite in pelicule similare. Dedicat sărbătoririi marelui eveniment de la 23 August 1944 filmul inregistrează și evocă intimplări de răscruce pentru poporul român, vii repere ale istoriei contemporane a patriei, intr-un alert și interesant (in prima parte) montaj de actualități inedite (și aici se simte aportul creator al cunoscătorului și cercetătorului de arhivă **B. T. Rîpeanu**). Concentrata lecție de istorie și patriotism, de emoționantă și grăitoare mobilizare a forțelor umane pentru construcția noii societăți (in partea doua), este transpusă pe ecran cu luciditate și entuziasm, atribute la rindul lor eliberate de festivismul cu care ne obișnuiseră unele pelicule realizate cu diverse prilejuri. Rămine de asemenea, remarcabil efortul operatorilor șefi, **Valentin Ducaru** și **Dumitru Gheorghe**, de a schița noile construcții ale societății românești, noile victorii obținute pe șantierele socialismului in condițiile absenței unui jurnal de actualități-element ce ar trebui să marcheze hebdomadar sau cu altă ritmicitate existența și evoluția unui complex patrimoniu de cultură și civilizație. Ideea artistică a timpului ce depășește documentele este marcată in secvențe needitate cinematografic in filme de montaj de pină acum, cum ar fi cele evocind demonstrațiile din toamna anului 1944 sau primul 23 August sărbătorit in pace.

Documentar artistic de lung metraj, **Anii eroici**, film prin excelență de echipă, de permanentă confruntare creatoare sugerează prin chiar dimensiunile asumate intr-un gen extrem de dificil, dincolo de caracterul omagial datorat evenimentului, valoarea documentelor inserate intr-o amplă orchestrație vizuală, in același timp valoarea devenirii istorice și definirii in coordonatele actuale ale civilizației contemporane.

O nouă premieră, **Emisia continuă**, omagiază evenimentele de la 23 August inspirindu-se din fapte reale, și anume atacul desfășurat impotriva stației de radio România de la Bod de către unități militare hitleriste și lupta eroică a detașamentelor de apărare române pentru menținerea importantului obiectiv și infringerea atacatorilor.

Al șaselea titlu al filmografiei regizorului **Dinu Tănase** beneficiază de un plus de spectaculozitate și dramatism, elemente implicite in evenimentele evocate. Tensiunea ce precede lupta desfășurată pentru stația de radio de la Bod, suita de personaje surprinse in revelatorii portrete de **Anghel Deca**, manevrele definitorii pentru psihologia combatanților conferă dinamism, credibilitate și suspens desfășurării unor evenimente de referință pentru destinele țării. Pelicula semnată de **Dinu Tănase** beneficiază de o viziune proaspătă asupra acestora, locurile comune fiind pe cit posibil evitate in special cu ajutorul unor tineri actori mai puțin cunoscuți in filmul românesc, și anume, **Florin Anton**, interpretul locotenentului reformat **Gherghina**, ingeniosul și neașteptatul comandant al apărătorilor Bodului, **Andrei Török**, in rolul căpitanului **Wolf**, printre puținele personaje germane credibile, și in special **Dan Condurache**, actor impus in ultimii ani prin refuzul net al poncifelor, prin permanenta noutate a construcției personajelor sale, deloc repetabile de la un titlu la altul.

Călin Stănculescu

plastică

Un bilanț rodnic

Expoziția vernisată recent in sălile Dalles, intitulată „Comori ale creației artistice contemporane", promovează orizonturile cele mai generoase ale civilizației și culturii românești. Și in acest plan al efervescenței creatoare naționale, implinindu-se patru decenii de la actul revoluționar de la 23 August 1944, un bilanț nu este numai necesar, ci și deschizător de ferestre spre viitor. Implicit, la Dalles, după selecția operată de juriu, publicul insuși operează inevitabil o selecție a sa, prin grația căreia numeroase izbinzi ale artei intimpină ziua de miine cu șanse și speranțe mai mari de a se impune și dăinui.

Unitatea și convergența creației artistice populare și de amatori și a travaliului artistic al creatorilor consacrați nu sint realități care se pot decide sau obține prin persuasiune. Ele survin ca rezultat al unor filiații firești, al unor decantări nesupravegheate și, in ultimă instanță, exprimă insesi argumentele de necontestat ale unei tradiții spirituale trainice. Și tocmai această demonstrație reprezintă momentul de rezistență al expoziției jubiliare din sălile Dalles.

Pe de altă parte, merită tot interesul diversitatea tematică a expoziției, efortul marcat al creatorilor de a sonda cu clarviziune in direcții și spre aspecte multiple ale realității și de a așeza intr-o lumină privilegiată o sumă de simboluri ale actualității spirituale românești. Înseși incursiunile in istoria țării au drept scop investirea trecutului cu semnificații care abia astăzi s-au dezvăluit pe de-a-ntregul, care și-au regăsit însemnătatea și audiența in contextul unui prezent laborios. Și poate că mai important decit orice este faptul că intreaga expoziție reconstituie un anume chip al patriei, o anume dimensiune a demnității și frumuseții ei, esențiale cind avem in vedere un portret colectiv.

Intr-o cronică succintă ca aceasta nu se pot cita nume. O preferință sau alta ar produce tot atitea acte de injustiție. Incit, omagiul nostru trebuie acordat tocmai spiritului de solidaritate al artiștilor, capacității lor de a recepta actualitatea românească din unghiuri diverse și inedite, complementare in același timp și intregitoare ale amintitului portret colectiv.

De asemenea, este de remarcat faptul că in context, valorile autentice nu se pierd și ierarhiile nu se estompează. Și asta nu neapărat prin calitatea și abilitatea punerii in pagină a operelor, ca să zicem așa, ci prin insăși putere iradiantă a expresiei artistice de a-și afirma cu autoritate individualitatea și nuanța specifică. Diversitatea in unitate nefiind o formulă intre alte formule, tocită prin abuz pină la inoperanță, ci chiar o stare de a fi inerentă a spiritului.

Cu alte cuvinte, dacă ni s-a oferit prilejul să vizionăm o expoziție bilanț, trebuie spus că bilanțul este rodnic. Cantitatea nu este un criteriu in artă, dar trebuie să recunoaștem un semn bun in adevărul că mult mai multe opere reușesc să comunice profitabil cu publicul și că mult mai mulți artiști iși află audiența meritată in mase, consacrindu-și numele și mesajul.

Bineințeles, mai devreme sau mai tirziu, timpul va alege. Însă este preferabil ca timpul să aibă din ce alege.

M. Predescu

PREMIILE «LUCEAFĂRUL»

Flori de tutun

Florile de tutun ale lui Mihnea Gheorghiu nu sînt lanurile verzi cu vîrfuri galbene din cîmpiile Olteniei sau Bărăganului ci ceva mai subtil. „Apoi cînd iarna-și lasă pe geam la căderea nopții semnele ei din flori de frig, florile dalbe, pe toate celelalte le vei uita. Afară de ea, floarea tomnatecă, cu fumurile ei tropicale. Floarea de Tutun. Prin inelele ei desluși-vei conturul norilor despre care astronomii în căutarea Adevărului spun că se pot transforma în noi sisteme solare". Este nevoia și plăcerea de a vagabonda cu gîndul în compania stimulatoare a fumului de pipă. **Florile de tutun** înseamnă lipsa de îngrădire, libertatea de a naviga în orice direcție îți cere sufletul, dulcea reverie provocată de nori care pot fi ca pentru Hamlet sau Polonius fie o cămilă, fie o nevăstuică, fie o balenă, fie toate deodată. Mihnea Gheorghiu a scris o specie de jurnal din care lipsesc titlurile și orice indicație tematică. Însemnările curg lipsite de constringeri de sumar sau de vreo rigoare geometrică declarată. **Florile de tutun** înseamnă o invitație la călătorie al cărei timonier capricios ca și forma norilor preferați este autorul. Scrisul lui Mihnea Gheorghiu a dezvăluit pînă acum cîteva teme predilecte : Vladimirescu, Shakespeare, Cantemir, Whitman, politica, arta, intelectul, poezia. Le vom găsi desigur și aici, dar în tovărășia altora, noi, transcrise ca simple notații, dar care sînt evident rezultatul unei meditații îndelungi, a „florilor de tutun". Amintirea, confesiune, declarația de idei fac din aceste **Flori de tutun**, o carte prețioasă pentru a preciza desenul interior al universului de maturitate al scriitorului Mihnea Gheorghiu. O întîmplare, un fapt declanșează înlănțuirea gîndurilor. Unele sînt amuzante, dar ele sînt punctul de plecare al unor comentarii serioase, aproape docte, părăsind caracterul de hoinăreală al jurnalului pînă cînd un alt episod îi ia locul și devine punctul de plecare al unei noi digresiuni. Dacă i-am face graficul am obține fizionomia unui itinerar care ne-ar aduce aminte de **Pseudokinegeticos**. Volutele se dezvoltă arborescent în scrierea lui Odobescu fără aparent nici o margine, dar una există : tema vînătorii la care se pot ralia toate digresiunile posibile. Și în cazul nostru digresiunile oricît de abundente au limita unui trunchi generator, de la care pleacă și la care se întorc, experiența de viață a autorului, viziunea lui asupra tuturor celor ce l-au interesat și-l interesează. Și pentru că Mihnea Gheorghiu n-a fost doar un intelectual de cabinet, ci și un activist social și politic, „florile de tutun" nu ne oferă doar o floră tropicală, exotică, o colecție de note de drum, care sînt foarte puține în carte și cu un rol circumscris, ci mai ales atitudini față de situații, oameni, cărți, idei. Chiar anecdotica transferată în pagină este circumscrisă și funcțională. Iată un tînăr socialist venit din Africa anilor 50 în plină emancipare de sub dominația colonială. El ascultă un expozeu din care rezultă că tot ceea ce s-a întîmplat în Marea revoluție din Octombrie se va întîmpla peste tot în era revoluțiilor sociale și politice. Dar de la gîndirea teoretică la gîndirea practică este o mare distanță. „Trecîndu-se la întrebări și discuții, după o scurtă deliberare, unul dintre cursanți s-a ridicat timid declarînd ritos : „la noi nu se potrivește, că nu se poate !" Stupoare în rîndurile corpului didactic propagandistic : „de ce ?" Povestitorul care-l cunoscuse pe Lenin s-a întrerupt o clipă ca să rîdă de unul singur în amintirea lui cu legile obiective ale Revoluției. Prin urmare, pentru ce ? „Pentru că, tovarășe Secretar, — reluase tînărul socialist african — la noi în țară nu avem Palat de Iarnă și în general, știți, nici nu avem iarnă !" Fabula privește diversitatea căilor de dezvoltare revoluționară, diferențele posibile și inevitabile, rezolvată într-o poveste sugestivă.

Paginile **Florilor de tutun** vădesc în Mihnea Gheorghiu și pe moralist. O întîlnire în tren cu un ins care vorbește despre superioritatea metodelor, în care desigur metoda lui era cea mai bună celelalte fiind demne de dispreț, și care se încheie cu interesul pentru alegerile la Academie înseamnă un portret din speța literaturii preocupată de etică. Autorul continuă liniile acestei preocupări : „Am avut prilejul intelectual de a participa la cursurile și seminariile unor mari dascăli ai învățămîntului superior din România, foarte cunoscuți în specialitatea lor și peste hotare. Părerile unora dintre ei despre anumite subiecte nu coincideau întotdeauna și era pentru noi studenții lor, un spectacol plin de desfătare spirituală această „luptă" între uriași, în care floretele erau întotdeauna butonate. Nu-mi aduc aminte însă nici un prilej în care neînțelegerea inter-disciplinară să fi lezat în vreun fel o idee justă, utilă patriei și culturii. N-aș putea afirma același lucru despre unii dintre urmașii lor la catedre, atunci cînd epigonismul științific și arivismul cultural au plasat, uneori, în vitrina revistelor și amfiteatrelor, idei și păreri străine de interesele țării, nu numai în științele umaniste. Este mărturia unui contemporan : „Acea perioadă a marcat negativ și pe intelectualii noștri mai slabi de înger, iar ei pe alții, la rîndul lor. Acel deceniu nu mă obsedează, zice Mihnea Gheorghiu, l-am uitat". Dar această fandare are rostul de a nega obsesia și nu obligatoriu acele momente. Dovadă este că nici Mihnea Gheorghiu n-a uitat, dar formulînd astfel, se delimitează de atitudinile excesive, de ceea ce este confuz și impur în această obsesie, devenită la un moment dat o adevărată modă literară.

Alte amintiri îl poartă prin redacția **Vieții românești** condusă de Mihai Ralea, după cum altele prin Africa de nord unde scriitorul are surpriza să audă cuvintele românești „brîu" și „fotă" în gura unui „berber" drept băștinașe.

Mihnea Gheorghiu a fost atras întotdeauna de orizonturile enigmatice, de unde și atracția pe care o are pentru călătoria, pentru spațiile exotice. Dar acestea nu-s spațiu de pitoresc și delectare, ci de informare și de cunoaștere. Ceea ce rezultă în cele din urmă din aceste călătorii este o dilemă, o problemă cu sens mai înalt. Extraordinară este întîlnirea pe care scriitorul o are într-o țară a Americii latine. Într-o noapte o țigancă „cu fuste crețe și pe cap cu un tulpan pestriț, ca florăresele noastre din piața Universității bucureștene" i-a propus să-i ghicească. Deși răspunsul a fost în spaniolă, țiganca a strigat către cineva de sub coviltir în românește : — Marioară, vino fă-ncoa că am un boier care vrea dă dor !" Apariția acestor vorbitori de română pe meleagurile hispano-americane a fost paralizantă. Erau dintre cei deportați în Transnistria, ajunși aici după peripeții incredibile, cu mări trecute prin cale de cărbuni. „Cum a fost cu putință ? cuget eu — însumi plin de alte asemenea amintiri de coșmar. Ochii ei mi-au citit gîndul nerostit și răspunsul a fost un blestem de mult împlinit :

— Antonescu, dhar-ar benga-n el !...

Într-o vară la mare, i-am relatat lui Zaharia Stancu această poveste adevărată, dăruindu-i-o pentru urmarea unui roman, pe care n-a mai apucat să-l termine".

În fața celor mai varii surprize și experiențe produse de existență, scriitorul rămîne scriitor, încercînd să transforme totul în ficțiune **Florile de tutun** sînt un filtru al realității, care sublimează cumpănit și elegant aspecte din viața omului contemporan.

M. Ungheanu

Dincolo de „transparență"

Încă de la primul volum (**Istm**, 1971), poezia lui Ion Mircea a fost redusă la „transparență" ; ideea lui Jean Starobinski (**J. J. Rousseau, La transparence et l'obstacle**, 1971) s-a dovedit, în acest caz, a fi deosebit de fertilă în critica românească.

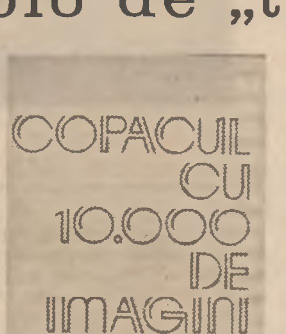

Dacă în spațiul unei critici de tip „parmenidian", textul îngheață, fiind descifrat ca „stare", ca fotogramă, în orizontul unei critici de tip „heraclitean", textul se des-face pentru a fi re-făcut; poemul este reductibil și se lasă citit ca dia-lectică și devenire, ca scenariu, adică punere în scenă a lumii și a imaginarului. În acest sens, „statica" poeziei lui Ion Mircea — de la **Istm** și **Tobele fragede** (1978) pînă la **Copacul cu 10 000 de imagini** (1984) — a fost descifrată de critică, „dinamica" însă a rămas încă în umbră.

„Dinamica", adică devenirea și dia-lectica poeziei lui Ion Mircea se dezvăluie, cred, numai din perspectiva acelui „punct alfa", pe care l-am numit **intre-pătrundere** : „departe-n aproape aproape-n departe / pătrundea în mine cum pătrunde piramida în faraon / cum pătrunde eternitatea în moarte" ; „Filele Genezei și ale Apocalipsei mototolite la un loc" ; „în mine cu mine în flăcări iarna".

Unul din polii **intre-pătrunderii** este iubirea, celălalt moartea. Viața însăși este „întrexistența", devenire între „a cuprinde" și „a fi cuprins". Poemul încearcă să recupereze unitatea originară a lumii și cuvîntului, prin serii lexicale de tip oximoronic, analogic, antinomic : „Departea-n aproape ; „Cuplul", „Osmoza", „Sori dubli", „Negresa albă", „Noapte cu lună și soare peste" etc.

Ion Mircea desfășoară un spațiu al interogației (de fapt, al uimirii !), în care cosmogonia se amînă, eșuează sau este imposibilă. Întrebarea se definește ca intre-pătrundere a mirării cu așteptarea și speranța sau cu disperarea : „să fie omul / coșul de gunoi al universului ? / o prăpastie în care se varsă un ocean de reziduuri cosmice" ? ; „Pentru cine luminezi răcoarea solară a memoriei noastre?"; „Nu mi-e cu totul clar / cum inefabilul poate fi transmis cu limbă de moarte ?" etc. În spațiul-timp interogativ întemeierea nu este posibilă. **Dubito**-ul comută **cogito**-ul. **Logos**-ul este fisurat, cosmogonia compromisă : „E de așteptat o altă geneză" ; „Nici urmă de divorțurile primordiale / întunericul nici gînd să se desfacă de lumină / apele de uscat" etc.

Dacă generația poetică '60—'70 poartă cicatricele unei dramatice „lupte cu inerția", generația '70—'80 se zbate între „entropie" și „epifanie" (Daniel Turcea), între „dezordine" și aspirația către armonie, unitate, cristalizare. Conștiința entropiei, dubitativă, dilematică și conștiința epifanică, senină, întemeietoare, mioritic-manolitică reglează imaginarul poetic al ultimului deceniu. La Ion Mircea, eșecul cosmogonic (dimensiune entropică) este întrucîtva programat, prevăzut, reglat printr-un mecanism de feed-back : acută nostalgie a originii („gîndirea noastră... își caută febrilă forma primordială și originea") ; nevoie adîncă de esențializare („prisosința am uitat-o") și recuperare a unității arhetipale („Cît de implacabili și monstruoși / sînt totuși multiplii lui unu").

Intre-pătrunderea este „ritmul" fundamental al imaginarului : „corpurile noastre fierbinți în afara simbolului / deși îmbrăcate în el" ; „deși imaginare / naturale-mi par acestea toate". Intre-pătrunderea este naștere și cunoaștere. Într-un cuvînt : cu-n(o)aștere. Căci poemul este „scriere concavă", spațiu ce se lasă fecundat de acel „logos spermatikos" al presocraticilor. Scrierea „înghite" realul și imaginarul — precum chitul pe Iona — spre a-i re-naște „inițiați", înnobilați, transformați în operă, adică în cu-n(o)aștere. Poetul însuși este un inițiat (initium = inceput), adică un om care a văzut începuturile, rădăcinile lucrurilor, originea. Contemplarea originii, adică a unității prototipale, nu generează un **spațiu-timp hamangeic**. Ataraxia gînditorului de la Hamangia („infinită melancolie") se preschimbă în neliniștea și seninătatea tulburată a păstorului mioritic : „neliniștit sînt totuși în beznă și în lumină".

Ritmul binar al intre-pătrunderii, corsi-ricorsi, sistolă-diastolă, explică prezența „transparenței", ca și a complementului ei — „opacitatea" : „prin tine absolut transparent" și „eram o frunză de-ntuneric", „ochii mei orbi". Întoarcerea la origine, amintirea, metempsihoza (motive ale poeziei lui Ion Mircea !) sînt echivalente. Toate presupun o transparență și un obstacol : „iată pe cine iubeam / cu 8 000 de ani în urmă-n Egipt". Metempsihoza este, de fapt, **întrexistență**, fiind subsumabilă aceluiași regim al intre-pătrunderii : „în această negresă cu părul roșu / dăinuie sîngele unui bătrîn irlandez / în acest cascador doarme o sectă sinucigașă" ; „pe rînd în mine un secol sau altul reînvia" etc.

Intre-pătrunderea reprezintă, așadar, regimul de funcționare al imaginarului poetic developat de Ion Mircea. În această zonă onto-poetică se dezvăluie, devenirea și dia-lectica textului. Tensiunea în unitate, echilibrul instabil, concilierea polarității, fluiditatea, oscilația realitate-irealitate, esență-aparență, metamorfoză, ostentația, repetiția, acumulările, detalierile, aminările, progresiile lente etc. sînt tot atîtea trăsături distinctive ale poeziei cultivate de Ion Mircea, o poezie care demonstrează încă o dată că „barocul" — ca tip de existență și expresie — este specific sfîrșitului de secol, cînd interferența și diferența între trecut și viitor, între vechi și nou, între fluxurile informaționale cu potențial diminuat și cele în expansiune ating cote maxime. **Copacul cu 10 000 de imagini** este, așadar, o uimire care se deschide inocent asupra lumii ; o dramatică interogație care încearcă să închidă ermetic lumea într-un **dubito;** o speranță întru devenirea ființei ca ființă ; „o nevoie bestială de cîntec".

Narcis Zărnescu

„Nopți de trecere"

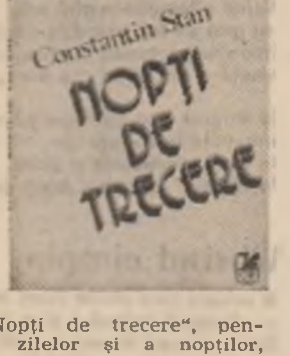

„Nopți de trecere", recent premiatul roman al lui Constantin Stan, analizează două praguri ale unei generații în devenire: începutul și sfîrșitul deceniului al optulea. Autorul pare a nu se interesa în mod deosebit de valențele creatoare ale ei, dar îi fixează, în schimb, cadrul sociologic, tendințele de evoluție, mutarea centrului de greutate a preocupărilor, orientarea lui diferită în timp. „Nopți de trecere", pentru că, în morișca zilelor și a nopților, acestea din urmă au rol de sedimentare, de acumulare a experienței, de „trecere" pe nesimțite la altă vîrstă ; „Nopți de trecere" pentru că petrecerile grupurilor de tineri sînt nocturne — și ca alegere a orelor înaintate dar și ca mod de comportament : eroii trăiesc înfășurați în ceața visului, au o anumită incertitudine în mișcări și atitudini care — dacă n-ar fi conștiința trecerii (ca străpungere a timpului lor dar și ca vindecare, „mi-a trecut", de rănile tinereții) — ar persista într-un haos uscat, întunecos. „Nopți de trecere", deci, pentru că, deși sorbiți în imediat, deși refuzați acțiunilor de îndelungată perseverență, tinerii din romanul lui Constantin Stan simt imperios necesitatea „trecerii", a depășirii acestui purgatoriu al juneții, a ieșirii într-un luminiș definitoriu unde roua greșelii, ceața visului, să se usuce pe viu la soarele unui adevăr. „Nopți de trecere" pentru că autorul are încredere — cu toată înverșunata contestare de aparență — în capacitatea de vindecare a timpului tînăr. Corpul și spiritul par a avea vieți separate în viziunea sa — dar din stoarcerea primului rezultă, în ultimă instanță, limpezirea celui de-al doilea...

Greu, foarte greu de argumentat cele spuse. Constantin Stan nici nu-și propune acest lucru, implicînd insistent cititorul în descifrarea sensurilor, realizînd un roman-dezbatere pe marginea căruia se poate discuta mult și cu folos. Autorul face, de altfel, parte din generația pe care o judecă — mai bine zis, din primul prag al ei. Eroul său principal se fixează pe anul 1974 și cumpănește, de aici, cele două limite ale deceniului pe care-l dezbate găsind puncte de continuitate și de ruptură între tinerii de acum 10 ani și cei de azi. Amintirile sale despre sine și colegii săi se vor împleti, așadar, cu observația directă asupra realității prezente. Pe de o parte, eroul se caută pe sine însuși — pe de alta, ajută la elucidarea unui caz ce definește mentalitatea tineretului de azi. Găsind „vinovații" dar neputînd să judece pînă la capăt vina lor, el se contaminează, oarecum, de această mentalitate, își recunoaște apartenența la această vină și, prin aceasta, descoperă o unitate, un spirit al timpului comun, un sentiment al generației. Evenimentele externe ale acestui an, 1974 : un interviu epocal al lui H. Marcuse, moartea lui John Lenonn, teoriile despre eurocomunism — se conjugă cu evenimentele interne ale eroului : absolvirea facultății și moartea, după o lungă boală contractată în timpul războiului, a tatălui. Este, așadar, pentru erou, un an de răscruce. Vor urma cîțiva ani de navetă între capitală și un sat de provincie unde predă limba franceză, apoi o prolifică activitate de ziarist la un ziar pentru tineret, prilej cu care se va reîntîlni cu eroi de reportaje mai tineri decît el. O lungă „noapte de trecere", un drum cu trenul peste munți pentru o anchetă profesională, îl face să-și analizeze viața de pînă acum. Este prima parte a romanului, care stă sub semnul tatălui. Este partea „proustiană" a povestirii, cu scriere la persoana I, cu dezvoltarea episoadelor prin sugestie cinestezică, crescînd natural unul dintr-altul împinse de resorturi simple și patronate de obiecte și subiecte din lumea imediată. Centrarea atenției pe amintirea tatălui, fost combatant în război pe frontul de est și pe cel de vest, este determinată, constrînsă ca un vis, oarecum, de atmosfera din compartiment : un maior de grăniceri, o familie tînără care-și duce copilul la bunici, o indescifrabilă prezență feminină îmbrăcată în negru, fără vîrstă, fără consistență materială, făcînd corp comun cu întunericul din tren, părînd că atrage și respinge. Drum ce reface, geografic, traseul luptătorilor români spre granița de vest a țării ; trecerea munților îi evocă reporterului o altă „trecere", luptele înverșunate de la Oarba pe Mureș la care a participat și tatăl său. Un „portret al soldatului român în cel de-al doilea război mondial" devine această primă parte a romanului, aducînd în prim plan eroismul, jertfele de sînge pentru apărarea patriei. Cu sentimentul eroicului, tînărul reporter se apropie de anii facultății și ai liceului pregătindu-se, parcă, să se întîlnească în orașul A. cu celălalt prag al generației sale. Partea a doua a romanului, scrisă la persoana a II-a, analizează modul de viață al unor uteciști într-un cămin de nefamiliști de pe lîngă o mare fabrică de confecții. Ajutat de „băiatul de o vîrstă cu mine" și de secretara organizației de U.T.C., reporterul reface o „noapte de trecere" : un ceai organizat în apartamentul unui tînăr muncitor cu participarea mai multor fete de la cămin. În timpul acestui ceai, „Chitaristul" este lovit de către gazdă și abandonat, în stare de inconștiență, pe stradă. Urmează ancheta, sînt stabiliți vinovații — dar pe tînărul reporter îl interesează altceva, un fapt nesemnificativ în aparență : de ce tînăra Carmen D. nu s-a mai prezentat la serviciu după acest incident, instituția fiind nevoită să-i desfacă contractul de muncă. Analiza propriu-zisă de aici începe, reporterul investigînd cu minuțiozitate cazul, refăcînd interogatorii, răscolind lucruri clasate, redeschizînd o rană care-l va atinge (pentru a-l determina să abandoneze, tinerii implicați în „scandal" îl vor pîndi noaptea și, în urma bătăii primite, reporterul se va interna în spital). Revenirea la spital, de unde începuse povestirea cu moartea tatălui, încheie partea a doua a romanului și o deschide pe cea de-a treia, scrisă la persoana a III-a. Va fi judecarea limpede a situației sale. Adevărul pe care-l află, pentru care a trebuit să sufere această egalizare cu situația tatălui, îl pune, oarecum, în derută : tînăra Carmen D. abandonează fabrica pentru că abadonează orașul însuși, se retrage, împreună cu „Chitaristul", undeva, la un canton („Chitaristul" lucrează la C.F.R.) în munți. Pentru ea, orașul însuși a fost o „noapte de trecere" din care iese fără explicații, fără remușcări. Reporterul tocmai îi stabilise complicitatea, tocmai se pregătea să arunce invective asupra întregului grup, asupra întregii generații tinere (îl frapase mizeria și dezordinea de la cămin, incultura tinerilor anchetați, etc.) — dar soluția, de o frumusețe etică nebănuită, a fetei îl face să se simtă el însuși descoperit : ea merge către izvoare, către istorie, în timp ce el era gata s-o condamne tocmai în numele istoriei. Ca un reflex, întoarcerea către casă, către familie : aflăm, abia acum, că ziaristul este el însuși căsătorit, că are un fiu, Alexandru, de creșterea căruia devine foarte preocupat — și ne dăm seama că întregul roman este, de fapt, refacerea relației „tată-fiu" în mai multe registre : ziaristul și tatăl său, tatăl care-și duce copilul la bunici, Carmen D. și tatăl ei, țăran care trăiește autoritar în conștiința fetei. Încercarea lui de a privi „patern", justițiar, păcatele tinerilor eșuează și-l obligă să se întoarcă, înfrînt dar cu experiența omenescului cîștigată, către propria familie, către propriul fiu. Ramanul se închide parabolic transmițînd ecoul finalului către început, faptele se recitesc în memorie a doua oară împotriva cursului lor firesc ieșind la iveală simetrii nebănuite, o geometrie orchestrată limpede, cristalin. Personajul feminin oprește căderea, îi interzice anchetatorului dreptul de a pedepsi, de a constata degradarea ordinii aparente. Mereu revoltat, tînărul ziarist se vede intrat în propria-i capcană, neputincios, ne mai avînd obiectul revoltei. Carmen D. este o pădureancă ce coboară în lumea urbanizată din curiozitate — el, un „bucureștean prin naștere și vocație" ce se apropie de ea din curiozitate : din două gesturi gratuite se naște noua conștiință de scriitor. Termenul de „provincie" va fi folosit, în consecință, cu mare atenție de acum înainte luîndu-i-se sensul peiorativ ce relesea din opoziția lui la „capitală" și fiind aplicat, în ultimă instanță, numai pentru a defini orașele de provincie. Satul — muntele, în general — nu mai are această calitate : el este pretutindeni un „centru" de atracție, de refacere a energiilor etice și etnice, o ieșire din purgatoriu (în sens blagian : vezi poezia „Veac"). Coborîrea tînărului ziarist de la revoltă la o oarecare blazare (traductibilă, în sensul specializării lui, printr-o stare de „spleen") are în ea și ceva comic (orice înfrîngere care nu este definitivă devine puțin comică) — dar și un sens uman mai adînc : satul va deveni, desigur, pentru el un nou subiect de revoltă.

N. Georgescu

Soluția „culturii critice"

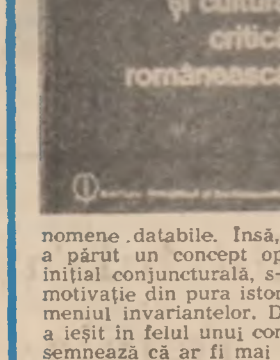

Numeroase sînt însușirile pozitive care fac „Sincronism european și cultură critică românească", de Ilie Bădescu, o apariție impunătoare ; mai întîi aceasta e o sinteză. O sinteză asupra sincronismului așa cum, pînă la un punct, poate fi considerată aceasta, nu ar impresiona mult într-o altă cultură, reducîndu-se la simpla arheologie conceptuală, lămuritoare de fenomene databile. Însă, la români, sincronismul a părut un concept operativ a cărui trăsătură, inițial conjuncturală, s-a desprins mai apoi fără motivație din pura istoricitate așezîndu-se în domeniul invariantelor. De la muzeu, sincronismul a ieșit în felul unui concept activ ceea ce nu înseamnă că ar fi mai puțin anacronic.

A clarifica, prin urmare, condiția sincronismului la români are o însemnătate considerabilă, cu mult mai înaltă decît ar fi avut-o aiurea. Așadar, mai întîi o bună parte din materie e aci de cel mai acut interes. Apoi, efectele, de o importanță care nu se discută. Ilie Bădescu nu s-a rezumat la examinarea tezelor sincroniste și, dacă mă gîndesc bine, el nici nu a făcut o asemenea desfășurare bibliografică, reținînd spre analiză numai ideea în sine de „sincronizare". Pretutindeni, metoda lui este criticistă, ceea ce accentuează nota hotărît personală; refuzul mitologiilor care fac prejudecățile să obtureze **adevărul culturii** consumate este salutar. În definitiv, nu **critica sincronismului** pur este aci însă un examen de concept în vederea obținerii unei soluții. Din moment ce sincronismul nu este operativ, atunci ar decurge de aici că proprie culturii românești îi este un altfel de model. Însă care să fie acela ? Ilie Bădescu pare a-l fi descoperit și îl denumește, probabil cu gîndul la Ibrăileanu, „cultură critică". Să notez numaidecît că **soluția „culturii critice" vine nu printr-un apriorism ci, ca să zic așa, printr-un posteritism:** exegetul a îmbrățișat materia, a calculat părțile și întregul și a dedus din însăși mișcarea pozitivă a literaturii conceptul trebuincios. E adevărat că odată ce acesta s-a emis și căpătă, nu doar prin efortul lui Ilie Bădescu, un conținut, el poate fi normativ, lucrînd față de sincronism mai operativ, însă nimic nu îl face deocamdată să fie, în reprezentarea de aici, normă. Paradoxul unei asemenea sinteze aducătoare de lumini inedite și pe deplin lămuritoare acesta este: însemnătatea contribuției e cu atît mai mare cu cît rezultatele ei pot modifica înaintarea literaturii române de acum înainte. Nu ascund că „Sincronism european și cultură critică românească" e un studiu cu totul valabil, și fără a avea în vedere consecințele care pot ori nu să se producă; admirabil croit, informat, scris cu o remarcabilă limpiditate căci autorul nu cultivă spectaculosul imagist. Însă pe acela formulistic îl iubește mult, întrucît el ilustrează pe eruditul impetuos izbăvit de ariditate prin inteligență și prin voința de a face să circule formule memorabile. Nu insist acum asupra numeroaselor expresii utile cercetării literare, adaptate de exeget cum nu se poate mai nimerit ori cîteodată chiar inventate de el; mulțimea formulelor e, în tot cazul, impresionantă. Ar mai fi de observat un element nu fără însemnătate, acela că „Sincronism european și cultură critică românească" prezintă interes pentru istoria literaturii române și în general pentru ideologia literară românească fără să fie totuși un studiu de... istorie literară propriu-zisă. Ilie Bădescu a adus aici, așa cum și spune, niște „contribuții de sociologie istorică privind cultura modernă românească" atingînd în cîteva puncte o substanță care e chiar aceea a istoriei literare; însă nu e, orice s-ar spune,

Desen de Sabin Ștefănuță

cartea unui istoric literar tradițional. Optica lui e hotărît modernă și prin aceea că soluțiile rezultă din deducții extrase cu ajutorul mai multor discipline, interdisciplinarul, cum se zice, dă acum și pentru literatură niște de tot remarcabile idei.

In sfîrșit, nu se poate face abstracție de trăsătura organicistă a unei astfel de contribuții. Însă ce ar însemna aceasta atunci cînd este vorba de un exeget care vine cu o sinteză și nu intră într-o înșiruire medie de contribuții ? Aceasta înseamnă că o asemenea cercetare stă în ordinea necesității globale, nu doar a momentului ci a culturii românești înțeleasă ca întreg. Dacă ea n-ar fi existat ar fi trebuit inventată spre a clarifica un domeniu unde seninătatea soluțiilor fundamentale este obligatorie. Nu e cu putință a înainta într-o cultură națională în absența sintezelor solide și care împrăștie mitologiile generate de ignoranță ori de inerție ; Ilie Bădescu rezolvă, și încă într-un chip virtuoz, o astfel de problemă.

S-ar putea înțelege că valoarea exegezei lui ar sta mai degrabă în concept decît în demonstrație ceea ce nu e nici pe departe adevărat; ea se observă pînă la amănunt. Autorul a gîndit bine totul și a urmărit atent demonstrația înaintînd pas cu pas în jungla materiei nedestelenite: a examinat teoretic noțiunile operative a clarificat ideea „periferializării" explicînd modificarea de perspectivă „de la suburbia imperiului la suburbia metropolei", a făcut o schiță foarte convingătoare de psihosociologie a „păturilor superpuse", a examinat ideea culturii eroice și a descris-o, a observat germinația „culturii eroice" și „începuturile culturii critice", a dat, în sfîrșit, un conținut acestui concept care e, am impresia, cea mai de seamă contribuție teoretică a studiului în plan de concepte. Ceea ce a valorificat Ilie Bădescu aici este sociologia eminesciană, întîia oară revelată de acest exeget și reformulată în datele ei adevărate care sînt, zice autorul și are dreptate, și judicioase și științifice. S-ar putea spune că Ilie Bădescu este un sociolog „eminescian", studiul lui n-ar fi fost posibil, poate, fără sugestiile eminesciene.

Aceasta înseamnă că autorul nu a luat totul de la început și nu a născocit, cu alte vorbe, o lume de idei fără legătură cu esența culturii românești. Așa și este, „Sincronism european și cultură critică românească" vine dintr-o direcție ideologică unde se pot regăsi și teoria protocronismului a lui Edgar Papu, și contribuțiile de istorie literară ale lui Dan Zamfirescu și Al. Oprea, și eseistica lui Paul Anghel, M. Ungheanu, Adrian Riza. Sinteza aceasta rezultă dintr-o mișcare mai consistentă a ideilor critice însă meritul exegetului este că a știut să rezolve cu originalitate ceea ce propuseseră și alții. „Sincronism european și cultură critică românească" rămîne, fără îndoială, o admirabilă sinteză și cea mai însemnată contribuție a gîndirii critice tinere a ultimului deceniu.

Artur Silvestri

O panoramă a plasticii militante

Aniversarea evenimentelor din August 1944 a constituit pentru Editura Meridiane prilejul de a face un bilan al activității artistice din acești 40 de ani. Albumul „Lumini și culori de August", cu o prefață și selecție de imagini de Marin Mihalache și cu rezumate în limbile engleză, franceză, germană, rusă și spaniolă, pornește de la premisa că „militantismul constituie o dimensiune fundamentală a culturii românești" și de la ideea că „patrimoniul spiritual al României s-a îmbogățit în acești ani cu noi valori autentice ca ideație și expresie, cuprinzînd, în imagini vizuale cu densă încărcătură emoțională, înfățișări tot mai variate ale peisajului istorico-social al timpului nostru".

Marin Mihalache insistă în prefața sa asupra lărgirii claviaturii tematice, asupra interferențelor din arta tuturor generațiilor de artiști, asupra pluralității valorilor către universalitate, precum și asupra revigorării unor genuri ca portretul simbolic, compoziția tematică, tapiseria și mai ales arta monumentală.

Prefața trece în revistă generațiile de artiști de la Camil Ressu și Dumitru Ghiață, de la Corneliu Baba și Margareta Sterian, pînă la Ștefan Câlția ori Marin Gherasim, Sorin Ilfoveanu sau Ștefan Găvenea.

Selecția de imagini axată pe o cordonantă tematică ilustrează diverse modalități artistice și tehnice : portretul (I. Jalea, Cornel Brudașcu, Dan Hatmanu, Zamfir Dumitrescu, Doru Rotaru), compoziția cu grupuri de personaje (Camil Ressu, Corneliu Baba, Gheorghe Labin, Spiru Chintilă, Andrian Podoleanu, Ștefan Szöni), compoziția alegorică (Sever Frențiu, Sabin Bălașa, Elena Greculesi), sculptura monumentală (Ion Irimescu, Vida Geza, Constantin Lucaci, Constantin Popovici, Andrei Ostap), grafica (Mircea Bălău, Iulian Olariu), urmărind să prezinte direcțiile principale din plastica românească contemporană.

Albumul „Lumini și culori de August", realizat de Editura Meridiane și Întreprinderea poligrafică Sibiu, este nu numai o veritabilă panoramă a plasticii militante românești ci și o frumoasă carte de artă.

Gheorghe Buluță

POȘTA REDACȚIEI
de Ion Gheorghe

XIII

SEBASTYEN PAUL. Din zece, acestea și atîtea : **Despărțire :** „auzi ? / marfarul trece prin noapte ca un pitic / Ora lui rea bate intr-o copită de cal / Și femeia va ofta intre sini (...)"; **O altă calchiere :** „Acum, scinteind de nemurire ochiul meu te-a inversat, / erai poate aici, erai poate acolo, erai niciunde / și te iubeam ca pe două lumi niciodată cunoscute / uite așa, ca o rupere de suflet îmi amăgeai simțurile / și mă stingeam aprinzîndu-mi mai ucigător cuvintele / toate acestea pentru a mă ști tot mai departe de tine" ; **Dincolo :** „amintire fată bătrînă / te scuturi de ginduri : / ca niște monede ele cad, / „privește cit de grava sint ..." — ai să-mi spui — vinzătorii de piane / dormitează — ai să-mi spui" ; **O situatie :** moartea e nașterea eroului — / o femeie tristă iși propteste sînul / între gingiile fără dinti ale copilului : / cine ghicește adevărul acestei situatii / și cine înlătură învechitul ?" ; **Idee :** „Cit de simplu ar fi / la capetele morților / să punem / numai cruci de zăpadă." : **Toate femeile :** „toate femeile își poartă frumusetea... / adică vreau să spun : / toate frumusetile își poartă femeile / dincolo de sănătate și copilărie". Însă metaforele cam vestede frunze, ramura ideii cam cu sêvele adormite. Uscături nu ; drept care le-am așezat in această vază, să se vadă între mai de vază...

BEJAN MIRELA. Din primul plic și din plicul cel remorcat, am remarcat : **Sănătate :** „Artere de simțiri / pătrund viața / îmbujorează obrajii. / Sentimentul i-o contractie de [illegible] mă." ; **Reflex :** „Lumina e uneori dureroasă / clipei, ochilor, sufletului. / E negrăit de albită ! și, / cind te pătrunde, / ai vrea ca bolti / de catedrală s-o-ntunece / și s-o-nopteze" : **Ochi :** E atita cer in priviri / incit / uneori te sperie / gindul / c-ar putea umple lumea / și, / de-atita respirație, / ai muri asfixiat." În scrisoarea ce ne aduce de mină poeziile dv. spuneti : „Dacă le găsiți frumoase, să-mi spuneti. O rugăminte : vreau atit de mult să fie ale mele, ale sufletului meu. Tot ce am simtit e o taină a mea și nu a lumii". Deci le-am găsit precum le-ati pus : frumoase. Dar acum, tălmăcite in plumb, inmulțite în mii de exemplare, nu vă mai aparțin ; ele sint și-ale sufletelor noastre. Acesta-i sublimul rîsc al păcătoasei intreprinderi numită scris : intrucît cuvintul este faptă, cel ce-a cutezat in viul grai, s-a mai născut odată și de mai multe ori pe sine și s-a dat astfel spre folosire...

PASCA VIOLETA. Doar **Jocul :** „Era un joc ciudat / ce îl jucam in trei / Eu, tu și cu ei. / Eu mi-am ales drumul / Cel mai lung / Plin cu bolovani / Pe margini cu mărăcini / Și aproape pustiu. / Tu ai pornit-o pe un drum / Mai scurt, plin cu flori / Și unde la tot pasul / Întîlneai un altul. / Eu am învățat multe / Și obosită te doream / Tu în fiecare zi uitai cite ceva, așteptîndu-mă. / Și iată că la primul popas / Te-am întîlnit. / Și mereu ne urmărea / Furîndu-ne treptat / Adolescența, tineretea / Pină cind jocul se sfîrși." Retinem astfel faptul vietii : cuplul stinjenit de către lumea... lume. O relatare însă : poezia trebuie să fie mult mai mult decît zvîcnetul și căldura acesteia în chip de faptul viului. Citiți poezie și iar poezie.

GH. S. D. Ziceți în scrisoare : „Am trimis poemele alcătuite, (trei) cu (?) rugămintea ca — in cazul că le apreciati corespunzătoare — să binevoiti a le publica... În cazul că nu se pot publica din motive ideologice, ne-molitire artistică etc. aștept răspunsul absolut laconic: nu se poate." Răspundem : Nu, de nuul nuului, nule ! Mai nu, nu se poate.

SĂRMAȘ DOCHIA RODICA. Sunet de pian: „Sunetul de seară mă scinde / în rana mea / [illegible]" ; **Imagine spre** [illegible] : „Destăinuire a vieții / Frunzele scoase din [illegible] / Florile adormite / în [illegible] / [illegible] de lumînare / pe suflet." Deci, [illegible]...

SĂLVAN MONICA. Hrana adîncului : „Firul de iarbă / aproape de timpla mea" cobora din infinitul colorat. / A cărui, palid de febra pămîntului / să ne contopească / și să hrănească adîncul." ; **Rugă de toamnă :** „Natura / a îngenuncheat / sărutind icoana ruginită / înaintea cerului ei / a murmurat / o rugă de toamnă ;" **Reculegere :** „Vin din nou : / primăvară a florilor de castan. / foșnet depărtat al sufletului. / Rătăcire, / vin din nou." **Cuvîntul :** „Cicatrizind polenul pe aripi / și încercind să eclipseze soarele dezmărginit / ca o moarte de vifore, / viscolind sau mișcindu-se / vopsindu-se sau luminîndu-se / oricum / e un bici (plin) de șerpi. / Oricum." **Sfială :** „E seară. / La mine pretutindeni e seară. Lumina plînge, / speriind suflete / cintecul toarce, cu clipiri umede, / lingă flori albe. / Gindul se țese des, / asemenea pînzei de păianjeni." **Lumină verde :** „Infinită lumină verde / caută loc de repaus / lîngă sufletul mării. / Algele sint poteci / pentru spălatul sufletului / și e nisipul groapa trecutului. / Veniți, / preschimbati in lumină verde / suferinta mării." ; **Orgoliu :** „Uneori, / exiști infinit de puternic. / Uneori / te intorci să rupi, / să sfîșii / te intorci să vezi / să îngropi, / să știm că exiști." **Diferente :** „Clipe umede clădesc viitorul. / Gindul se coace crezînd că nu va cădea niciodată (...) / Miroase a pustiu, / miroase a iarbă. / Ce diferentă ciudată-ntre mine și suflet ! / Ce apropiere există-ntre cer și planetă !"

N. B. : Aruncat a fost, cît colo, ticălosul vers : „Lenjeria slabă a sufletului" ; **Mască :** „Diminetile fumurii au deschis largi ferestre / Priviri fixe dau impresia de umil. / Sufletul plînge, aburit. / Inimi răzlete acoperă ochii / înecati in rouă. / Ce greu v-ati mascat, / diminetile mele !" **Răni biciuite :** „Căprioarele erau bine / săgeti otrăvite / zburătoare in rană / arcuri rupte / scriielind disperat / neputintă în rană." **Reintoarcerea :** „Arborii îmi trimit mereu / mesaje secrete / epuizindu-mă. / Rănile frunzelor cad mereu / pe rănile mele. / Mereu se-ntoarce ceva / sfredelind." Iată-vă publicată cu unsprezece poezii, însă la aflati ceva și despre rimă : face bine și la suflet și la minte...

P.S. Multumim tovarășei profesoare coordonatoare **Vartic Maria** — pentru Dochia Rodica Sărmășan, și pentru Monica Sălvan : de la ceea ce am aflat în plic : două fiice ale Preacuratei mumă noastră Limba Română. Să ne trăiască fetele bărbate !

GHEORGHE TUDOR. Ziceti : „Vă expediez poemul : **Eroul bintuit de exceptionale aspiratii**". Intr-adevăr, este foarte expediat : numai aceste două fragmente mai stau, așa : „țărnă în stincării / cu sabia / cum ai secera (??) cu coasa nutret verde / pentru iezi și capre (...) mazul (...) spor al spatiului / și-al timpului, / captind vint solar". Dacă nu credeti în erou, ca sămintă a timpului, să lăsati cuvintele în pacea lor, din care să se nască cei ce merită cuvintului.

VALENTIN TUDOSE

Anotimp

Cind ceasuri vechi măsoară din turnuri alb
pe uliți
A vieții vreme-n pulberi introienind in porți,
Păziți de halebarde, zăvoare și de suliți
Noi ne iubim, in taină, rizind de vii și morți.

Aici inchiși de mina iubirii am rămas
Ca-ntr-o cetate unde nici ciinii nu mai latră,
N-aud știutul zgomot de arme-n zori, nici
glas,
Sint porțile ruină și străjile-s de piatră.

Prințes-a fost sortită unui străin și-ascult
Dar trimbiță de nuntă la noi nu mai răzbate,
Căci miri-s două nume in piatră-adinc săpate,
Iar crainicii cetății vor fi plecat de mult.

Zadarnic luminare in sfeșnice să aprinzi.
O ceață grea și rece pe ziduri se prelinge
Și nu mai știu de-i seară și-n sufletul tău
ninge.

Și ninge peste brațe in somn cind
mă cuprinzi,
Ori mina rece-a iernii ca-n vis cind mă atinge
Cum ochiul neclintirea tăcutelor oglinzi.

Dincolo de casele de stuf

Cum să te mit noapte a nopții coborindu-se
in apa verde a somnului mireasmă tu
de petunii și seară a fost
și dimineață a fost
cer de flori arămiu
peste noi a plouat cu cenușă.

tu să nu plingi de eu voi fi departe
vreodată dintre pajiștile reci mă voi întoarce
pe-un tărm de rîu ce-ți știe mea trupul
venit dintr-o chemare prielnică ce-o știi
numai semintelor ce flăcări mari inalță
în aburul cimpiei în amurg.

Baladă de toamnă

Cimpia e plină de focuri, livezile-n lună
tresar
Și urcă-n flacără cringuri, albastrul nopții
hotar.

Amindoi avem părul de iarbă, privirea
de gheață-amindoi...
Lividă iese dintr-o margine luna și curge
acum peste noi.

Apele ies dintre maluri. Noi drumul
nu-l vom mai ști
Căci urmele noastre aleargă minate
de noapte spre zi.

Ard pinii firavi sub vinturi, cărările sub
pași s-au aprins
Și-o lumină trece prin arbori și țipă lemnul
incins,

Ascultă un clopot cum sună, abia de o rază
atins !
Și pare-o chemare ne-ngroapă, pe
drumul-amăgirilor nins.

Și cum peste riul de ceață, urmăriți
de strașnici zăvozi
Să mai trecem cind punte de raze, tu nu
mai știi să innozi ?
Și cum prin pădurea cu fiare să străbatem
drumul rămas
Cind noi de-acum pentru cintec, nu mai
avem cuvinte, nici glas ?

Tu nu te teme ! Nu-s duhuri. E toamna
cu alai și calești
De departe venind și te roagă, o noapte
la han s-o primești.
De ce de atingerea-mi caldă, acum și mereu
te ferești ?
De ce-mi răspunzi printre lacrimi ? Nu tu
hangița hanului ești ?

E pace in cringul in care nu știu cine
de mult ne-a dus
Și-n jur cresc doar umbrele mute
și-al timpului vînat apus.

O nouă carte despre Eminescu

Urmare din pag. 1

cius, nici C. Noica, nici P. Creția, nici Aurelia Rusu, nici D. Vatamaniuc), — putem măsura utilitatea unor completări și informatii noi aduse de cartea de față. Să notăm citeva : terminarea studiilor la Gimnaziul din Botoșani, fapt cunoscut de Titu Maiorescu, — care nu l-ar fi trimis la Universitatea berlineză, căci la această Universitate Eminescu poseda carnet de student și nu era auditor extraordinar, ca la Viena". La capătul primelor două semestre, un act de absolvire a fost eliberat „pe baza certificatului anexat de la Gimnaziul din Botoșani". Informații noi și utile pentru o biografie exactă, mai conformă cu realitatea istorică a epocii poetului aduce și capitolul intitulat (neinspirat) „La aceste Academii de științi" (poetul folosise cu amară ironie sintagma, cum se știe) : situația școlară, cauzele absentei poetului (bolnav) de la examene etc. O Cronică anonimă de la Rădăuți oferă autorului acestei cărți referințe inedite despre relațiile dintre poet și amicul său Slavici in perioada „visului de aur" al organizării Serbării de la Putna in 1871, ca și despre relațiile celor doi tineri literați entuziaști admiratori ai lui Ștefan cel Mare, cu autoritățile austriece refractare proiectului festiv, patriotic.

Capitolul „Cugetarea sacră" e ceva cu totul nou într-o biografie eminesciană, cu atestări și citate atit de intim legate de meditatia și creația poetului, incit ansamblul evocării specificului sensibilității eminesciene suferă fără datele de aici; între extremele meditației, — de la devoțiunea uitatelor versuri: „Rugămu-ne-ndurărilor / Luceafărului mărilor! / Din valul ce ne bintuie / Înaltă-ne, ne mintuie!", — la scepticismul amar: „Religia — o frază de dinșii inventată" — Eminescu a străbătut toate treptele confruntărilor spirituale, cu zelul știut al filozofului care caută reazemul adevărului, cînd lumea-ți dă sentimentul surpării și incertitudinea vreunei speranțe. Cugetarea lui sacră a distilat, cu erudiție și artă, citeva repere reconfortante, indispensabile, pentru fortificarea minții și a visului, surse ale atitor pagini admirabile din care autorul reproduce unele texte in acest cel mai bun capitol al cărții sale, minus finalul care ne intoarce la inceputurile lui Eminescu, în loc de a ne da, cum era normal, gindurile și versurile fazei finale a activității poetului, — pentru a respecta astfel formula lui Blaga citat aici: „Eminescu cel adevărat e accesibil numai unei analize mai reverentioase". (p. 370).

Așa trebuia să fie în întregime cartea nouă despre Eminescu; cînd citim însă capitolul consacrat anilor de maximă tensiune dar și de mare creativitate poetică, — 1877—1883, — faza ultimă ca redactor la **Timpul** și in același timp poet al marilor construcții lirice (Eminescu a publicat intr-un singur an 13 poeme, in 1879, iar in 1881 **Scrisorile**, apoi **Luceafărul**, cele 7 poeme date **Familiei** in primăvara lui 1883, ca presimțire a finalului, cu voința de a incheia, parcă, acolo unde incepuse la 16 ani), deci in acest capitol prea puțin despre ceea ce a fost intr-adevăr Eminescu ca poet și gazetar, extraordinarul vizionar din paginile **Timpului.** Sint însă amintirile mediocre ale Mitei Kremnitz (penibila și inutila pagină 100), relațiile extraliterare și relațiile junimiste, privite de la o distanță și cu o judecată care ne mihnește, fiind ca altele, alăturea de adevărul istoric. Căci, pentru un cercetător de decenii al mediului literar din Junimea (autorul a scris volume masive despre Creangă, Maiorescu, Caragiale etc.) a scrie că „Titu Maiorescu il cultiva pe poet pentru prestigiul Junimii și al „Convorbirilor literare". Ajutorul i se acorda numai în perspectiva aceasta". (p. 105) ; sau, pe pagina următoare, după ce enumeră în fugă poemele acelor ani, fără vreun comentar, că același critic, atit de atașat și generos cu Eminescu, a manipulat manuscrisele acestuia, „eliminind ‚ciclul veronian', nedreptățind pe altele, intervenind in cele mai multe (de ex. : „Sara pe deal") ", — înseamnă a risca nu numai dezaprobarea evidentă a documentelor, a istoriei literare, ci și a te angaja pe un drum primejdios in fața celor ce știu multe și țin numai pe adevăr. Adevărata impresie de răceare a lui Maiorescu despre Eminescu se află în scrisoarea celui dintîi către poet din februarie 1884, din care autorul reproduce doar o parte, uitind textul esential al criticului care, dacă numai trei poezii, în 1871 aseamănă pe Eminescu imediat după Alecsandri, care abia scrisese despre **Strigoi**, în urma lecturii la Junimea, ca poema avea „ca toate poeziile lui Eminescu ne știu ce suflare măreață", iar la prefata ediției princeps, ingrijită cu atita devotament de el însuși, de Maiorescu, că toată creația lirică a poetului are „farmecul limbajului, semnul celor alesi": deci scria Maiorescu la 10 II 1884 „Așadar, fii fără grijă, redobindeste-ti acea filozofie impersonală ce o aveai întotdeauna, adaugă-i ceva veselie și petrece in excursia prin frumoasa Italie și, la intoarcere, mai inviorează-ne mintea și inima cu o rază din geniul d-tale poetic care **este și va rămine cea mai înaltă incorporare a inteligentei române**". — Deci, nici Maiorescu, nici Junimea, nici I. Negruzzi nu trebuie scăzuți din ceea ce a fost a lor: **suum cuique tribuere!** Ceea ce nu se intimplă totdeauna in cartea aceasta despre Eminescu, cum au spus-o recent criticii, apăsind doar pe lipsuri și trecind cu vederea total ceea ce apare meritoriu, pozitiv, noutatea unor detalii și documente, necunoscute cercetătorilor anteriori. Firește că, dacă un ochi mai avizat ar fi citit volumul inaintea tipăririi, multe detalii, inadvertente, scăpări puteau fi evitate, retusate. Mai intii unele titluri de capitole, inadecvate conținutului lor, sau neinspirat formulate: „Elevul cel imberb Salahor al minții (? ; poate al raristicii, al scrisului cotidian). Carte de căitie, Copilul nefericitei secte". De ce era nevoie aici de un capitol, excesiv de incărcat, despre Macedonski, a cărui nefericită epigramă, cunoscută, — de lăsat la arhiva neagră a istoriei, — e citată de două ori: la p. 121 și la p. 210, — și nu era deloc cazul, cum alte asertiuni par gratuite, căci adevărul e tocmai contrariul: „Manuscrisele eminesciene sint încă **terra incognita.** (p. 307). Cum adică: sint ele necunoscute? Dar ediția academică Perpessicius le cuprinde rinduite cronologic pentru poezii, iar in ultimii ani in **Fragmentarium eminescian** s-au tipărit multe, multe texte din manuscrise, ca și in zeci de numere din **Manuscriptum**... În alt loc citim: „...toate variantele sint capodopere" (p. 268). Am avut prilejul să arăt (în volumul **De la cuvint la metaforă în variantele liricii eminesciene,** Iași, 1974), cum de la simple schițe poetice, pedestre și accidentale, fără rimă, nici ritm, poetul trece succesiv la invenția metaforică unică, genială, imprevizibilă, un **hapax legomenon** — spus o singură dată in cimpul acestei limbi române, expresivă cu adevărat.

În fine, subiectul cărții fiind foarte pretențios, căci viața și opera lui Eminescu cer nu numai ample documentări, ci și o expresie foarte controlată, un stil cit mai ingrijit, — s-a spus că suferințele acestui stil expozitiv sint destule de-a lungul celor peste 500 de pagini. Aici calitatea și noutatea țin de puterea inventivă a autorului și de vibrația nativă a condeiului său, incit reproșurile par subiective, discutabile totdeauna. Nici Leca Morariu, nici I. Crețu, nici D. Murărasu nu au putut egala desigur scrisul lui Ibrăileanu, Lovinescu, Călinescu ori Vianu despre Eminescu; ceea ce nu înseamnă că studiile primilor nu sint utile, instructive de atitea ori, cu detalii dintre cele mai valoroase. Și-n cartea de față estetica stilului e departe de a fi ireproșabilă; un singur citat: „Tributarismul informațional și cultural sint desființate de originalitatea celui care înmagazinează informațiile pentru a le trăi prin mijlocirea poeziei". (p. 345).

Cele peste 130 de pagini de cronologie, referințe documentare, bibliografie, din finalul acestei cărți erudite, sint și ele de certă utilitate.

CONFABULE

***

Ar fi fost prea frumos să ne intilnim
fără să ne spunem
ora ziua anul longitudinea și latitudinea
inălțimea culoarea ochilor chipul
semnele particulare
ar fi fost prea frumos să te aștept

și să mă aștepți
in aceeași clipă cind planeta venus
se intilnește
cu cometa ion
o dată la 3,14 ani inmulțit cu sinus
de cosinus
ar fi fost prea frumos să te văd
leneșă involuntară și intimplătoare
cum apare un fruct in floarea lui
cum moare un fulg de zăpadă
pe irisul meu.

Iulian Neacșu

REMEMORĂRI

Fișe de roman (XIV)

1.

N-am să înțeleg niciodată călătorii abia urcați în avion care se afundă în scaunele confortabile, își leagă centurile și cad, ca la comandă, într-un somn letargic. Bănuiesc că adorm de frică.

Personal am o groază imensă față de acest mijloc de a te deplasa, suspendat între cer și pămînt și de fiecare dată am privit cu un aer de prostească neînțelegere geamul solid pe care scrie nici mai mult nici mai puțin : „Spargeți în caz de pericol !"

Adică, în caz că avionul se prăbușește, tu, pasager lucid și disciplinat, dai un cot geamului, aduni cioburile și plonjezi în eter calculînd o distanță cît mai apropiată de pămînt.

2.

La prima călătorie cu avionul am fost atît de înspăimîntat încît n-am dormit toată noaptea. Trebuia să plec undeva peste hotare și mi se înșurubase atît de fix ideea că voi avea parte de o catastrofă aeriană încît, la aeroport, palid de frică, am declarat că mi-am uitat biletul acasă.

Fuctionara s-a uitat la mine mirată și văzînd că este vorba de o delegatie oficială a cerut confirmarea telefonică a Agenției de bilete TAROM.

Spre disperarea mea, mi s-a dat talonul de îmbarcare. Am trecut în punctul de tranzit și am băut pe nerăsuflate o sticlă de Cabernet fără să întrerup gîlgîitul. În avion mi s-a servit și o porție de coniac avind darul să-mi insufle o doză de curaj vecină cu ridicolul. Călătoria a durat trei ore și in tot acest timp m-am plimbat cu un aer de suveran dispreț printre pasagerii ce mă priveau cu admirație convinși că sint un fost pilot pensionat pentru acte de indisciplină. Cu cinci minute inainte de aterizare am adormit răpus intr-un fotoliu și comandantul avionului m-a ajutat să-mi recunosc bagajul de pe turnanta care se invirtea năucitor in fața mea. La despărțire, m-a bătut pe umăr amical și-a zis :

— Colega, nu-i așa că ai făcut lecții de zbor fără motor ?

3.

Urcă in avionul de Sibiu un ins îmbrăcat ciobănește cu pălăriuță neargă in virful capului și bundă mițoasă pe umeri. Are o desagă de lină in dreapta și o bită noduroasă în stinga. Dă să se așeze, schimbă vreo trei locuri și după decolare incepe să se tinguie și să se roage tuturor sfinților să nu cadă avionul. Vorbește in dialect și declară că e prima dată cind se urcă in pasărea asta cu coadă — dar și ultima. Neliniștea și agitația lui imi sporește teama paralizantă și-l sfătuiesc să ia loc. El nu și nu, roagă să oprească drăcovenia că vrea să coboare, declară că el de fapt, vroia să meargă cu trenul nu cu **aeroplanul.**

Vine stewardesa și ride amuzată și-l calmează cu un coniac mic. Iese și un secund și pînă la urmă căpitanul și toți îl consolează zicindu-i **bade** și făcindu-i cu ochiul.

Ciobanul blestemă invenția drăcească și zice că mai bine venea la București călare pe măgar.

Cu puțin timp inaintea aterizării e invitat de stewardeză in cabina pilotului. Ies printre ultimii sleit de puteri și curaj și, deodată, îl văd pe vrednicul ciobănaș ieșind din cabina comandantului braț la braț cu acesta și amuzindu-se nevoie mare. Nu mai are bundă ciobănașul. Nici pălăriuță nu mai are. Nici desaga. E îmbrăcat intr-un costum bleu și pare deosebit de degajat.

La coborirea din avion o intreb pe doamna care împarte surisuri și bomboane contra presiunii :

— Cine-i, doamnă, sonatul ăsta ?

— E fostul nostru căpitan de zbor. S-a pensionat și in timpul liber se mai distrează și el, săracul...

4.

— Dragă, îmi declară un prieten pilot în pragul pensionării, e atita aglomerație jos pe pămint incit după ce am să mă las de meseria asta am să mă rog să devin pasăre.

Mircea Micu

Desen de Roluca Grigorcea

Al. I. Ștefănescu

Dacă viața nu i-ar fi fost curmată cu puțin timp in urmă, prozatorul Alexandru Ion Ștefănescu ar fi împlinit anul viitor, în iunie, 70 de ani. Nu s-a întimplat să-i apuce și s-a stins in urma unei boli lungi și grele care ii făcuse existența un calvar. Se născuse in 1915 la București și studiase filosofia. A fost o vreme profesor, apoi a condus edituri și periodice în calitate de activist cultural și de jurnalist. Dar cel mai mult a făcut Ali Ștefănescu, cum îl spuneau cei mai mulți scriitori români, prin literatura pe care a creat-o. El rămine in exclusivitate ca prozator deși a incercat să scrie și teatru („Cinstea noastră cea de toate zilele", „Camera fierbinte", ambele in jurul anilor '60). Proza lui Al. I. Ștefănescu este proza unui „bucureștean", Bucureștiul este și mediul și tema literaturii lui. Cele mai interesante cărți tratează despre marele oraș al cărui adorator a fost întotdeauna scriitorul.

A început destul de tirziu să publice cărți de o importanță mai mare, abia la 40 de nai. „Soare de august" apare in 1955 și vorbește despre insurecția din 1944, temă pe care acei ani literari o tratau cu schematism. Desigur, prozatorul nu putea să treacă peste deziderătele momentului dar din perspectiva operei ulterioare, preocupate in mod special de acea epocă, se poate spune că Al. I. Ștefănescu incepuse și continuase consecvent cu sine. Doi ani mai tirziu a publicat „Omul de pe catarg", care conținea povestiri, dialoguri, portrete, o culegere de proză scurtă și publicistică, privind lumea pe latura satiricului și a caricaturalului. Epoca românească de dinainte de război e descrisă în romanul „Să nu fugi singur prin ploaie", apărut în 1958 și retipărit după cincisprezece ani intr-o ediție revăzută. Unele tendințe cinematografice dovedeau o voință de înnoire in proza lui Al. I. Ștefănescu dar prozatorul a rămas și pe mai departe fidel tipului de narațiune clasică și uneori melodramatică mediilor orășenești celor mai diverse, uneori chiar exotice.

O importanță ridicată în opera lui o are romanul „Al cincilea anotimp" care retopește unele dintre prozele scurte mai vechi ; aici sint desfășurate episoade din lupta ilegală a comuniștilor, pregătitoare a insurecției, unele evenimente de după 23 August 1944. Se vede bine că **tema insurecției** avea un ecou major în literatura pe care o scria prozatorul. Alte nuvele, care nu au fost niciodată refolosite intr-un roman, cum s-a întîmplat cu multe dintre cele anterioare, apar în volume cum ar fi „Cubul de aer" (1968), „Fratele meu, femeia" (1976) și în „Omul de duminică" unde figurează și unele elemente biografice (1974). „În căutarea Izoldei" (apărut în 1967) este romanul experimentalist al lui Al. I. Ștefănescu, unde prozatorul adaugă la temele lui senzaționale (război, melodramă, erotică spectaculoasă) și procedee ale prozei moderne cum ar fi colajul, poemul, etc. Literatura lui Al. I. Ștefănescu era o literatură de succes, prozatorul a fost, se poate spune, unul dintre cei mai fideli reprezentanți ai romanului pe care Vladimir Streinu îl denumise fericit „romanul-roman". O scriitură agreabilă, inteligentă, spumoasă, cu multe trăsături gazetărești, făcea proza lui să fie citită cu plăcere și să se bucure de prețuire. Al. I. Ștefănescu era unul dintre scriitorii care nu evoluează rapid sau uimitor dar care prin fiecare volum își consolida opera. Acum, pana lui a rămas pentru totdeauna în călimară și opera poate să infrunte în ediție definitivă trecerea vremii ; a murit cu Al. I. Ștefănescu un „băiat de București", așa cum spusese chiar el intr-un roman, un prozator care scria pentru categoriile cele mai largi de cititori.

Gh. Petroiu

Drumul spre capodoperă

Urmare din pag. 1

parcurgă adică drumul, sinuos și niciodată străbătut definitiv, spre capodoperă.

Într-adevăr, o forță extraordinară, o combustie cu totul ieșită din comun, l-a propulsat pe dramaturgul Paul Everac, de la momentul atit de plural al debutului (anul 1959, cu patru piese distincte pe scenele profesioniste, în care tînărul dramaturg de atunci se vădea a fi inscris perfect în limitele și deschiderile estetice ale inaintașilor imediați) la etapele care l-au definit ulterior, rind pe rind **(Iancu la Hălmagiu, Ane și oglinzi, Un fluture pe lampă,** sau **Piatră la rinichi, Ordinatorul,** sau **Constantineștii, Beția sfîntă, Solul sau Cartea lui Iovită, Salonul, A cincea lebădă)** în ipostaze superioare, deseori demne de invidiat.

Se poate spune, în legătură cu dramaturgia lui Paul Everac, că ea s-a declanșat în lanțuri ciclice și că modul ei de existentă sint discursul quasiumanist, exegeza contemporană, comentarii implicate intim în canavaua dramatică, totdeauna din perspectiva și bunul simt ale omului viu.

Autorul n-a fost preocupat pină acum, în primul rind, de inoirea structurilor dramaturgice, act desigur deliberat, intrucit dramaturgia everaciană nu mizează pe efectele unor **altfel** de reașezări in pagină a evenimentelor, ci mai degrabă pe îndrăzneala de a șterge praful aluvionat pe adevăr scriitorul înțelegîndu-și profesia ca un vulcanolog ce nu se mulțumește să depisteze și să observe craterele ci le și reactivează.

Mărind uneori realitatea pînă la dimensiunile enorme ale constiinței sociale, Paul Everac știe să descopere argumente pentru eșecurile sale în știința sufletului, dar la aceste **elemente de cultură materială,** el adaugă, cu o inteligentă rară și cu un talent de strateg, nu numai o zare nouă, cu proaspăt oxigen, ci și acidul necesar pentru gustul și aroma dulce-amară a săvirșirilor omenești. Nu intimplător, trebuie să ne reamintim că dintre zecile de piese într-un act (sau scenarii radiofonice) nu citeva au ridicat genul ca atare la rangul celor 24 de carate.

Definit în postura de publicist ca un indubitabil luptător, făcind parte din generoasa familie a militanților, Paul Everac nu rămine ca dramaturg mai prejos. Accentele cele mai de seamă ale literaturii sale dramatice vizează profund realitatea imediată, e drept, nu la modul oțărit gilcevitor sau cimpoiard, atit de propriu condeielor neajutorate, ci în spiritul credinței în perfectibilitate.

Puțini dramaturgi de la noi și de aiurea au ajuns la măiestria încrucișării de replici ca Paul Everac. „Duelurile" sale au meritul major de a nu fi monocorde. Vreau să spun, în limitele metaforii firește, că Paul Everac stăpînește spada ca duelgiii semeți ai Evului Mediu dar, în același timp, dramaturgul știe să minuiască în replică toate armele ascunse ale cuvîntului, fie el cu iz arhaic, ca în piesele care împrospătează tulburea apă a trecutului istoric, fie din timpul nostru imediat, propriu civilizației electronice.

Asumindu-și destinul românesc nu numai prin verb și nu numai prin cuget, literatura dramaturgică semnată de Paul Everac desenează de pe acum o insulă unică, inconfundabilă. Geometrii limpezi sau încă secrete tind să lege într-un întreg, cu lungi piroane de oțel, căpriorii unei opere naționale. La ora cind apar aceste rinduri, Paul Everac trudește, în plină putere creatoare, asupra paginii care a fost albă. Fiindcă el este, ca orice luptător adevărat, un ziditor.

REVISTA STRĂINĂ

● **ESTE STRANIU SĂ CONSTATĂM** că unele probleme care păreau să fie apanajul celor mai întunecate ere din preistoria omului pot să apară în imediata noastră apropiere. O carte uluitoare publică A.W. Brian Sampson, „Canibalismul și legile". Este vorba de evocarea și analiza implicațiilor politice ale unui celebru caz de canibalism din anul 1884. Atunci, căpitanul de vas Thomas Doodley împreună cu doi membri ai echipajului său au ucis și au mîncat pe un ucenic marinar, aflîndu-se naufragiați pe mările sudului. La întoarcerea în Marea Britanie, a fost judecat și condamnat, bineînțeles. Interesantă este însă cu totul altă împrejurare, mai ales reacția ulterioară a opiniei publice, care accepta actul de canibalism pentru supraviețuire, incriminînd doar faptul că fusese sacrificat cel mai slab, și că victima nu fusese trasă la sorți. Analiza întreprinsă de Jonathan Raban evidențiază implicațiile morale ale cărții lui Brian Sampson, conchide în următorii termeni : „Au trebuit să treacă 100 de ani pentru ca problema reală a acestui caz celebru să fie revelată în deplinătatea ei și explorată în toate consecințele sale. Folosind mai multe analogii, îmbogățind-o cu istorii similare, povestea căpitanului Doodley a fost acum readusă în fața noastră, odată cu expurgarea ei de unele elemente de prohibiție morală în care fusese incrustată." Este teribil să constați că mai sînt oameni care să justifice canibalismul, chiar prin tragerea la sorți într-o situație limită...

● **LIRICA FEMININĂ** se bucură în ultimul timp de o atenție specială în paginile presei literare britanice. Împrejurarea este determinată și de noua circulație a unor poete din prima jumătate a acestui secol, redescoperite acum dintr-o perspectivă nouă. Acesta este cazul Charlottei Mew, căreia Peneloppe Fitzgerald i-a consacrat de curînd o biografie incitantă. De altfel, poemele și fragmentele de proză ale acestei mari scriitoare fuseseră editate cu cîțiva ani în urmă de către Val Warner, provocînd o adevărata surpriză. Împreună cu Dorothy Richardson par să fie revelația literară a ultimului sezon. În cartea Peneloppei Fitzgerald este evocată și existența tragică a poetei, antinomiile unei conștiințe solicitată de rău și de bine, în același timp, accentuate de un acut sens al vinovăției. Victoria Glendinning încheie recenzia sa din **Sunday Times** cu un vers din Charlotte Mew. „Încăperi în care lucrurile au murit / de tot sau doar pe jumătate". Se pare că poezia sa nu a murit însă de loc.

● **CARTEA LUI JOSEPH ROTH** „Mormîntul împăratului", republicată recent de Hogarth Press, readuce în fața cititorului atmosfera bolnăvicioasă a Vienei imperiale. Cititorul face din nou cunoștință cu stilul decadent și subtil al unui mare scriitor, cunoscut mai mult prin celebrul său roman **Marșul lui Radetzky.** „Mormîntul împăratului" este, în fond, un fel de continuare la **Marșul lui Radetzky,** evocînd aceeași aristocrație snobă, aceleași prejudecăți care au dat o strălucire factice ultimelor decenii ale habsburgilor. Traducerea lui John Hoare reușește, se pare, să sugereze lustrul unei aristocrații care a sombrat în perversitate amestecată cu brutalitate. Continuîndu-și destinul și în perioada dintre cele două războaie mondiale, această aristocrație evocată în romanul lui Roth s-a remarcat mai ales prin lipsă de responsabilitate, și propensiune pentru moarte.

● **SE ÎNTÎMPLĂ RAREORI** ca un scriitor să se impună la vîrsta deplinei senectuți. Mary Westley a publicat, prima sa carte după 70 de ani iar în curînd i-a apărut cea de a doua, intitulată : „Gazonul". Critica subliniază caracterul tradițional al scriiturii, precum și tehnica narațiunii, cu ample descrieri, pline de efect. Remarcabilă de asemenea i se pare lui Andreas Shelley conștiința acută a faptului că omul este determinat de istorie și de evenimentele sale. Autoarea evocă existența unei familii în timpul celui de-al doilea război mondial, construind caractere solide, cu profunde determinări ale acțiunilor, cu ample ecouri ale evenimentelor trecutului. Oamenii sînt văzuți mai puțin în unicitatea lor ireductibilă, cît în evoluția moravurilor și a situațiilor sociale. Un critic tradiționalist ar spune că este vorba de romane sociale, în sensul deplin al termenului.

● **ÎNCĂ O DATĂ,** cărțile de bucate dețin primul loc pe lista de vînzări ale marilor edituri din lume. Numai în ultima lună s-au înregistrat 8 noi apariții, amplu discutate în rubricile de rezenzii ale presei de mare tiraj, mai ales din punctul de vedere al noilor prevederi dietare. Foarte remarcată este îndeosebi o carte dedicată modului de preparare și conservare a fructelor și nucilor semnată de Helene Radeka. Criticul Sean French exclamă : „O carte minunată !". De asemenea, a fost mult apreciată o carte dedicată începătorilor precum și alta dedicată modului de a găti cît mai subtil, pe baza conservelor și a alimentelor păstrate pentru iarnă. Cum s-ar zice, cărți în așteptarea sezonului potrivit. Același Sean French se referă însă la marea artă cu care sînt scrise aceste cărți, precum și la extraordinara competență a autorilor, din punctul de vedere riguros-științific al legilor nutriției și dieteticii.

● **COMPOZITORUL ELGAR** se află din nou în atenția criticilor, la cea de-a 50-a aniversare a morții sale. O recentă manifestare dedicată muzicii sale a provocat substanțiale considerații criticului Felix Aprahamian, care a trecut, de asemenea, în revistă concerte similare dedicate muzicii lui Delius și Holst. Dintre marile opere ale acestui secol, a fost remarcată și capodopera lui Nicholas Maw : „Scene și arii", compusă pe texte medievale pentru trei voci și orchestră. Este o lucrare în care muzica tinde spre stări extatice, susținute de o scriitură plină de adîncime.

POEZIE CHINEZĂ CLASICĂ

SU SHI

SU SHI (1037—1101), cunoscut îndeobște sub numele său literar Su Tung-po, a fost cel mai însemnat poet al dinastiei Song și un mandarin luminat, adept al reformelor, cu aplecție pentru o administrație înțeleaptă. Opera sa poetică este bogată — se păstrează peste 4000 de poeme, ilustrînd toate stilurile literare și temele poeziei din epocă. (Iar Song este perioada care nu a respins nici o temă ca ne-poetică). Poet de talent, bun [illegible], a cîștigat faimă și prin „deschiderea" sa ideologică: filozofia taoistă, religia budistă și concepția confucianistă asupra lumii au fost [illegible] în creația lui și în acele idei care se dovedeau pe măsura realităților timpului său. Lui i se atribuie meritul de a fi introdus țăranul în poezia chineză.

Satul

Primăvara nu-i încă bătrînă.
Se alintă briza printre sălcii, blînd.
Țin urcuș de munte, drum de depărtare.
Șanțul e cu apa înecată-n floare.
Fum de ploaie deasă casele-mbrăcînd.
Sărbătoarea noastră astăzi de se curmă
Cald e încă vinul să stîrnească-n gînd
Dorul pentru satul drag rămas în urmă.
La foc nou, ceai proaspăt cere dezlegare:
Vin și poezie — timpul în palmare.

Întors noaptea la Lin Gao

Am tot băut azi noapte la Dong Po, nu m-am
cruțat deloc.
Am nimerit acasă parcă la miezul nopții.
Ca tunetul rostogolit prin cer mă [illegible]
pragul porții
Un sforăit imens. Zadarnic bat. E surd al
meu [illegible].
Ispite curg pe fluviu. Mă sprijin în baston
și-ascult.
Mă scoate din sărite trupul greu, de cînd mă
știu străin.

Prea ancorat în viața de vanități, renume
Din răsărit mijind ridică vîntu-n spume
Albite nări. De-aici o luntre mică pleacă lin
În necuprinsul mării să pierd ce-mi mai rămîne!

Călătorie la templul izvorului pur

În pîrîul de sub munte orhidee sparg în unde —
Cărările de pietriș printre pini e albă punte.
Paravan de ploaie fină, cintece de cuc se-aud.
Cine spune tinereții că dacă a fost s-a dus?
Rîul vechi din fața casei des o ia și spre apus!
Nu te doară bătrînețea, părul alb nu este crud.

Salcia

Floarea florilor nu-i floare,
Veghea tandră n-o iubește.
Singură cu viața-n drum,
[illegible] străjii, cît durește.
Fără inima-i sărmana
Gîndul însuși o gîndește.
Ca simțirea era plăpîndă
Ochii calzi destramă trupul
Sclipitori și-n plîns și-n zîmbet.
Vis pe aripe vînturate
Poate un iubit să-și afle
Sau se-nalță după grangur
Dansul florii ei îmi place.
Totuși dușmănesc grădina
Cad petalele de sînge.
Geana zorilor de ploaie
Iute zvîntă. Lasă urma?
Liniștea pe lac se strînge
Primăvara-n trei se frînge;
Brațele-i cuprind pămîntul
Piele verzi îi curg pe ape
Înțelesul crud mă-nvinge.
Floarea salcie nu-i floare
Este plîns de-nsingurare.

Călătoresc

Zile și nopți, pe ape, spre fluviu, spre mare,
Trestii și-arțari foșnesc în arama de toamnă
Fluviul e lung de parcă se varsă în zare
Munții se-nalță și cad din coamă în coamă.

Ne-a-ntîmpinat Shou Zhou cu Pagoda cea Albă
N-am avut timp pentru iarba Munților Galbeni
Calm e în valuri și vînt, privirea-i mai slabă
Nu mai distinge iubiri pe chipuri de oameni.

Preludiu la muzica apei

Izvor de strălucire, cînd se ivește luna?
Întreb albastre ceruri cu-o cupă plină-n mînă
Ițtinsă să le-ochin. Ascunsă-n porți celeste,
Rămîne clipa taină-a nopții fără-o veste.
Îmi ia pe vînt să sar și să gonesc spre ele,
Îmi dă fiori cleștarul din turle și castele
Cît cerul cu înghețul ce-i crește în înalt.
În schimb, aici cu umbra eu dănțuiesc și salt
Și știu ce va urma în lumea de sub stele!
Ocolul camerei în roșu garnisită,
Ocheade ce se cern mătăsii, ca prin sită,
Veșmînt de strălucire pe cei ce nu au somn.
N-o necăjește visul acelor care dorm —
De ce-i așa frumoasă, cînd noi ne despărțim?
Tristețe, bucurie — oricum nu le simțim;
Și ea trece prin luciu și paloare,
Ca omu-n regăsiri și-nsingurare.
Într-un prea plin rotund și-n scăpătare:
Lipsește doar puțin, să fie tot perfect.
Dar să trăim oricît în bătrîneți cărunte,
Că între amîndoi, drum nesfîrșit e punte,
Și frumusețea lunii ne-apropie-n secret.

Traducere din limba chineză
de Mira și Constantin Lupeanu

Caracteristicile unei școli de poezie originală

Sînt binecunoscute problemele pe care le pune traducerea poeziei, dificultățile speciale care trebuiesc surmontate, uneori ajungîndu-se chiar să se vorbească de imposibilitatea unei astfel întreprinderi. Un exemplu care ar putea să îndreptățească această ipoteză extremă este în mod sigur cazul poeziei chineze clasice. Motivația constă în statutul special al acestui tip de poezie care impune în mod imperios o prealabilă inițiere în lectură. Nu numai traducătorul ca lector special, dar și cititorul comun, căruia i se adresează traducerea trebuie avizat în legătură cu caracteristicile deosebite ale acestei poezii, numai astfel putînd fi înconjurat de pierderile inerente ale traducerilor. Printr-o lectură avizată, el devine în acest fel părtaș la actul traducerii, contribuind prin proprii reconstituiri, pe baza unor prelungiri pe care traducătorul nu le poate reface explicit ci cel mult sugera dincolo de perimetrul poeziei, la mai completa și deci la mai adecvata traducere a acesteia.

Observind etapele devenirii și diferitele manifestări ale spiritualității chineze, putem face lesne constatarea că poezia este forma cea mai reprezentativă și de o impresionantă continuitate în timp. Se poate vorbi astfel de „primatul" poeziei, de penetrația ei în toate domeniile culturii, nu numai în perimetrul artelor conjugate, caligrafia, pictura, muzica, ci și în filosofia, sau chiar ca probă în cadrul examenelor oficiale pentru obținerea rangurilor mandarinale. Această ubicuitate a poeziei clasice chineze își află explicația în natura limbii chineze clasice, în predispoziția specială a acesteia pentru poezie, [illegible] impunea chiar în limbajul obișnuit formulări ritmate, o structurare metrică ce secunda și puncta ritmul gîndirii. Organizarea [illegible] a limbii pe nivele ierarhice permitea [illegible] cu [illegible] a mecanismului formulării și decodarea sistematică a sensurilor. La rîndul lor, invariabilitatea și conversibilitatea — polivalența gramaticală a cuvîntului — generau mobilitate și bogăție de sensuri, forța sugestivă favorabile poeziei.

Încă de la acest nivel al barajului lingvistic intervine prima și cea mai masivă cotă de pierderi în traducere. Este vorba de pierderi prin precizare, prin specificare a cazurilor nominale, a modurilor și timpurilor verbale, prin explicitarea frazelor concise și eliptice, anulîndu-se astfel jocul polisemiei sintactice și caracterul fluu, starea plasmatică, matriceală a cuvintelor, o serie de efecte imposibil de redat într-o limbă polisilabică și sintetică. Limbajul poetic chinez valorifică aceste resurse de „poeticitate" existente în limba veche, dar cultivă în mod intenționat și procedee de metataxă, operînd, în sensul opoziției majore plin/vid,*) o serie de omisiuni, de dislocări și abateri de la tiparul sintactic normal, în vederea emancipării limbajului, a eliberării sale de orice constrîngeri. Rezultatul acestor etape și deregări deliberate realizează în interiorul poemului o ordine nouă cu o dinamică internă bazată pe opoziții, proces greu de păstrat în traducere.

Îndepărtarea de limbajul obișnuit a limbajului poeziei chineze clasice are un caracter special, reprezintă de fapt o dublă distanțare: nu numai pornește direct de la limbajul comun, ci se raportează la wen-yan, „limba literară a poeziei", care marchează ea însăși primul grad de [illegible] lexicale și sintactice, de suprimări și efort de concizie. Asistăm astfel la un paradox al economiei: avînd ca material de construcție o limbă extrem de laconică, cu un inventar restrîns de unelte gramaticale și folosit cu parcimonie, poezia chineză funcționează nu prin amplificări, ci prin comprimări și reducții. Adevărat atentat la integritatea frazei, reducția, uneori suprimarea totală, nu simplifică limbajul ci îi sporește [illegible]. Eliberate de construcții sintactice rigide, cuvintele au drum liber spre matricea lor, locul generator al „stării de poezie".

Acest limbaj poetic emancipat nu mai apare ca un sistem denotativ care descrie lumea, ci ca o reprezentație. Simbolizînd natura, el își structurează simbolurile după o logică nouă, [illegible]. Semnele poemului — înscrise ca hieroglife — nu sînt doar simpli mediatori, ci prin organizarea lor spațială slujesc aspirației majore a poeziei chineze, constituirii unui nou univers, [illegible] un univers de semne. Scrierea chineză stă la baza originalității limbajului poetic, ea face din poem o scenă în care hieroglifele cu aspectul lor gestual și emblematic săvîrșesc un ritual simbolic. Păstrînd intactă puterea evocatoare a poemului, scrierea reînvie o experiență. Poezia se scria cu un anumit prilej, într-o anumită ambianță care-și imprima pecetea tocmai prin intermediul caligrafierii hieroglifelor. Ambiția ei era ca fiece nouă lectură să refacă circumstanța și tensiunea emoțională inițială, să impună adică o lectură pluridimensională, spațializată, într-o multitudine sinestezică de semne proprie tuturor operelor destinate „vizualizării", „reprezentării". Un fapt în plus care singularizează poezia chineză clasică este, deci, acest statut al ei de artă în situație. Întregirea sensului, realizarea eficienței sale integrale depinzînd de refacerea contextelor contingente, lucru imposibil de realizat în traducere tocmai prin pierderea hieroglifelor. Necunoașterea acestei particularități face deseori dificilă înțelegerea intenției poemului, îl sărăcește, transformîndu-l într-o meschină consemnare de impresii. Traducătorul, actualizînd, repunînd opera în situație, ar trebui să-i redea în

Guan Shanyue: „Cascadă în munți"

același timp starea de virtualitate, privilegiind o interpretare, să-i redea șansa rebeliunii spre o multitudine de interpretări.

Lectorului îi revine sarcina grea dar superbă de a recompune în maniera sa, pe baza datelor pe care traducerea i le poate pune la îndemînă, spectacolul poeziei. El trebuie deci să suplinească și pierderile spațializării din limbaj, din multiplicitatea polisemiei, dar și pe acelea ale spațio-temporalității datorate imposibilității de echivalare a hieroglifelor.

În ceea ce privește obstacolele de ordin formal, știind acum și de [illegible] limbii mai sus amintit, este limpede că schemele prozodice canonice care [illegible] poezia chineză clasică încă de la [illegible] nu pot fi reproduse și nici măcar echivalente în traducere. Așa se întîmplă cu metrul de patru picioare caracteristic Cărții cîntecelor — „Shijing" sau cu catrenul pentasilabic din dinastia Tang, [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]

[illegible]

Singurul traducător capabil de performanța unei profunde cunoașteri a poeziei chineze clasice este desigur sinologul acreditat de o îndelungată experiență a textelor de limbă veche. Trebuie însă ca acesta să fie înzestrat și cu talentul creatorului de poezie. Cum rar se întîmplă să existe asemenea traducători ideali, datorăm în ultima vreme traduceri de poezie direct din chineza clasică unor echipe de „dublu", sinolog + poet. Este cazul antologiei de poezie chineză „ci",**) rezultat al muncii autorizatei traducătoare Li Yu-giu și a poetului Dumitru M. Ion, carte de poezie care s-a bucurat de o bună primire din partea cititorilor români și care, alături de traducerile, prin intermediul limbii [illegible], ale [illegible], este un [illegible] al faptului că poezia chineză clasică se poate totuși traduce.

Florentina Vișan

*) v. Fr. Cheng, L'écriture poétique chinoise, Ed. du Seuil, Paris, 1977.

**) Antologia poeziei chineze, poezie cîntată „ci", Editura Univers, București, 1984.

Balcanice

IANIS RITSOS

Într-o noapte

De ani de zile casa domnească
rămăsese-nelocuită
Ruinîndu-se-ncetul cu-ncetul — cornișe,
zăvoare, balcoane;
Pînă-ntr-o noapte
Cînd, pe neașteptate, s-a luminat catul
de sus
Cu ale sale largi opt ferestre și ușile
două, fără
Perdele, de la balcon.

Rarii trecători se opreau cu privirile
ațintite în sus.
Tăcere. Nici răsuflare. Un gol pătrat
luminat. Și doar aplecată
Pe un perete, o oglindă, cu grea ramă
de lemn negru sculptat,
Reflecta, pînă la o adîncime de necrezut,
putredele, clătinătoarele scînduri
ale pardoselei.

În românește de
Dumitru M. Ion

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

● „MIORIȚA" continuă să însemne pentru publicul din alte țări o emblemă a culturii și spiritului românesc. De curind, sub auspiciile Societății Europa de sud-est la Universitatea Heidelberg a avut loc o Seară culturală dedicată nemuritoarei balade românești. Cu acest prilej, studenții și cadrele universitare, publicul prezent, au descifrat înțelesurile conștiinței colective înscrise în celebrele versuri, au confirmat perenitatea acestei nemuritoare opere și au admirat noblețea mesajului din versurile creatorului anonim. Tot în Germania, la Bonn, a avut loc o manifestare dedicată centenarului nașterii romancierului Panait Istrati.

● LA BIBLIOTECA română din Roma a avut loc vernisajul expoziției artiștilor plastici Viorela și Vintilă Mihăescu. Manifestarea a reunit un numeros public, care a admirat expresia autentică a artiștilor români, mesajul lor de o frumoasă ținută, tușa autohtonă a unor lucrări de inspirație națională. Tot în Italia, la Facultatea de limbi romanice de la Universitatea „La Sapienza" din Roma, profesorul Georges Barthouil, de la Universitatea din Avignon, a conferențiat despre elementele de confluență culturală din opera poetului italian Giacomo Leopardi și cea a lui Mihai Eminescu. Punînd în valoare o metodă comparatistă de mare suplețe, cunoscutul erudit francez a analizat trăsăturile romantice ale universului poetic al celor doi artiști, subliniind propensiunea lor spre idealuri mari, capabile să anime sufletul mulțimilor, caracterul mesianic al operei lor.

● ÎN FINLANDA, Biblioteca din orașul Toijala a organizat o manifestare, în cadrul căreia a subliniat faptul că Biblioteca centrală de stat a Republicii Socialiste România este instituția cu care s-a realizat cea mai bună cooperare pe anul 1983. Referindu-se la apropiata sărbătoare a poporului român, conducerea Bibliotecii finlandeze a expus un panou cu fotografii care reprezentau diferite aspecte din țara noastră, marile succese ale poporului român în construirea socialismului, aspecte din viața artistică și culturală a României socialiste.

● LA BONN a fost prezentat în premieră Cumpărătorul de clopote în regia lui Frieder Schuller și Alex. Tatos, film realizat în cooperare cu Studiourile cinematografice Buftea. Primarul orașului, Hans Stiger, a rostit un cuvînt de deschidere în care s-a referit la importanța acestei realizări artistice pentru o cunoaștere mai profundă a celor două țări, pentru promovarea spiritului de cooperare și înțelegere între toate popoarele lumii. Bucurîndu-se de succes, filmul se înscrie în cadrul manifestărilor închinate aniversării zilei naționale a României, dînd un exemplu de stimă reciprocă între artiștii din diferite țări, de cooperare pentru promovarea ideilor de pace și înțelegere internațională. De asemenea, în orașul vest-german Bad-Neuenahr a avut loc vernisajul expoziției de pictură naivă, Petru Mihuț și Rodica Nicodim. Prezent la manifestare, pictorul Petru Mihuț s-a adresat celor de față într-un amplu poem închinat frumuseții naturii și splendorii locurilor sale natale, care l-au inspirat și care i-au dăruit paleta cu atîtea culori. În acest fel, lucrările celor doi expozanți și vibrantul cuvînt de omagiu al patriei sale, construit de Petru Mihuț, în fața publicului vest-german au reprezentat omagiul picturii naive pentru Ziua națională a țării noastre.

● LA PALATUL CULTURII POPORULUI DIN PHENIAN, sub egida Comitetului pentru relații culturale cu străinătatea și ale Asociației de prietenie coreeano-române a avut loc vernisajul expoziției „România 1944—1984": Patruzeci de ani de glorioase înfăptuiri", urmat de o suită de filme românești. Au rostit alocuțiuni personalitățile vieții culturale și politice din țara prietenă, prezente la vernisaj, evocînd semnificația evenimentelor de la 23 August, marile înfăptuiri ale poporului nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român, precum și perspectivele cooperării culturale dintre cele două țări prietene. Expoziția s-a bucurat de o amplă prezență.

● LA ZURZACH, în Elveția, a avut loc vernisajul Expoziției de pictură pe sticlă Rapsodia română. Această manifestare artistică, de o ținută distinctă în cadrul activității expoziționale din Elveția, reflectă perenitatea artei tradiționale românești, inspirația istorică și bogatele tradiții ale picturii noastre, înscriindu-se în cadrul acțiunilor dedicate Zilei naționale, căreia îi precizează astfel trăsăturile adînc semnificative în viața poporului nostru. Cu prilejul deschiderii expoziției, personalitățile prezente au evocat momente din istoria poporului român, vocația sa europeană, trăsăturile care-l particularizează între națiunile lumii, promovînd idealurile de cooperare și înfrățire între popoare.

UN VIRTUOZ AL NAIULUI

● L-am auzit și m-a făcut să-i ascult nota dulce melodioasă a naiului mai presus de toate și de toți ceilalți cu care mă obișnuisem cînd ne vizitau maeștrii români dintr-un capăt în altul al lumii. Din Olanda și Germania, înregistrările de disc au ajuns și în America acolo unde s-a născut și jazzul, căci naiul lui Cătălin Tîrcolea s-a făcut remarcat și în acest cuplaj magnetic al improvizațiilor pe care numai maeștrii ritmului îl pot reda.

Naiul ca solist în jazz! L-am știut la el acasă, stimulînd horele și Rapsodia Română. Ba l-am auzit și evidențiindu-se interpretînd Bach și alți clasici ai muzicii decînd lumea. Dar jazz? Cătălin Tîrcolea este astăzi unul din cei mai mari virtuozi al naiului interpretînd, acompaniind și inițiind noi orizonturi în lumea muzicii și în special în cea a jazzului.

Pe unde a înregistrat, pe unde a dat concerte, Cătălin Tîrcolea a lăsat o dîră de neuitat. E tînăr, spontan, și chiar temperamentos. E nerăbdător și chiar brutal cînd întîmpină mediocrul, dar eclatează la superlativ în compania maeștrilor.

I-am prezentat stilul, prin niște discuri pe care le-am primit de la Electrecord și de la alte companii din Europa în fața unei audiențe foarte speciale ca renumita cîntăreață YMA SUMAC, vedeta ANN MARGRET și alții. Reacțiile lor mi-au confirmat entuziasmul meu anterior pentru acest tînăr interpret al naiului, care așteaptă să-și facă premiera în Statele Unite prin apariția pe diferite scene din Las Vegas, Nevada. Cu ajutorul lui, nu m-aș mira dacă fiece orchestră, minoră sau majoră, va dori să-și adauge ca instrument permanent și naiul. Să urmărim deci cu interes ce se-ntîmplă cu acest fruct muzical al României, cu care țara lui se poate mîndri peste hotare.

Ray Arco

REPERE

Truman Capote

Telegramele de presă anunțau în urmă cu cîteva zile moartea lui Truman Capote, unul dintre cei mai controversați scriitori americani. El părea heraldul unei noi sensibilități literare, înaintemergător al genului „faction", adică al unei literaturi care se dispensează de invenție, de trama imaginativă, în numele reportajului analitic. După o tinerețe obscură și lipsită de bucurii, cu începuturi literare [illegible], iar mai apoi cu volumașe stimabile, dar încă nerecunoscute, Truman Capote cunoaște o [illegible] prin cartea „In Cold Blood", [illegible] a unei cvadruple crime [illegible] [illegible] [illegible]. Noul [illegible], [illegible] își găsise în sfîrșit împlinirea. Un [illegible], ca și „sîngele" din expresia idiomatică ce dăduse titlul cărții, o privire dispasionată [illegible] „căderea" infernală a unei lumi în care se vede aproape la întîmplare. Omul fusese de mult convins că dumnezeu părăsise cetățile omenești (Nietzsche proclamase chiar că „Dumnezeu a murit"), dar iată că acum și dracul se retrăsese din motivațiile și acțiunile sale. Rezultatul era însă un rău mult mai mare, deșertul devenise copleșitor, cum ar spune același sihastru de la Sils-Maria.

Fără îndoială, cartea lui Truman Capote era [illegible], un strigăt în pustiul tragic al vremii noastre. Lumea societăților de masă își vedea celula pusă în față, iar chipurile aiurite care apăreau își citeau lor însile golul interior și lipsa de scop în existență. Valoarea acestui „reportaj" venea din marea lui relevanță, din caracterul său indicativ pentru criza morală și spirituală a lumii, mai mult decît din substanța sa. Ceea ce [illegible] medie și chietitudinea bleagă a unei lumi satisfăcute de o relativă bunăstare ar fi vrut să ignore era acum proclamat „în gura mare". Neîeguirea nu are nici o justificare, crima se naște mai atroce în clipa cînd suspendăm agentul care o provoacă în mod direct, cînd nu mai avem conștiința exactă a faptului că răul este contrarul binelui și că poate fi definit numai în cometie cu el, iar a-l defini înseamnă în fond a-l limita. O lume fără diavol este mult mai infernală decît cea care îi acordă un loc, aceasta este concluzia celui care meditează asupra cărții lui Truman Capote. Plutarh spunea că a văzut cetăți fără ziduri, dar nu a văzut cetăți fără zei. Noi am ajuns să vedem și să citim cărți și chiar studii amănunțite despre cetăți cu ziduri groase și multe, la adăpostul cărora se petrec întîmplări asemănătoare cu cele descrise de Truman Capote și chiar mai grozave. Sînt locuri deșerte, fără zei și fără demoni, dar infernul lui Dante pare o creșă față de ele. Experiența lui Truman Capote trebuie înțeleasă în cele mai profunde implicații. Înainte vreme omul ajungea să ucidă din invidie, din ură, din poftă de bogății și chiar din lașitate, și era rău! Atunci cînd omul ajunge să ucidă nu numai fără motiv, dar din întîmplare, în așa fel încît este sugerat faptul că anumite motivații se află în natura lui, atunci înseamnă că măsura tuturor lucrurilor este de tot grotescă și trebuie făcut ceva pentru a o schimba! Contractul rousseauist, din care au fost deduse marile insurecții ale ultimelor două veacuri trebuie abolit. Nu, omul nu-și ajunge sieși, iar modelul său are o autoritate care trebuie regăsită.

În Cold Blood primește o relevanță care depășește textul său. Truman Capote nu a creat un nou tip de literatură, dimpotrivă, a atras atenția asupra nevoii de literatură adevărată și asupra necesității de a reveni la formele ei consacrate. Îmi amintesc de o iarnă blîndă la Universitatea californiană din San Diego, în 1971, cînd mă făcusem apostol al noului tip de scriitură, într-o dezbatere cu Herbert Marcuse. Mi se părea că nimeni nu poate să înțeleagă mai bine tendințele insurecționale ale cărților de reportaj și ale genului „faction". Bătrînul filozof m-a ascultat cu îngăduință și mi-a spus: „Fii, domnule, serios. Mai bine citește-l pe Flaubert! Este un mare scriitor, ascultă-mă pe mine, nu ca Truman Capote al dumitale!" Bineînțeles că nu m-am îndoit nici o dată de faptul că autorul lui Salammbo este într-adevăr un scriitor mare, nici înainte și nici după discuția cu Marcuse. Truman Capote rămîne însă o personalitate reprezentativă a epocii noastre, un clinician care a diagnosticat o serie de maladii mortale ale ei, chiar dacă nu a avut forța de a le fixa simptomele în tipologii. A prezentat însă cazuri, ceea ce nu este puțin. A murit la aproape șaizeci de ani, după ce numele lui se făcuse remarcat din nou, dar numai pentru caracterul excentric al unor gesturi publice, precum și pentru a fi fost convocat în fața unor tribunale, în urma unor grave abateri de la legea circulației.

Aurel-Dragoș Munteanu

SPORT

Vîslind printre mesteceni

Sus, în Bucegi, la Vîrful cu Dor, plouă fumuriu și nătîng de dimineața pînă seara. La ceasul asfințitului, rupt de urși, de bătaia clopotelor de la stîni sau de picioarele toamnei călcînd prin rugi de smeură, peste profilul lui Napoleon, închipuit de stîncile de lîngă Pietrele arse, peste fruntea lui Eminescu luminînd înălțimile alăturate și din care, la miezul nopții, țîșnește un porumbel ce zboară să țeasă versuri de somn dulce, plutire de lebădă și șoaptă de cetină în jurul luceafărului, se despică o poiană de schit de lemn; răsucit în vîrtejuri de gînd brîncovenesc, lemnul se-ngînă cu frunzele a doi mesteceni; în pîinea lemnului se coace mugetul de cerb, în nervii frunzelor clipesc ochi de fosfor culeși din pene de păun. Imaginația munților recuperează atunci adîncuri de timp, resemnări înșelătoare, tiranii tolerate, melancolii traversate de-o rarefiere a simțurilor. Și apar stelele. Se leagănă-n vii moldovene sau transilvane împinse de vîntul cu apă-ngustă și lină pînă aici, ca să tămîieze brîndușele tîrzii, și printre ele, unindu-le-n Casiopee și Săgetător, sute de curcubeie de mărimea unei seceri uitate-n grîu. Miroase a vietate neajutorată și cu botul umed, un topor de argint cioplește porți spre fundul pădurii, se scaldă-n rouă gherghinele, murele strîng în bob must negru, o clipă de foc se prelinge pe pereții odăii mele și mă întreb: acolo, în țeasta minerală a munților dinspre Brașov, Buzău sau Petroșița, în profunzimea orgolioasă a vîltorilor ce nasc aur, sare, duhuri, nedefiniri, enigme, jilț pentru bătrînețile lui Zamolxis, Cuvîntul va fi avînd tîmpla întreagă și cine stăpînește prezicerea? Din lumea cu tălpile-n iarbă știu bine că profeții nu sînt niciodată premergătorii; trăiesc robiți de lene, moliciune, beție, sedentarism. Munții sînt renaștere, ademenire și istorie meditînd. Ai noștri, veșnic mărturisiți creației și cu putere de argument, sînt înțelepți și incoruptibili.

Ce prietenoasă e domnia stelelor în această noapte! Iată, lanțul Bucegilor suferă acum de așteptare înfrigurată și de povești blînde. Un lup alb zgîlțîie piscurile și toate erorile mele se îmbărbătează pînă la revoltă și suie-n văzduhul rănit erezii aromate: orice izvor românesc e dator să ocolească o dată Vîrful cu Dor și numai după aceea să se azvîrle-n jgheaburi de scoarță și să-și verse viața și ostașii înjunghiați pe drum în eternitatea Mării Negre.

Chiar bolnavi de convenții inextricabile, ajunși lîngă Vîrful cu Dor ne simțim nevinovați. Cele trei cuvinte legate de mărgăritar nu știu să pedepsească. Ele numesc un munte, o realitate definitivă și premeditată, precum o pătrundere în geniul magnetic al reveriei, și brazii ce-mi caută fereastra odăii ca s-o nedespărțească de magia ultimei nopți de vară, de arhitectura primei zile de toamnă.

Fănuș Neagu

P.S. Lăsăm pe numărul viitor călătoria lui Lucescu la Amsterdam, făcută cu părul vîlvoi și cu pasul negru.

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef:
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct)

REDACȚIA: București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 10 95
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA SCÎNTEII